

בעזרת השם יתברך

מי שלומד בכל יום ארנ שלשת
הלמודים האלו, בונה לעצמו

בי"ת נצחי

זוה מרה שהו'ף לפניו ק'עז'מי
עז'מים ולנצח נצחים (אשר בחל')

למוד יומי

ב'בלי י'רושלמי ת'וספתא
בעריכה מפארת מוקדת ומפסקת

פרשת תולדות תשפ"ה

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פארק

1415 55th Street
Brooklyn NY 11219
347.760.5924

היכל הקודש

קרית יואל

8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.243.0563

היכל הקודש

מאנסי

34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314

היכל הקודש

כני ברק

רחוב ירושלים 2
052.760.5715

היכל הקודש

וויליאמסבורג

27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

היכל הקודש

קרית יואל

8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.467.5299

היכל הקודש

בלומינגטאון

24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

היכל הקודש

ירושלים

רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150

צו הערן די

הערליכע שיעורים

פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

ג'דפס ע"י

**קרן הדפסה
היכל הקודש**

2623 State Route 52
Liberty, NY 12754

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

מתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין כי לא אמרי איבניה כו' - על כרחך בבוחה כל נבסוי פליגי וב השומאל. דאי מתנתה שכיב מרע במקצת שכתב בה קנין פליגי - בהריא הוה ליה לימיר: מתנת שכיב מרע במקצת כו'. ועוד, האי תנן מתניתין סתמא: שייך קרקע כל שדוא מתנתו מתנה, ולא מנליה אין כתוב בשטר קנין בין לא כתבו בתוכו. והיאך אמר שמואל: לא מתנתו, אלא אידך, בה לא קנה האי

אי תמר: מתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין -
כי רב משמיה דרב אמרי: ארביביה אתרי ריבשי,
ושמואל אמר: לא ידענא מאי אדון בה. כי
רב משמיה דרב אמרי: ארביביה אתרי ריבשי,
הרי היא קמתנת בריא, הרי היא קמתנת שכיב
מרע; הרי היא קמתנת בריא - שאם עמד
אינו חוזר, הרי היא קמתנת שכיב מרע - שאם
אמר הלאותו לפלוני - הלאותו לפלוני. ושמואל
אמר: לא ידענא מאי אדון בה, שפאן לא גמר
להקנותו אלא בשטר, ואין שטר לאחר מיתה.
ומי דרב אדרב, ודשמואל אדשמואל, ידענא רבין
משמיה דרבי אבהו, הוו ידעו ששלח רבי אלעזר
לגולה משום רבינו: שכיב מרע שאמר "כתבו ותנו
מנה לפלוני" וכו' - אין פותחין ונותנין שפאן
לא גמר להקנותו אלא בשטר, ואין שטר לאחר
מיתה; ואמר רב יהודה אמר שמואל, הלכתא:
פותחין ונותנין; קשיא דרב אדרב, קשיא דשמואל
אדשמואל - דרב אדרב לא קשיא: הא דקני
מניה, והא דלא קני מניה; ושמואל אדשמואל לא
קשיא: במיפה את פחו. ותיב רב נחמן פרי יצחק
אחוריה דרבא, ויתבי רבא קמיה דרב נחמן קא בעי
מניה, מי אמר שמואל: שפאן לא גמר להקנותו
אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה? והא אמר
רב יהודה אמר שמואל: שכיב מרע שכתוב כל
נבסוי לאחרים, אף על פי שקנו מידו - עמד חוזר,
ביוע

1 דאין נראה לומר דקמשמע לן ברישא דאין עומד שלשתן מועיל בשטר, לא איתנא
2 ד'תנן' במתניתין היינו 'כתבו', וכי גזנא שלא בא השטר לעולם לא מנתי מעמד
3 שלשתן. ועל כרחך צריכין אנו לומר: הא כדאינא הא כדאינא; רישא קא משמע לן דאין
4 גט לאור מיתה. וסיפא קא משמע לן דין של מעמד שלשתן במקומו, ולא כדדייק תתם
5 בגמרא דסיפא איירי בבראי דומיא דרישא, אלא
6 משמע שיש לו לדמות אתרי - היינו עומד
7 בבראי, דבעי לוקוטנא בחי גזנא דאיירי בחי
8 בגמרא, אבל אין דומה לגמרי אתרי. ותהיה הו'
9 ועוד הי ש'לומר: דבעי לוקוטנא רישא דגט שחור
10 במעמד שלשתן, כיון דאוקי מתניתין בדי. ו
11 ואומענינא ברישא, דאף על גב דאמר 'תנו' וכן
12 לאשתי במעמד שלשתן, שאפילו רצה לומר, וכן
13 העבד - לא עקי בקר. אשלו לא תמצי למכר,
14 שלעיק ובתי ניהו השטר דגט ממוק, ואינו ליה
15 מעמד שלשתן - לענין שכתוב בתוכו לא מנתי.
16 ואף על גב דדקי 'כיוצי דמני' - הכא לא יכה בו
17 העבד, דאיכא לוקוטנא דימירי שאינו באותה
18 שנה ברשות הנפקד, ואין בניין עין לדי. אי מני,
19 שאין הנפקד רצה לכות לעבד, וזכה בעל כורחו
20 במעמד שלשתן במתנה. אבל לא בגט שחור,
21 כדפרישנא לעיל ב'דמוכר את ספניה' (ע, א)
22 שמועיל מעמד שלשתן על כרחו של נפקד.
23 מנה, אין טראה להעמיד רישא בפלטאות
24 דאמוראי; דאיכא דמוקי לה במעמד שלשתן
25 ואיכא דמוקי לה ב'כתבו ותר', והא דאי סיפא
26 רבא דפליגי, לא דוי סיפא דומיא דרישא מכל
27 וזכה כדפרישתי לעיל. ולא נסתיין גמי נדק סיפא
28 'וה', דאפילו סתם מניי' מתניתין, כדאינא
29 שבפי קמא דגיטין (יג, א).

מתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין - פירש
רבינו שמואל: דמירי בשבתה כל
נבסוי. והוא הדין בלא שטר, אלא שהקנה לו
אמרינן דאין קנין לאחר מיתה לשמואל, והביא
ראה דמפרך לן דאין קנין לאחר מיתה לשמואל
דאמר: שכיב מרע שכתב כל נבסוי לאחרים, אף
על פי שקנו לו כו'. ואין טראה לרבינו יצחק כו'
מאיר, דאם כן מתניתין דקתני: שכיב מרע ששייר
קרקע כל שדוא מתנתו מתנה - בניאי מיירי לרב;
אנאי לא בקנין - אמאי מתנתו מתנה דאין קיימא לן לעיל דבעי קנין, און בקנין, אם כן סיפא
דקתני: לא שייך קרקע כל שדוא אין מתנתו מתנה - הוא אית ליה לרב הכא ומתנתו מתנה
בקנין ועוד, ולשמואל דאמר אין לנו לאחר מיתה - הוא הדין גמי דאין קנין לאחר מיתה, אם
כן מתניתין דקתני: שייך קרקע כל שדוא מתנתו מתנה - היינו בקנין, איך יועיל לשמואל
כלום; האל שמא לא גמר להקנותו אלא לאחר מיתה ודחיק הוה להעמיד מתנתו במיפיה
כו', ובגן שאמר, דבסמך לא משמע הכי. ועוד קשה מדפסיק אלא להכתוב שכתוב שכיב
מרע במקצת בעיא קנין ואם עמד אורי חוזר, משמע קא מבילה, אם עמד - חזר, ואפילו על
די קנין. והא ליתא לרב, דאית ליה דקנין אלמס כל כך בכל נבסוי כמי מתנת בריא ועוד
קשיא: אית גזול הוא שתרמא אלא אמר אלא שטר. והוא אמר אלא דאין קנין אלא
שטר, ועוד, דלפריש' דגיטין לוקטנא. וקנין דבתה לן קיימנא מניה מנתו דמסוף לה מתנא -
דמשמע שבתוך השטר כתב לו כן, מיהו, יש ספרים דגרסינן לקטנא: בגן דריש' ליה 'וצינא
מניה כו'. ונראה לרבינו יצחק לפרש דימירי בשטר וקא. והיינו עומדא דרב: שחור שלכך
כתב לו קנין בתוך השטר - לאלומי כתי ויתר, שאפילו בכל נבסוי אם עמד אורי חוזר, כיון
שכתב לו בתוך השטר, ושמואל סבר השטר זה אינו אלא מנער כוח, כו' כי על פי שם
קנין - אין בו בכך יפוי כח, אלא יש לנו לומר שלא גמר להקנותו אלא בשטר כו',
ורמי

לאחר מיתה לא צריך קנין - הלכך לייפות כוח של מקבל מתנה הקנה בקנין. כיד שלא
יוכל לחזור בו אפילו אם יעמוד מחלי. שאם אמר הלאותו לפלוני - בואת המתנה, אם
נתן לו הלאותו שחייב לו איש אחר, אף על גב דרביבא נמנע שלשתן - קנה. דקיימא
לן [וגיטין (יג, א): 'מנה לי בידך, תנהו לפלוני' במעמד שלשתן קנה, לא שנא מלוה ולא
שנא פקדון, והכא קני בוצאות שכיב מרע, ואף על גב דרביבא במעמד שלשתן, לא ידענא
מאי אידון כו', לדמנא לא קנה כלל אפילו אם מת. דכיון דהוה קני באמירה בעלמא
בוצאות שכיב מרע, והוא יולבא שייך נבסום - למח לן תו לאקניי בסודר? הלכך
איכא לומרנו מיהוד הדר, ועיקר מננה חמת שכיב מרע, ואינו רוצה שקנה באמירה
בעלמא אלא בקנין סודר, ומה הוא מקנה לו בראי קנין - מתנת שכיב מרע אורי חוזר
לו, והיינו אלא קנין מתנה, איך שטר לאחר מיתה ואל אם כן הקנה לו מחיים. אי גמי, אין
הקנין כתוב בשטר וגם השטר לא נכתב כלל, אלא שצוה ותן מחיים כל נבסוי בוצאות
שכיב מרע ומקנה בסודר - אין קנין תופס, שלא נתחבין להקנות אלא לאחר מיתה. דמיד
כשמת נפלו נבסוי קמי יורשין, ותו לא חיללא מתנתו. אמתו. אין כותבין ונותנין - לאחר שמת,
משא לא גמר להקנות לו בעל פה אלא ער שיכתוב השטר, ושטר שנכתב לאחר מיתה
לאו כלום הוא. ולענין שטר לא אמור רבין דברי שכיב מרע ככותבין ומסמךין דמו,
אלא לענין מתנתו מתנה, דאי אמר 'תנו' - נתונין קא אית מיהו. הליכתא כותבין
ונותנין - לדיפתת כוח של מקבל מתנה עזה לכתוב. ושטר אדרב קשיא דשמואל
אמר: אי שטר לאחר מיתה דאין קאמר איפכא. הא יוקי מניה - בדאמנא, כדאמנא
את כחו - כדלוקטנא: וציקנא מניה מוסף על מתנה דא' - יתור לשון לייפות כוח אורי,
על מתנה.

1 דרמי דרבי ארדב בר. ומשני: דרב ארדב לא קאי. התם דקנו מיניה. פירוש: דקנו מיניה בתוך
2 השטר. ולכך שי ייפח כח יותר. אבל לא קנו מיניה בתוך השטר - אין כאן ייפח כח יותר.
3 ומה שהביא רבינו שמואל ראה יהוה חרין בלא שטר, מפרשיך עלה כסמך מורב יהודה
4 אמר שרביא שכבי מרע בו - ולא ראהו היא, דאיכא ללימור דחכי פריך: ומי אמר שמואל

5 שמת לא גמר להקנותו אלא בשטר בו היה אמר
6 שמואל: שכבי מרע שכתב לו בסוסי, אף על פי
7 שקנו מיהו, אם עמד - חורו, דהוה אלא אם מת - אינו
8 חורו. ואף על גב דליכא קנין בשטר, מכל מקום
9 היה לו לחשוב לשמואל גרעון בתו, דהא אפילו
10 לרב דאית ליה דקנין בשטר הוא ייפח כח, היה
11 סבור כאן שהוה גרעון בתו, שיוכל לחזור בו אם
12 עמד - ועל שכן שמואל סבור לעיל ארבע
13 בשטר גרעון בתו, שהיה לו לסבור גם גרעון
14 כל הוה ממה שהוה סבור לעיל, ואפילו לא עמד
15 חזרו בו כמו בר שטר כאן גרעון כח יותר ממה
16 שסבור למעלה, ולקו חסורו לשמואל גרעון.
17 אבל דהקך הוא לומר דשמואל לא מפליג בין
18 הקנה לו כתב קנין בשטר, ושעמד דמתחין
19 משום ייפח כח, כדפרישית לעיל. ולפי זה נראה
20 לו, דכל קנין שמתענת אין צריך להעמיד מלל
21 בכתב כל נכסיו בפירוש רבינו שמואל וכפירוש
22 רבינו חזקוני, אלא יוכל להעמיד כותב במתנת
23 שכבי מרע, וכן במוקפת בתו בכלה, לעיל כדכרך
24 בכלה נמי איירי, מפרשיך עלה משכבי מרע
25 שכתב כל נכסיו לאחרים - וכל קושיות שפירש
26 רבינו שמואל להעמיד במתנת שכבי מרע
27 בבבלי - אינם קושיות לפי זה. אלא שי פירש
28 דבמתנת שכבי מרע בכלה ובמקצת מיירי שפיר.
29 ותאי דקרימא לן כשמואל - שי ללמוד שאין
30 לכתוב במתנת שכבי מרע קנין, ומה שכתב האין
31 בתקון שטרות "קנו מיניה בכל לישן ליה" - נראה שהיה צריך לכתוב שם שום ייפח
32 כח, או יאף קנו מנכר ומשעמט טפי ייפח כח. או שמא צריך לכתוב "וקנינא מיניה מוסקי על
33 מתנתא דאם" **בתב** חיה ליה וכתב חיבה לזה - פירש רבינו שמואל: יזהב - שמסר לו
34 את השטר, וקשה לביטוי בתוך בו אמר; דאם כן, הוה אקמת כתב ליה וכתב ליה - היינו
35 בלא מסירה, והכי קאמר עלה דייחתי מנסלת דייחתי; והתנן לעיל בפרק "יש נחליך"
36 (גב מנצת דייחתי שקורה לו על ירכבו, וכתב בה אידן כן הורשים - אינה כלום
37 ועוד, דאי מנסרה - ולא) היה אמר בר שאינו יכול לחזור בו השכבי מרע, דאם לא כן
38 תקשה לן דמימר סוסין פרק גמא דבבא מציעא (ית א): דייחתי מתנה ושבויה דרי זה לא
39 חזירי, שאינו אמור כרובים היו וגמליך עליהם שלא ליתנם, דייק בגמרא (יש אע), טעמא דלא
40 אמר 'תנר', דאם אמר 'תנר' - נתנין. ורמינא: דייחתי אפוחתי, אף על פי שהשנים מוריס
41 - לא יחזיר לא לה ולא חלו ומקיל לה ליתניהם והתבשכב מרע חזינן נהליה.
42 וקאמר הא אמר תנן (נתנין) - לית ליה פסדא, דברתייתא וכו', דהא הרי ביה מקמייתא.
43 ולמה אן קו לחזשי דייחתי יתבה ליה מתחלה ומסרה, והשאת אל מצינו חר דרי בה? על
44 כן הלכה לפירש: כתב חיבה - דהוה חורו מרע, שאפילו מסר לו יכול לחזור בו, אלא יזהב
45 ודינן שוכבו בו את הנכסים, וכתב לו בשטר שיהיה לו על יתי אחר, אם ממטליטם, הם
46 ואם מקטיעי - אמר לו חוק וקני. והכותב בתב חורו השטר. ופריך: והא אפילו בה דהא
47 יעמא. שרירי הדיור בתוך השטר במקום קנינן עומד, ואית ליה לרב לעיל דהוי במתנת
48 בריא, ואינו אבל לחזור בו ומיהו. שמואל לא קשיא מדי, שרירי חורו אמר כאן דהוי קנה.
49 ואילו לעיל קאמר דאין שטר לאחר מיתה, ולא קנה כלל. אבל מר בר פירי. ומשני: א
50 אימנר בהיא - הויאז קאמר רב משום דקנו מיניה, פירוש: הקנין כתוב בתוך השטר.
51 אבל בלא דהא קנו מיניה וכו'. ואי אימנר בהא - בהא קאמר שמואל וכו'. והוא דרביך לאקשיי וכו'.

1 כיוצא שלא היה קנין אלא מחמת מיתה - הלכך חזרו בו. הא אם מת - קנה המקבל
2 מתנה. ולא אמרינן שמת לא גמר להקנותו אלא בשטר, ואין שטר לאחר מיתה. וקשיא
3 ארשמואל, דאמרו: לא יעמא מאי אידון בה במתנת שכבי מרע שיש בה קנין, דהיינו חך.
4 והבא אמר קנה אחר מיתה איהו לית ברייה - שידוע תירוץ דבריו. אין ימנר, רמז לו בעין
5 ייפח כח לומר דמוקנתו יהודא דאמר קנה
6 במיפיה את כחו. וקנינא מיניה מוסקי על
7 מתנתא דא - בכל מה דכתבו ומפורש לעיל,
8 במנא דכשר למקנייא גמור, שרירי וקיים. כלומר,
9 וקנינא וישא גמור, להוסקי ולליפוח בתו,
10 לכד המתנה שתנן בעל פה. ולישנא יתיירא
11 לליפוח כח הוא. כתב ליה וכתב ליה - שכבי
12 מרע שכתב לו נכסיו לראובן במתנת שכבי
13 מרע, ולא שנת בעל פה ולא שטר לכתב, לברך
14 מתנה. חזרו וכבחו או נמנו למשען, אבל לא
15 מסר לון את השטר. וייפח כח על שני מנסל
16 דייחתי על ראשו. ורשכבו מרע יכול לחזור בו,
17 הלכך אחרון קנה, שהרי חזרו בו מראשון.
18 דייחתי - לשון מתנת שכבי מרע. דאמרין: דא
19 תהא למקם ולמיהו, דדברי שכבי מרע
20 ככתובים ובמסורין דמו. כתב ויחב ליה - כתב
21 ויחב לו לראובן ומסר לו את השטר לראיית
22 וכו'. ויש לשנות אחרים, ולא שטר בעיני רב.
23 אמר ראשון קנה - דהא ויכה קנינן ליה, ו
24 הדרי היא במתנת שכבי מרע שכתוב בה קנין,
25 דארבכהו אחר ריכשי, ואפילו אם עמד אינו
26 חזרו. ושמואל אפר שי קנה - כדון מתנת
27 שכבי מרע בכל נכסיו שאין בה קנין, ואם עמד
28 - חזרו. ואמרין לעיל: כל שאם עמד חזרו -
29 חזרו ומתנה, והלכך שני קנה. והוא אפילו יתב
30 חורו זימנא - לעיל, במתנת שכבי מרע שכתוב
31 בה קנין, דרב אמר: ארכבה אחר ריכשי, ושמואל אמר בו, דסבר רב דאפילו לעצמו נמי
32 לא קנה, דאינו יכול לחזור בו - הלכך הבא ראשון נמי קנה. אבל ברך - כדפרישית, ולא
33 קנו מיניה. סלקא דעתך אמינא דלא ויהי זיכה ייפח כח בקנין, ואימא נדעא לשמואל (רשני
34 קנה, דאם כן לא ייפח כח, וכן הורשית כל השמואל, דנימא: לא יעמא מאי אידון בה,
35 דאמר לעיל. דהא אין כאן קנין, דנימא: לא גמר להקנותו אלא בשטר, ואין שטר לאחר
36 מיתה. במרוא מתנה חיב - אית דמפרשי: אדלעיל קאי, אפלונתא קמייתא דמתנת שכבי
37 מרע שכתוב בה קנין, ואמר רב ארכבה אחר ריכשי ושמואל אמר בו, ואתא למימר.
38 בסורא מתנה חבי כדלעיל, וקשיא ליה הא דאמר רב, יתודה אמר שמואל, אבל
39 בפומבידתא מתנה חבי וכו' לא קשיא ליה מדיה הא דאמר רב יתודה אמר שמואל,
40 והשאת נמי מדי שמואל דאם מת חזי קנין, כדדייקין נמי ממליתיא דרב יהודה. ולא
41 מילתא דמי. והשאת נמי קשיא דרב ארדב יתודה, דהבא קאמר: אין לאחר קנין כלום, בין
42 לאחר בין לעצמו, ואפילו אם עמד אינו יכול לחזור בו. ולעיל אמר רב יתודה אמר
43 שמואל: בידוע של היה קנין אלא מחמת מיתה, יכול לחזור בו, אלא ארדב סלקא מיניה
44 קאי, דפליגי בר שמואל בכתב חיבה לזה ויזהב ליה, וכן פירש שרירי והתנן: בסורא
45 מתנה חבי כדלעיל, ורשמואל דכתב ויזהב ליה, כדפרישן. בפומבידתא מתנה שלוח
46 מבי רב לשמואל ילמדנו רבינו בתב ויזהב לראשון וקנו מידו מאי שלוח ליה כיון שזיכה
47 לו וקנו מיניה - קנה, אף יכול לחזור במתנה, וכל שכן להקנותו לאחר, ואין אמריס
48 בה שמת לא גמר להקנותו אלא בשטר, דהא זיכה לו וקנו מיניה. כיון דכולי איהו [עבד]
49 - ליה חו' אלא ליפוח בתו, וקנה.

סבור

1 דהא דרביך לאקשיי וכו'.
2 והוא דרביך לאקשיי וכו'.
3 **שלחו** ליה מבי רב בר קמי מידו מהו - פירוש: שכתב קנין בשטר עם החיובי. שלח ליה אין אורי הקנין כלום, ואין יכול לחזור בו. ואפילו לעצמו נמי אינו יכול לחזור בו, כדמפרש ברוכנא. ורבינו יעקב
4 פירש סוטיא זו בענין אחר, ומיירי דרב שמואל אפילו היה שאין קנין בשטר, אלא קנה בעלמא. ומתניחין דקנין: שיר קרקע כל שהוה מתנתו מתנה - דהיינו בקנין, וסיפא דקניתי: אל
5 שיר קנין שיהא אין מתנתו מתנה - מיירי בלא קנין, ואי איהו סיפא דומיא דקניא. והוא דבתובה - היינו מסתמא, בפירוש רבינו שמואל, שכתבו בה במקום קנין עמד. והוא דקאמרין לעיל:
6 דייחתי מנסלת דייחתי בבבא לחי ולזה - היינו בשלא נתב חלו לשם שטר, אלא איהו סיפא דומיא דקניא. דהתם איירי בדיחתי לן צוואה,
7 הסתם דייחתי דרצוואה היא. ואין קנין, ולשון דייחתי אין משמע אלא שטר נמור, שנתנו לשם שטר של אותה מתנה. דהכי משמע לישנא ד'כתובים היו וגמליך עליהם שלא ליתנם'.
8 ועוד

בבא בתרא. מי שמת - פרק תשיעי דף קנג עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזולץ) קפא רש"י

כבוד מינה תני מילי - דאין לאחור קנין כלום, שאם כתב וזכה לאיוב וכתב וזכה לאתר - ודרשוקן קנה לגמרי, והגון שמת שכוב מרע. אבל לעצמן - יבול לחזור בו, אם יעמוד מחלי - לא קנה ראשון, שלא היה קנין אלא מחמת מיתה. אמר ליה רב הורא - קין לאחור בין לעצמו. ולא אמאי לרוב יודעה אמר שמואל, דאמר: בירוע שלא היה קנין אלא מחמת מיתה, ודחת כותב וקנה אבל דבא - וזכה וכתב וקנה, וכל כין - ודאי ליפתא את כחו. הווי קנה מינה - כתב וזכה וקנו מינה - ורעה לחזור בו שכעמד מחלי. כדפסק אנשי - שכוב מרע הנותנין לאחור מיתה לדעת שיחזור בוק אם יעמוד - שכותבין וא מקנין, או כותבין ומקנין. אבל אחת כתבת וזכית והקנית, דדא ודאי שמואל מודיי בין לעצמו בין לאחר. והשתא ודרשוקן אמרביה מילי דאמר שמואל בשמעתין, ודיקמנא לו כותיה בריתי: מתנת שכוב מרע ברלא ישרי שיש בה לא וזכה ולא היה קנה - וכל ידענא כתיב קנין אלא אידון, ולא קנה מקבל מתנה אפילו מת הנותן, דשמואל לא נמד להקנות אלא בשטר, ואין שטר לאחור מיתה אבל אם יפה את כחו בכתיבת השטר או בכוואה, ודכתב בו וקיענא מינה מוסיקי פה מתנתא דאי - קני המקבל מתנה, שבוה לא נאמר לו שטר, וליהקנות אלא בשטר כ"ו. הווי שמת עומד, אבל אם עמד - חוור, בירוע שלא היה קנין אלא מחמת מיתה. ומדבר ויהיה אמר שמואל ודיקומנא במיפתא את כחו שמיענין ליה ליה. ורשבי ורש אמר "כתבו ותנו מנה לפלגויי דתא" - כותבין ונותנין לאחור מיתה כדאוקמנא לישמואל במיפתא את כחו. אבל כתיב יפת - לא קנה, דאין שטר לאחור מיתה. ואם כתב וזכה השטר למסור ליה לראיה, וכתב וזכה ליה - השני קנה. ודחת וזכה ביה מיתה. הווי שמת, ואם עמד - חוור, דכל מתנת שכוב מרע בכל ונדסיס בלא יפה כל בשטר, אם עמד חוור. והלכך שני נמי קנה. דהדרי ביה מקמא. אבל אם כתב וזכה והקנה - קאמר שמואל דקנה קנא לגמרי, בין לעצמו בין לאחר, ואם עמד - אינו קנה. הווי מתנתא - מתנת שכוב מרע במקצת שכותבו בה מיתה. וקונה לרבי שכוב בין עמד בין לא עמד. הווי כתוב ביה ומכחי ונתנו לו אני מקנה לו בדיחי נבמתי. וליכי אוקמנא במתנת בריא, והכי לימא רב. וזכי הווי כמתנת שכוב מרע למיקני לאחר מיתה; והלא אין שטר לאחור מיתה. רב אמר הוי היא כמתנת שכוב מרע - למיקני לאחור מיתה, ואם עמד - וכל שכן אם מתנת שכוב מרע בכל שהוא, בלא שויר, ולא קני אלא עד לאחר מיתה. סימנא לחיס - כלומר, במות דוקא הוא. ומחיס לאו דוקא, לפי שהוכיז מיתתו, ולא רצה לפתוח פי לשמואל, כלומר: המקום יעלינו נדבלי וזלא אמות. הוי היא כמתנת בריא - כאלו לא כתב בה "במות". אפילו אם עמד - אינו חוור, ואפילו במתנה בלא שויר. והבא לא לימא שמואל, דאם אידענא מאן אידון בה, ולא אית שטר לאחור מיתה - דא כתב בה מחיס. מחיס קנה - דמשמע, דוקא מיתה הותחיל לקנות. היא אמרי נרדעי הליכתא מוחיה דרב - גבי "בחיס ובמות", והווי דחייב דכתב "מחיס". קא שמעין לו - דלא שאני לרב בין "בחיס למחיס" - סימנא לחיס. הווי דאית לקמייה דרב נתני - דהוה כתוב בשטר דיהיב "בחיס ובמות". לישום טמאי - מקם. אריה דשמואל - ואף על גב דהלכתא כרב - לא אורחא למידן כרב בארתיה דשמואל, זיל עבדי ליה התם כרב. כשמעתי - דדוחו כתיב ביה "מחיס", וקנה בה השטר והאשה הפסידה. וקשרדי ליה - לומר: לא יפה רבנתי. אמר ליה לפשריה זיל כתוב לה - שדרין עמה, וכתוב בסוף השטר מינה השניה בבבא מיצטעא ביהושרתא את ארמינן" (נה, ב). שוכר עליקן או מטען. וסימן היה בתוך השטר, שדלדוחו האשה ולהטעתה נתבון, להיפטר ממחילוקתה. והיא הבניה בדברים, וקללתה. לימשען אריה - תיטבע ספינתו. אשקיי קמעתיה ליה - בחמה. אמשיתו לנפח - שראום במים, להתיקם קללתה בכך. לא איתפיך קמענשה - דאל תהי קללת הדייש קלה בעיניך. ומתא שושרתא קבין "בחיס" בין "מחיס" - סימנא לחיס. משנתה לא כתוב בה שכוב מרע - כדבדקיי רומי בעיטה. וגם לשון מתנת בריא לא נכתב בה "כד מהלך על גרולדו בשוקא", ודחו לשון מתנת בריא דאמרין בנמרא. ובמתה בלא שויר מרעי, דאמרין ביה דאיה מתנה, שאם עמד חוור. הוא אומר שכוב מרע חייב - וחוורני ב. בריא חייב - ולא חוור. ונתון להביא ראיה ששכוב מרע היה באותה שעה, וכל זמן שלא יביא ראיה - וזכה ומקבל מתנה. דבר רבי מאיר, ובגמרא מפרש ראה נמאל, ועמנא נמאל, והכפוס אוסיש כו' - בתרי גונו מפיכי טעמיהו דרבני בגמרא. המוציא מחיובי עליו הריאה - דהיינו מקבל מתנה, ונתון וחי מחוזק בבניסין. גמרא מנו מרעה, אפילו עמי ביהתם ולא חוור, כלכות גונו מפיכי כותבי טעמיהו דרבני, להודיע שהנכנס הללו נתנון ליה המקבל בכוונת שכוב מרע, ומתוך אותו חילוק נשטתה, ולא חוור - אמר

קפא תוספות

ועוד, דמה שפירש דסיפא מתניתין לא מיייר בעין רישא - אין נראה כלל, דאם בן דקמני רישא: שויר קרקע כל שהוה נתנתו מתנה - אפילו לא שויר נמי, דהיי על ידי קנין, ובסיפא דקמני: לא שויר און נתנתו מתנה - אפילו שויר נמי, כיון דלכא קנין על בן נראה יותר כדפירשית. וגם מה שפירש רבינו רם ומשנתו מילי אריה בלא דקא קנין, משמע שחזרה לומר דמתנת שכוב מרע שכותב בה קנין - דהיינו אפילו בקנין לחוד. וגם פירש דבריה קיימא לו כרב, כיון דשמואל אמר לא ידענא מה אידון בה, אף על גב דבעלמא קיימא לו כשכובאל מרע. וקשה אמאי דפסיק לעיל לדמתת שבויי דיני. במקצת בעיא קנין, ומשני: מתניתין בדקטו מיניה, אם בן מאן איריא שויר? אפילו לא שויר נמי, דאין נראה כלל שיהלוק בו, כפי שפסקה לעיל: מתנה דשכוב מרע במקצת בעיא קנין, ועוד, דאמרין בגיטין פרק החקבל"ס (פ, א), מכלל דרב הונא כפי מתנת שכוב מרע לא בעיא קנין, והא קיימא לו כשכוב קנין אומרי קשיא וא פליג רב הונא על פסק הלכה זה וסבר ליה רב רביה דרבא דדא בשבת פרק "מצינן קבא", א פריך על רב הונא מרבי רב, דקאמר דהתם הוה רב הונא הלמזייה דרב הוה. ורב אית ליה מלוקה. ועוד: דאמרי בר רב באב, ראמרי בר רב"ה היינו בר הונא. נמו שפירש רבינו רם בסוף פרק קמא דהתנאים (ז, ב), וגם שויר סובר כן דהיינו בר הורחוי. וכל דלא שמוח סובר רב הגמנא. לא כתב בה לכוב מרע כו' - דאוד הדין נמי דלא כתב בה לשון בריא "כדמהלך על גרולדו בשוקא", אלא משום דקמני: צריך לכתוב ראה שהוא שכוב מרע - נקט האי לישנא. ולא כתב ביה מנו מרעיה איפשר לבית עלמיה - דהיינושתי שני טוענין שעמד, ואף על פי שלא ווי טוענין שחוור בו, דדאי, אין שעמד - מסמנא דדאי חוור בה, אף על פי שלא עמד בפירוש. והכי משמע בגיטין פרק "מן שאחור" (עב, ב) דאמר רב הונא: התם מצינן דקמני: צריך לכתוב את עמד חוור - לא גיטו חוור. ופריך ליה, מדתנן: דהיי וזי נשך מיהום אם מתי מחליה ליה והלך ועמד בשוק והוא חולט, אם ממתת חוור דראשון מת - דהיי וזי גט, ואם לאו - אינו גט, ואם אמרת אם עמד חוור - דהיי וזי עמד. ומאי קשיא: דהיי דאמר, והלא לא חוור בו אלא שעת מיתה, דאפילו רבא פירש שחוור בו - שיל נלו לומר שחזרה, ועוד, קאמר התם (עג, א) אמר רבי אלעזר: שכוב מרע שנתת מחלי אל חולי - נתנתו מתנה, ודוקא ניתק, אבל עמד - אין מתנתו מתנה, אף על פי שלא חוור בו.

השתא

סבור מיניה: הני מילי לאחרא, אבל לעצמו לא; אמר ליה רב תפיא, כי אתא רב הונא ממופרי פירשה: בין לעצמו בין לאחרים. הווי דקנו מיניה, אתא לקמייה דרב הונא, אמר: מאי אעביד לך, דלא אקניתי כדקמנא אינשי. הווי מתנתא דתנה כתוב בה "בחיס ובמות" - רב אמר: הוי היא קמתנת שכוב מרע, לשמואל אמר: הוי היא קמתנת בריא. רב אמר: הוי היא קמתנת שכוב מרע; מדכתוב בה "במות" - אחר מיתה קאמר ליה, והאי דכתוב "בחיס" - סימן מעלמא, דתיי. ושמואל אמר: הוי היא קמתנת בריא; מדכתוב בה "בחיס" - מחיס קאמר. והאי דכתב "במות" - כמאן דאמר "משתה ועד עלום". אמרי נרדעי: הלכתא פותיה דרב. אמר רבא: ואי כתיב בה "מחיס" - קנה. אמר אמרי: לית הלכתא פותיה דרבא. אמר ליה רב אשי לאמרי: פשיטא, דהא אמרי נרדעי הלכתא פותיה דרב - מהו דתקיא "מחיס" מודי רב, קא משמעין לו. הווי דאתא לקמייה דרב נתנין ליה רדעי, שדריה לקמייה דרבי ירמיה בר אבא לישום טמאי, אמר: הכא אתרא דשמואל, הוי עביד פותיה דרב הווי דאתא לקמייה דרבא, עבד ליה רבא פותיה, הוה קא מרדא ליה, אמר ליה לרב פפא ברטיה דרב נתן פסריה: זיל כתוב לך, וכתוב בה: שוכר עליקן או מטען. אמרה: לימשען אריה אטעוי קא מבעית לי אמשיתו למינה דרבא בריא, ואפילו הכי לא איתפיך ממוכעא. משנה לא פתב בה שכוב מרע, הוא אומר שכוב מרע חייב, וכן אומרין בריא חייב - צריך להביא ראיה ששכוב מרע היה, דברי רבי מאיר; והכפוס אומרין: המוציא מחיובי עליו הריאה. גמרא הווי מתנתא דהוה פתב בה: "כד תהי קציר ורמי פערסיה", ולא פתב בה "מנו מרעיה איפשר לבית עלמיה", אמר

בבא בתרא. מי שמת - פרק תשיעי דף קנג עמוד ב - מותן מהדרת "אבן ישראל - (שטיינזלץ)"
רש"י

1 ותה ספינה שרובן לאבד בו - הקשה הרב רבי יצחק ברבי מאיר: אמאי לא
2 חשבין ליה מותהו בניטין (כח, א) ונחיה זקן או חולה - בחוקת שהוא קיים,
3 ואוכלת אשתו בתרומה, ולא אמרין דלמא מת ואינה קשיא, ודהם לא מת לבסוף. אבל
4 הבא מת לבסוף. וכן לא לומר שמעך, אי לא משום דמתנין ליה לספינה המתורפת בימ,
5 דדחי כמו שדפן לאבד בנימ - ואפילו הוא -
6 חשבין ליה בחוקת שהם חיים עדיין. אי נמי,
7 מההיא משנה לא היה יכול להוכיח אלא שהוא
8 בחוקתו כמו שדנחיה. אבל מרן משנה ש' להוכיח
9 שיעזול מלחיה, כמו בני הספינה המוטלים בים
10 שנעזלו מן המים.
11 **בבבא** אולא הא ששמעתא דרבה ברבי נתן -
12 רבא תאמר: אמאי לא קאמר כרבי
13 מאיזי? ודה נופיה מוקף לקפן רבי נתן כרבי מאיר
14 המתנין ויש לומר: דמשום דרבי נתן דינא הוא,
15 תורת לעומקא דדינא. ומשום זה פירש רבינו
16 לעומקא דהלכה ברבא. אי נמי, המתנין לא
17 ממוכח בהדיא שהוא בחוקת בריא עתה, אבל
18 ממשלתיה דרבי נתן משמע הכי בהדיא. וכן א"ן
19 מוציאין מידו אלא בריאה - ואם תאמר: פשיטא,
20 כיון שדוחא מוציא מידם בלא ראיא שדן א"ן
21 מוציאין מידו בלא ראיא ויש לומר: דהא קא
22 שדן ליה, דהא ברייה א, מוציאין, אף על פי
23 שאין השטר מוכיח שהיה בריא. רבי נתן אמר
24 אם בריא הוא עליו להוכיח ראיא בו - אמר
25 רבינו יצחק: דרך טוהא דבבא ליה לא בהדיא
26 טוהא דפרק בתרא דקודקודין (עג, א) דקאמר הנה:
27 **קדשה** אביה ביה בריך תחליקשה היא עצמה עביר, ויהי היא בנורת. רב אמר: היה היא בנורת
28 לפניו, ושמואל אמר: חוששין לקדושי שניהם. וקאמר הנה: לימא בתנא, מי מוציא מיד מי
29 - הוא מוציא מידם בלא ראיא בו, לימא רב דאמר כרבי נתן, ושמואל דאמר כרבי יעקב:
30 אמר לך שמואל: אנא דאמרין אפילו כרבי נתן, עד כאן לא קאמר רבי נתן דהא אלא דכולי
31 עלמא בחוקת בריאה קיימין, ורחמי! דבפיק נפשיה מחוקת בריאה - עליו להביא ראיא.
32 אלא הבא - מי מפיק נפשיה מחוקתו, ואם כן, הבא נמי איור מיהי מרבי נתן לרבה:
33 דהם חייבי טעמא - דכולי עלמא בחוקת בריאה קיימי, אלא הבא - אין לו לומר שדיח
34 בחוקת שכוב מרע עמד, דשמע נהני, ומסיכא נמי, דרקתני: אם שכוב מרע עמד עליו, ו
35 להביא ראיא שדיח בריא - אינו ראיא, דהתם היינו טעמא - דאוקי ממונא אדחוקה,
36 ודבריה דהבא אינא חוקת ממונ לנבי וירשיש. אלא לאו שבע מניה ליה ליה לך סוניה
37 גשמיא דהתם. **בבבב** הגשמיים רשות היחיד ואלכאן - פירש שם התנא: דברימיה
38 הגשמיים אין בהם ימות, וכיון כחובה מפני דבר היחיד רוחתו. שאין זה חמול מוילי
39 מים, אלא מפני התבואה. דרקתני בתוספתא (פרק שבועי וטרהורח) שהביא רבינו תנאל,
40 דרקתני: אלו ימות הגוה - משתקף התבואה מחוקתה. וכן רקתני פא: את מי הגשמיים
41 משדרר רבועה שנה - ולא היה מפני דבר הגמי, אלא שמיים ואיך גוהיה חרשית,
42 ודרישת הרגל מוקת להם, כדרינא בסוף פרק מרוביה' (בבא קמא פא, א): ומחליבים בשבילי'
43 הישות משדרר רבועה שניה, שמיים שפיר דרישת הרגל מוקת לרועים ולתבואה.

1 **רשות** היחיד לשבת רשות היחיד ואלכאן - ואלך רשות היחיד ואלכאן - פירש שם התנא: דברימיה
2 אינא כמו דמוקף לה בקבעה הושקפה מתאבנך רוחתו. ורשות היחיד לשבת ואלכאן
3 שאפילו חצר שבנסכים בה בו ויזנאן בו אמרין בעירובין (א, א) דדחי רשות היחיד
4 לטומואה, כל שכן בקעה שהולכים בה חרירי, ויבאיה דמוקף לה אלא חוקתה היוי כרמולית,
5 ואמאי קרי לה רשות היחיד - לפי שאננה רשות היחיד.
6 **אמר** רש"י לאו שנו אלא שבו עברו עליו הגשמיים - פירש הרשב"ם: ששבו עליה
7 ימות הגשמיים משגדרהוה. אבל עברו עליה ימות הגשמיים - זה לא פסק מנהם שם ורשת
8 ואין נראה כללי, כל איזו סבא ריה דיוכן שגדרהו עברו עליה ימות הגשמיים ויהא רשות היחיד ועוד: ולא
9 מצי לאקומא לתחליקשה דרבא דבבא אלא למונא דאמר בפרק קמא דרשב"ת (שב) הוא שיש לה גדר מאבירך רוחתיה. ועוד: אמאי קאמר רבא למילתהא דבא יאמר מכל שאר מקומות
10 שבגמרא שהביא חך משנה? ופירש רבינו תנאל דלענין טומואה קאי, והכי קאמר: שנו אלא שלא עברו על טומואה זו ימות הגשמיים, ואו אם נבנס בימות החמה - היוי רשות היחידים.
11 אבל אם עברו על טומואה זו ימות הגשמיים, אפילו נבנס בה בימות החמה ובה לשאל בימות החמה - היוי רשות היחיד. גם על פירשהו זה (קשה) גמיה גדולה היא: למה חשב רשות
12 היחיד, היוו דנבנס בימות החמה ובה לשאל בימות החמה? ודחוק לומר דחומראי דרבנן היא. תודה: תהשת: למה אמר רבא דבריו בבאן וכו' פירש בבשאר מקומות דמייית קין שדיחה ויש
13 לומר: דהא מצי לא קשיא היא, וכדפירש רבינו תנאל דרבא חוקת ארעור אלעור, ולא כתב יתור. ונראה דחוקת בענין זה, כדמאר רבא אם עברו עליה ימות הגשמיים ויש רשות היחיד,
14 אפילו בא לשאל בימות החמה ונבנס בימות החמה - אם כן לא אולו בחר השואא, בחר שעת שאילתה. ושנא כדברי רבי יתור: רוצה לומר, כדאיזאת בירושלמי על בפרק מי שמת',
15 אמר רבי יתור: וטמא ספק בקעה בין בימות החמה בין בימות הגשמיים - שחלוקת רבי מאיר ורבננא. - אבל לשאל בימות החמה - שחלוקת רבינו תנאל, ובימות הגשמיים - שחלוקת
16 לו בימות הגשמיים. אמר רבי יתור: ולכרי מים המטולים בגשמיים, ותמן בתוספתא: ואלו קין מות החמה - משתקף התבואה מרותה, ואלו קין מות הגשמיים - משתדרר רבועה שניה.
17 ונראה

1 **אמר** רבה תרי - אנו רואין שהוא מות. ובתר השתא אולין, והעמדנו על חוקת מיתתה,
2 ויש לנו לומר שמתוך אותו חילוף מות, וקנה המקבל מותה. **אמר** לית **אבני** - מנא לימא
3 לך דמההיא חילוף איפטר לבית עולמיה: והלא רוב חולים לחיים, וחור בו, ואחריו כן הלה
4 ומת. השתא ומה **ספיתו** - הטובעת בהם שרובן ליאבד, ואפילו בהם נתן עליו חומרי
5 חיים וחומרי מותם, כדתנן בפרק ג' הל' הגט
6 (גיטין תב, ב): אבל עיר שכתבשה כרכום, וספיה
7 שאבדה בהם - נתנןן עליו חומרי חיים וחומרי
8 מותם, בהן כוח לישראל לה שיראל לבחן שתיקון
9 אלוהות בתרומה. חולים שיש חולים לחיים
10 - כדתנן (גיטין שם עמוד א') המביא נו
11 ממונית דהם, והנחיו זקן או חולה נתנןן לה
12 בחוקת שהוא קיים - לא כל שכן דינא עמד
13 וחור בו, ומיהו, (רבא) ורבוהו לא חדר ביה,
14 וקיימא לן כותיה. דשמעתיא כרבי נתן אולא,
15 דקיימא לן כותיה, דהא דיימא בעלמא (בבא
16 מציעא קי"ו, ב): רבי נתן דיימא הוא נוחית
17 לעומקא דדינא. מי מוציא מיד מי - מנחה
18 שאין כתוב בה לא לשון מנתח בריא ולא לשון
19 מנתח שכוב מרע, מי מתניחיה, וכן אמר בריא
20 הדיח הוא אומר שכוב מרע היהי. הוא מוציא
21 מייחיה - ונתן עומד נבנסיו חוכה בתך, והעמד
22 נכסים על חוקתו, ויש להשט שבא לטבע
23 נכסיו על זה - על התחנותה, וכן אולין בחר
24 השתא. כדאמרי, ורוב חולים לחיים, דינא
25 למעמי הדור ביה. וזה אפי' מוציאין מידו -
26 אלא אם כן מביאין ראיא בעינים שבריא היה.

1 **אם בריא הוא** - בשעת הנדמה ברך בעלו וכו', ודאולין בחר השתא. **אמר** רבי **אליעזר**
2 ולענין **טומואה** - דקיימא לן ספק טומואה ברשות היחיד ספיקו טמא, וברשות הרבים
3 ספיקו טהור. וקיימא לן נמי דבקעה בימות החמה רשות הרבים לטומואה. ובימות הגשמיים
4 רשות היחיד לטומואה, כדתנן ב'. כפמחלוקת - כי היכי שנתלוקף רבי יעקב ורבי נתן במנתה
5 סתם, אן אולין בחר השתא או בחר חוקת נכסים - הכי נמי אפילו נגי טומואה, אשא
6 בא אדם לבית דין ונטאל על שנבנס לבקעה ואין עדיה מתי נבנס אי בימות החמה וטורה,
7 אי בימות הגשמיים וטמא - והיוק: אם עתה שבשאלמי ימות החמה קין - דהוא רותא,
8 ודאולין בחר השתא רבי נתן, ואם ימות הגשמיים הוא - טמא, דבחר השתא אולין,
9 ולרבי יעקב דאיוול בחר חזקה - העמד טהור על חוקתו, וטהור, עד שיבאו עדים ועיוד
10 שימות הגשמיים נבנס, דהתן בקעה ב' - מסייתת בדר כסבי, ורשות היחיד היא לשבת,
11 ואפילו היא דרקפת יתור מביא סתיים - לזרוק בתוכו מרשות הרבים שיש, ולטלטל אסור.
12 **רשות הרבים לשומטת** - דלאו מקום סתירה הוא, אבל בימות הגשמיים שייבם חיים ורעים
13 אין נבנסים לתוכה, והוי מקום סתירה, וספק טומואה טמא. **אמר רבא** אלא שנו ב' -
14 מילתא באפי נפשה היא, והמפיש ומליתיה דרבי אלעור אדרבא קאי - אינו אלא אורח,
15 דרבא בתרא הוא, ואין צריך לדרוש מליתיה דרבי אלעור ואלהמנידה על פירוש רבא, לא
16 שנו - דבקעה בימות החמה רשות הרבים לטומואה. **אלא שלא** עברו - על בקעה זו
17 ימות הגשמיים משגדרהוה, אבל עברו עליה ימות הגשמיים - זה לא פסק מנהם שם ורשת
18 היחיד, אפילו משיגיעו ימות החמה, ויתחיי עלעולם רשות היחיד לאלכאן ולבאן, וסבא
19 מעליתא היא, או חומרא דרבנן הוא. ורבינו תנאל פירש דרבא פליג ארעור אלעור, והכי
20 כתב: ורבא חולק על רבי אלעור. ופירש נמי: לאו שנו דבקעה בו אלא במוקן שלא עברו
21 על זו הטומואה שהיתה עתה בקעה, וימות הגשמיים. אבל עברו על זו הטומואה ימות
22 הגשמיים - רשות היחיד היא לבאן ולאלכאן.
23 **ראה**

בבא בתרא. מי שמת - פרק תשיעי דף קנד עמוד א - מותן מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזליץ)"
קפא
 תוספות

1 **ראיה בבאי** - אין לרובן פס' לרבי מאיר קבעי. ומשום דאיכא לפרשה בתרי גונוי כדלקמן,
 2 קבעי הכי. **ראיה רבתי** - כדמפרש לקמיה. **רבי מאיר** כרבי נתן ורבנן כרבי יעקב -
 3 רבי מאיר אויל ברת השתא כרבי נתן, ומתניתין כגון שהוא בריא בעשוי. והכי קאמר
 4 מתניתין: **למאי שביב מרע הייתי עובדאי בני בריא.** וחזרוני בי. הן אמורים בריא היית -
 5 עליו להביא ראיה בעדים ששביב מרע היה.
 6 והבבסי אמורים. הנותן ממוקח הוא בבבסי, ועל
 7 המקבל מתנה שהוא מוציא מחבירו - עליו
 8 הראיה. בעדים שביא שבריא יהיה. **ראיה בבאי**
 9 השער - **היה שאמרו הבבסי המוציא מחבירו**
 10 עליו הראיה - בקיום השטר קאמרי רבנן,
 11 שצריך לקיים שטרו, שלא יוכל נותן לטעון
 12 ולומר מוזיק הוא. ובין נתקיים שלא על פי
 13 הנותן, דאין אן הפה שאסר הוא הפה שאסרו,
 14 שהרי לא נתקיים על פי הנותן דינמא מיגו -
 15 יבא בעל השטר ריובה ממנתו. ודבלי עלמא -
 16 אוליתן ברת השתא כרבי רובי נתן. וכן דבריא
 17 הוא עכשוי - ובה בעל השטר. אך קיים שטרו,
 18 שלא יוכל נותן לפסלו. אבל ראיה דרבי מאיר
 19 - ראיה בעדים היא. כדמפרש: עליו להביא
 20 ראיה ששביב מרע היה, דרבי רבי מנאי. אמר
 21 - לזה בשטר שכתבו ואינו מוציא שטוען:
 22 פרעתה, או: שביב מרע הייתי, או: שטר אמנה
 23 או שטר פסיס הוא. צריך הפלה לקיפוי - על
 24 פי תאריס, שלא יוכל לזה לפסלו בעל
 25 קמפולני. **רבי מאיר** כרבי און צריך לקיפוי -
 26 דחסם שטרות דהוה כשרים, ובשטרות לא
 27 נימא הפה שאסר הוא הפה שהרתיו לפסלו. והכי
 28 קאמר מתניתין: צריך להביא ראיה בעדים
 29 ששביב מרע היה, דרבי רבי מנאי. אמר
 30 שמודה הוא בשטר שכתבו, ותקיים השטר בכך,
 31 דאוליתן ברת השתא שהוא בריא כרבי נתן,
 32 והבבסי אמורים. המוציא מחבירו, שהוא בעל
 33 השטר - צריך להביא ראיה - קיום השטר,
 34 ותקיים בחותמו. והדאית נתון שטוען בחותמו
 35 - לא מרעני מרע, דהא קאמר שביב מרע
 36 הייתי, והפה שאסר הוא הפה שרתיה. והלכך
 37 צריך בעל השטר לקיפוי ריובה ממנתו, דאוליתן
 38 ברת השתא כרבי רובי נתן. ומרע
 39 לישני ומרע אמוראי שמתעין דאוליתן ברת
 40 השתא כרבי רובי נתן, כדפרשינא. והא אפיליט
 41 **בה הדיא זימנא** - מנודה בשטר שכתבו **באי**
 42 לקיפוי. **התניא** - בפרק שני דכתובות. **אין**
 43 **נאמנין בי** - הנתן תהמה העדים שאמרו 'כשב דינו הוא זה אבל אנסיס היינו קטנים

1 ונראה לרבינו יצחק לפרש: לא שנו בדקעה רשות הרבים לטמאא אלא שלא עברו עליה
 2 ימות העשמים. פירושו: על הטמאא. שנודע שלא עליו ימות העשמים משכבר שם. ולא
 3 ידע אם בימות התמה נכנס או בימות העשמים נכנס. שאם בל לשאלו לפניו - יש לנו
 4 לחושבה רשות הרבים, דברת השתא אוליתן. אבל אם עברו עליה בימות העשמים; פירוש:
 5 שלא נודע לו אם בימות התמה או בימות העשמים
 6 נכנס, ומבאבה פסיקא עברו עליה ימות העשמים
 7 וחדידו לטמאא, ולדיכא לימור התמה הוה רשות
 8 אוליתן. כגון שקרוב היה לימור העשמים יותה.
 9 ורשות החדיד לכאן ולכאן אף פירושא: לגבי שם
 10 טמאא נכנס לגבי שבת. והשתא ניחא דמיתרי ובא
 11 הך מילתא אי אוליתן ברת השתא, דאיתרי בה בך
 12 שנתמאא.
 13 **ראיה** בבאי בר כר הסדא ורביה בר רב הונא
 14 אמרי ראיה בקיום השטר - פירש רבינו
 15 שמואל דבין לרבי מנאי ובין לרבנן עבר ראיה
 16 במנאי? ואין רואה, דהא פשיטא לרבי מנאי דמיי
 17 ראיה בעדים. וכן פירש רבינו שמואל אחר כן,
 18 דלרבי מאיר דהוה ראיה בעדים.
 19 דהא פשיטא לרבי מנאי דהוה ראיה בעדים. וכן
 20 פירש רבינו שמואל אחר כן, דלרבי מאיר דהוה
 21 ראיה בעדים.
 22 **וכן** אמר רבה ראהיה בעדים - תימה: אמאי מוק
 23 רבה למתניתין לרבי בעדים. דמוק רבנן
 24 כרבי עקיב, ורבי מנאי כרבי נתן. והא דהוה נופח
 25 סבירא ליה כרבי נתן, ולקמא בקיום שטרות
 26 וכוכלו כרבי נתן מניה, ובמפקא ליה שביב מוקם
 27 דאית ליה מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיפוי
 28 - הוה אתי שפיר. דאי הוה מוקף לפלונתיו נמי
 29 בקיום שטרות - הוה לזו רבנן דלא בוותיה. אי
 30 נמי, יש לומר המשמע ליה ראיה דרבנן הויתא
 31 דראה ורבי מנאי, דהיינו בעדים.
 32 **ועוד** שיימנן עמי' להשתנות לאורי ביתא -
 33 שיימנן עמי' לזמא דסלקא דעתך
 34 שהלקוחות היו בודקין אותו אם היה גדול אם
 35 לא, דהא יוכל ליהות שאם גדול טקן סחיז
 36 שיראה גדול לאורי ביתיה; ופירש רבינו תב
 37 שבחיו דהוה השערות לבנות והוה שומא. וכעשו
 38 והשוררו לאורי ביתיה ונראת כסניסמי. ואין נראה,
 39 דלא אשכחן ביהום מוקם סניסמי שהם סינק
 40 דילקין כל לבנות לשטרות. ואומר רבינו יצחק
 41 דשמא בחיזי לא היו גומת מיתה יש שם
 42 גומות. כדאמרינן בנדה: גומות אף על פי שאין שערות. בפרק 'בא סימן' (בב. א.),
 43 **ואם**

44 **היינו פסוליה ליהי** - הרי לנו נאמנין, שהפה שאסר הוא הפה שהרתיו. היינו קטנים
 45 אין נאמנין לפסלו, דרבי רבי מנאי. ופליגי מתניתין. דלא אית להפה שאסר גבי שטרות, ולא אית
 46 שכתבו לה - שאין צריך מלה לקיפוי. וכיון שאמר לה 'אני כתבתיה' - הו לא מרומני עדים למפסלה, שהרי אין לך קיום גדול מזה שהלה מודה שכתבו. ומסתמא לא נעשה
 47 בפסלות, וכמו שכתבו דין יוצא ממוקם אחר זמני, הוה אהו: אין נאמנין. דאין כאן הפה שאסר. והבבסי אמורים שאמרו - צריך לקיפוי. ובין שאני
 48 מתקיים אם בעל פי עדים הללו, שאמורים כשב דינו הוא זה; וכן קאמרי רבי קטינאי היינו. ונאמניס, והפה שאסר הוא הפה שהרתיו. **בתיא קאמרי רבנן** - דאין על פי שמודה
 49 לה שכתבו - לא חשיב כקיום. וכן קיפוי עצמן פסולין תומיתן; משום דאלימני עדים לארועי עדים. ולא מרעני דהוא הדין. אבל במתניתין קאמרי: לאו כל מביית לארועי שרא
 50 ולמימני שביב מרע היה, כיון דמודה שכתבו, ועדים לא אק פסלי תומיתן. אילימא - היינו טעמיהו דרבנן. מדוכלוהו מנתת בריא תביב בהו 'כדי מחלך על גזלוהו בשוקא'
 51 והאי לא תביב בהו - שמע מינה שביב מרע היה. והלכך אמרי רבנן. המוציא מחבירו, דהיינו מקבל מתנה, עליו להביא ראיה שבריא היה. והסתמא יש לומר ששביב מרע
 52 היה. **איכא לבימי רבי ב'** - דבר הוא דקא מניני לאביי הכי: היינו טעמיהו דרבנן, משום דאיכא למימח הכי הדין, ומפקא ליה אם מתת בריא הוא אם מתת שביב
 53 מרע - הלכך אוקי ממנא בחוקת מריה, בחוקת נתון. והלכך, המוציא מחבירו. דהיינו בעל השטר - עליו להביא ראיה בעדים שבריא היה. להוציא המון מחוקת הנותן.
 54 **ובפלוניא** - דבר הונא רוב הסדא. פליגי רבי יוחנן ורש לקיש. בבני בריק - מקום. ועברו עליו בני משפחה - ואק סלקא דעתך השתא: בכסי בחוקת יורשן קימיי, ולא
 55 באו ערעין ליל לקוחות, ואתו לקוחות וקא מערערו להוציא מן הורשקן, לפי שקטאום מן המת. והורשקן עוררין, ומשיבין דבר ללקוחות. ואמורים: הכי חקרנבי בשעת
 56 מיתה. וקיימן לן לקמן (קט. א.) דאניו רובי למטר בבבסי אביו עד שיהו מן עשרים, ולא מרעני הבבסי מחוקתן. והלקוחות לא מצאו עדים שיאמרו גדול היה. ולכך
 57 הערערו לבורקו. וכשלא יוכלו לבורקו וגם העדים לא מצאו - הפסידו. דרבי עקיבא כדרבנן, דאמרי: המוציא מחבירו עליו הראיה בעדים שבריא היה. והבא נמי על הלקוחות
 58 להביא ראיה שגדול היה. **באי** - לקוחות ושאלו את רבי עקיבא. שיימן להשתנות - ואפילו אם גומת עתה לסימני גדולי, יש לומר: איזה היו קיים - הוה שומא.
 59 **בשלמא**

ואם תמיה: למה יש לנו לומר שהוא קטן, כן שהגיע לכלל שנותיו? והא אמרינן בגדה פרק
"אב סיקן" (מא, א) קטנה שתיעית בשנותיה - אית צריכה בדיקה. חוקה הביאה
סימנים ויש לומר: שאחר שהיה זה גדול שהגיע לכלל שנותיו, ולא היו לו סימני גדלות,
ולכזו איכא לספקי שמע טען היה עדיין.

אלא

לדידך דאמרת בקיום השטר לקיימו
שטריוהו ולקומנו בבטיהו - ומסתמא
כיון שאמת היה שמכר - והו מרגאם עדים
לקיים שטרם. אלא בשעת מניה שדו צריכי לבקש
עדים שיהו גדול בשעת זמנך, וכברגן דאמר
המוציא מחבירו עליו דראיה. ואם תאמר: ומאי
קשיאי? עד כאן לא קאמרי רבנן ראהי בקיום
השטר אלא משום דסבירא להו רבינן נון. דאמר
דאולינן בתר השתא, דאם בריא הוא שעת - יש
לנו לומר שאו היה בריא. אבל הכא לא שייכא
עדים חוקה לוי לומר, דאיכא למימר: חוקה שאן
עדים ותובמס על השטר אלא אן כן נעשה גדול.
מתיבא כי היחא חוקה דרבתי השתא אולינן.
בבזוקת לקוחות הוו קיימי - והירושים היו
רוצץ להוציא מידן, והיו רוצים לבדוקי אם הוא
קטן. והשתא נותא אדך קאמרי להו: סימנן עשויין
להשתנות לאחר מיתה. שאפילו לא תמצאו לו
סימנים - איכא למימר ששדו לאור מיתה. **ווי**
הבננו ליעולו ליעול - אבל וירשים אינם רואים,
נעלה חוקה בשביל הירושיה, ולא מיתי חיבי. ונת
שהו קרובם. **א** עדים אלימי ומערי שטורא בר
לעיל בפרק "חוקת הבתים" (מא, ב) ובתרי -
היינו מילתא בני "מודעתא הוי רבינו" וכו'.

והלא

משמך אמרו יפה ערערו בני משפחה -
מטעם קיום השטר, ולא מטעם עדים.
פרם נראן דברי רבינו יוסף בר - והא דפרך
לעיל ריש לקיש לרבי יוחנן ממשנת בר
קפרא. ואמר ליה רבי יוחנן: שאני אמר מודה
בשטר שכתבו אין צריך לקיימו - לא אמר ברך
הא בעמך. וכזה נותא דיעלית ליתא לפי מסבא
זו. וכחאי גונא איכא ביבמות בפרק "החולץ" (לה)
ב) דפרך ליה רבי יוחנן לרש לקיש. ולמסבא
מעמיד מחלוקתם בענין אחר, גבי החולץ
למעוברת. וכן בפרק קמא דהניגה (ה, א) ובג
הראיון, ובגדה פרק "המפלת" (בר, א) גבי פני
מומסכים. וכו' אמר ליה רבי יוחנן לרבי יאי לעיל:
רבי, אל תפסח חיי - זו לא הקשת מלילתא
דרבנן, אלא חזיקי לו המשנה דפלוטא דרבנן
ורבי מאיר היא בא.

כשלא לדידי דאמינא ראה - דאמרי רבנן מתניתין: המוציא מחבירו עליו הראיה -
היינו ראה בעדים שבראי היה, ויבנה מתנות מיד הירושין - הכא נמי בשטר לקוחות
לעשות כך, ולבקש עדים כדי לטרוף מקחן מיד הירושין, וכיון דלא אשכחו בר. לקיימו
שטריוהו - ומסתמא אין העדים תוחמין על השטר אלא אן כן נעשה גדול. בבזוקת
לקוחות הוו קיימי - והחוקי בודן קודם ערעור.
ואתו ירושיין וקא מערערי - ואמרי טען היה
ושלא כדין הפסחם. דהתם גבי ירושיין לא שייך
קיום שטריוהו. היינו דשתיק - כדי שלא ליעול
קרובם. ליעול וליעולי - אן אנו שוחשן
בבשהו, שאינו קרובנו והפסדו מרובה. הכי
נרטינן: זו ששנינו ב' - ואסיפא קאי, לימא רבי
מאי איה בר. שטר פסיס - שפיסת ממני
לכבוה לך שטר מבירה. להחויקך בעשיר לוקח
קרקעות. שטר אמנא - האמנתך למסור לך
שטר מבירה קודם שקבלתו דהמים. שאני אמרי
לדברי הכל ב' - כדמוכר שטר לקוחה. כדי פלגי
רבנן ואמרי מודה בשטר שכתבו שצריך לקיימו
- ונה מילי היבא דאיכא עדים דמערי ליה
לשטר ופוסלין חתימת עצמן - הרי זה פסול
גדול. הלכך אף על גב דמודה ליה שכתבו -
צריך לקיימו. אבל בודן דבר קפרא, לדוח נפיה
פסילת ליה ליה עדים, כיון דמודה שכתבו -
לאו כל כמיניה למימר שטר פסיס הוא, והכל
מודים שטר צריך לקיימו. **א** קיים אימי ב' -
דהתם אמרי עדים פסולי נדוח זיינן. איזו
כל כמיניה - בתמייה, וכו' יש כח בה הלוח
לומר "איני חיבי כלום"; והבא לא אמרינן דפה
שאסר הוא דפה שהחיי, דכיון דאמר ליה
כתבתי שטר זה, אפס שטר פסיס או שטר אמנא
הוא. ד"מה לי לשקרי" במקום עדים לא אמרינן.
דאנן סדיו ולאו שטר אמנא הוא. ועדים
אשטר אמנא ופסיס לא חתמי, ולא ניתן ליתב
כדאמר בפרק שני דבבזות (ה, א) והלכך לא
מודינן למימר שטר אמנא הוא, והלא אפיז
משך ב' - רש לקיש קאמר ליה לרבי יוחנן:
הכי מצית למימר דלדברי הכל מודה בשטר
שכתבו אין צריך לקיימו. אף על גב דאיהו נמי
פסיל ליה משום שטר אמנא או שטר פסיס,
דלאו כל כמיניה לארועיה איהו כל זמן עדים
נפיהו ויהי רש לקיש ליה: והלא משך אמרי. יפה
ערערי בני משפחה אף על גב דמודו בני
משפחה בשטר שכתב נותן מתנה, כיון דאמרי
קטן היה - נאנטינן, עד שיתקיים השטר
בתחומיה. אלמא מודה בשטר שכתבו לדידך
צריך לקיימו ויכפור ברבי יאי - בתמייה
והלא לרבי יאי רבי אמר רבי יוחנן בהדיא
צריך לקיימו ביה. ואתו רבינו יוסף -
רבי יודא קאמרי להו נותא לתרוצי ומאי
דאמר רבי יוחנן לרש לקיש לעיל "שאני אמר
לדברי הכל אין צריך לקיימו" - היינו טעמא
דסבירא ליה לרבי יוחנן ומתפסין מתניתין רבי
מאיר לרבנן, דסבירא להו לרבנן אין צריך
לקיימו, כדמפרש ואוילו. והאי דקאמרי רבי יוחנן
לדברי הכל אין צריך לקיימו - לאו דוקא,
אלא משום דאליכא דרבנן קאמרי דאין צריך
לקיימו, חשיב ליה כדברי הכל. זו דברי חכמים
- מתניתין, דמוכח אין צריך לקיימו. נשי
תובא - דאמר לעיל: איתיביה רבי יוחנן לרבי לקיש שטר "איתיביה רש לקיש לרבי יוחנן", דמחא שמעינן דמתניתין ראה בעדים קאמר
הכי

בשלמא

לדידי דאמינא ראהי בעדים, כיון דאמר
לקוחות אייתו עדים ולא אשכחו - היינו דקא
אתו ואמרו ליה: מהו לבדוקי? אלא לדידך דאמרת
ראהי בקיום השטר, למה להו לבדוקי? לקיימו
שטריוהו ולקומנו בכנסיה - מי סברתי? וכסי בבזוקת
בני משפחה קיימי, וקא אתו לקוחות ומערערי?
וכסי בבזוקת לקוחות קיימי, וקא אתו בני משפחה
וקא מערערי. הכי נמי מסתברא, מדקאמר להו: אי
אתם רשאים ליעולו, ואי שתיקו; אי אמרת בשלמא
בני משפחה קא מערערי, משום הכי אשתיקו; אלא
אי אמרת לקוחות קא מערערי, מאי שתיקו? למיור
ליה: אן זווו והבינו ליה, ליעולו וליעול - אי משום
הא לא איראי, הכי קאמר להו: תדא, דאי אתם
רשאים ליעולו; ועוד וכו' תימור וזו שקל, ליעול
ויעול - סימנים עשויין להשתנות לאחר מיתה. הא
שמע, שאל רבי שמעון בן לקיש את רבי יוחנן,
זו ששנייה במשנת בר קפרא: הרי שתייה אוכל
שדה ובא בבזוקת שהיא שלו, וקרא עליו אחד
ערערי לומר: "שלי היא", והוציא זה את אונו לומר:
"שמיכתה לך" או "שנחתה לך במתנה", אם אמר:
"איני מכיר בשטר זה מעולם" - ותקיים השטר
בחתומיו. אם אמר: "שטר פסיס הוא זה", או השטר
אמנה, שמיכרתי לך ולא נתתי לי דמים", אם יש
עדים - תלך אחר עדים, ואם לאו - תלך אחר
השטר; לימא, רבי מאיר היא, דאמר: מודה בשטר
שכתבו אינו צריך לקיימו, ולא רבנן? אמר ליה: לא,
שאני אמר: דברי הכל - מודה בשטר שכתבו אינו
צריך לקיימו. - והא מיפגל פליגי דתנן: אין נאמנין
לפוסלי, דברי רבי מאיר, ותקמים אוקמרי: נאמנין
אמר ליה: אי עדים אלימי ומרעו שטרא, איהו כל
כמיניה? אמר ליה, והלא משמך אמרו: יפה ערערו

בני משפחה אמר ליה:

זו אלענו אמרה, אני לא אעלוך אמרה, וכו' אמר רבי יודא:
אם יכפור רבי יוחנן ברבי אלעור תלמודי, יכפור ברבי יואי רבנו?
מודה בשטר שכתבו אינו צריך לקיימו, ואמר ליה רבי יוחנן: רבי, לא משנתנו היא זו?
ותקמים אוקמרי: המוציא מחבירו עליו הראיה, אין ראהי אלא בקיום השטר פרם נראן
דברי רבינו יוסף, דאמר רבינו יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל: זו דברי חכמים, אבל
רבי מאיר אומר: מודה בשטר שכתבו שצריך לקיימו. ומאי "דברי הכל"? דרבנן לגבי רבי
מאיר דברי הכל היא. - והא אפיכא תנן, ותקמים אוקמרי: המוציא מחבירו עליו הראיה
- אפיכא. - והא מתיבא: אין נאמנין לפוסלי, דברי רבי מאיר, ותקמים אוקמרי: נאמנין -
אפיכא. - והא רבי יוחנן ראהי בעדים קאמר - אפיכא. - לימא, ליפוד נמי תיובתא? - לא,
הכי

תובא -

דאמר לעיל: איתיביה רבי יוחנן לרבי שמעון בן לקיש וכו' - לפיך, והשתא צריך לומר "איתיביה רש לקיש לרבי יוחנן", דמחא שמעינן דמתניתין ראה בעדים קאמר
הכי

בבא בתרא. מי שמת – פרק תשיעי דף קנה עמוד א – מתוך מהדרות "אבן ישראל – (שטיינזולץ)"
 קפפה תוספות

1 הכי קאמר ליה רבי יוחנן ליהושע לקיש בשלמא ליהוי דאמינא ראיא בקיום השטר –
 2 ואפכאנא נמי ממתניתין, דלרבנן אין צריך לקיימו בין דמתא כשכתבו – היינו דמשכתב
 3 לתו נכסי בידא דלקוחות, ואתו יורשין וקמעטרי, כדאמר לעיל: הכי נמי משתבא
 4 מדקתני דאמר לתו אי אתם רשאין לנוולו בו, הלכך, שמת קיימו שטר, או אפילו לא

5 קיימו, בין דמדורו בין משפחה בשטר שכתבו
 6 קיימו, אין צריך לקיימו דאמרי לקוחות
 7 בנכסי. אלא ליהוי דאמרת ראיא בעדים –
 8 ולדידך לא מתהבא ממתניתין, ויכין דאמינא
 9 רבנן מוציא מחיובו עליו הדיא, והיינו
 10 מקבל מתנה – נכסי בידא דלקוחות הכי
 11 משכתב לה: האי ליה לתו עדים שגדול היה
 12 לאו עדיהו הוא – נון הדין והחוק לקוחות
 13 בנכסי. ענינה גמול – נותן ומקבל ועדים,
 14 כולם גדולים וכשרים. ומסקא דשמעתא: מודה
 15 בשטר שכתבו אין צריך לקיימו, כשרמאל א
 16 וכרבי יוחנן, אל שנת היבא אידורו ביה
 17 לטרא למימר "שטר פסיס הוא" "שטר אמנה
 18 הוא", לא שנת היבא עדים מרע ליה לומר
 19 "אנוסין היינו", דהא אפכאנא נמי הכי להדיא
 20 דתובתו לעיל, דאין נאמנן לפסלו בו, בן –
 21 הירוש נכסי אבוי שמת. מאימתי מוכר נכסי
 22 אבוי – בקרקעותיו, ותהוי נכסי מוכר
 23 דאילו גבי משטלי תנן (גיטין נו, א) הפערות
 24 מתוקן מוקח וממכר מוכר ממשטלי, ומפרשין
 25 התם: בבי שית בכר. כל חד לה לפס חרופיה.
 26 ומשום כדי חיותו תקני ליה רבנן במשטלין
 27 דתהוי מוכר לה מתנותיו, אבל במקרקעי לא. בן
 28 שמה עשרה – ויום אחד, דפסקין לקמן: תוך
 29 זמן כלפינו ואן, ופק על פי שאנו יודע בטיב משא ומתן יפה. כדומכ בת קמא ב ארבע
 30 עשרה מדות בסבין, אך קאמרו דאמר רבא לענין מיאן, ובגן שהביא שתי עשרות, כדומכ לקמן.
 היינו

1 **אלא** ליהוי דאמרת ראיא בעדים ביד לקוחות הכי משכתב לה – דביאא הירושין
 2 עדים שיהי קטן, ואם לא יוכלו לנמצא, מאי מערעירי הירושין: פק רבתי שמואל,
 3 דקיימא לן כרבי יוחנן ושמואל דאית להו אה: מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו. ואין
 4 גראה לרבינו יצחק, אלא גראה לו דקיימא לן כרבי נחמן, דאית ליה פירק נבי שכתבו ויט,
 5 דאמרי בשטר שכתבו אין צריך לקיימו. דבבבא
 6 קיימא נון כרביי, וכן פסק רבינו תנאל.
 7 **איתרבי** קטן איתמר מוכר נכסי אבוי – הכי
 8 גרסינן בספרי ישנים, וגם רבתי עם
 9 גרסי כף: רבא אמר רב נחמן בן שמונה עשרה, רב
 10 הונא בר חיבבא אמר רב נחמן: בן עשרים. וגרסינן
 11 בתרה: והא דרבא לאו פירוש איתמר אלא
 12 מכללא איתמר, דההוא דפחות מנן עשרים דובין
 13 נכסי דאבא: בו עד אמר לתו רבא: דאמסברו
 14 וסבר מידע היו ידע, והא דרבא הכי חוצפא יתירא
 15 חזר הכי: פירוש: התיג זמנו למוכר נכסי אבוי,
 16 ומתחלה היה סבור רבא שחיה ששה, ולכך אל
 17 חזר מקחו מקח וממכרו מנכר. ולבסוף כיון דראה
 18 דאמסברו וסבר – אם כן אינו שונה למגרי, כיון
 19 שהגיע זמנו למכור – יכול למכור. ואם התמה
 20 תקנה דרבא אחרת, דהבא קאמר: בן שמה
 21 עשרה, ואילו בגיטין פרק "התקבל" (סה, א) גבי
 22 שלש מדות בקטן בו קאמר רבא: ולמכור נכסי
 23 אבוי עד שיהא בן עשרים איתמר רבינו יצחק
 24 גרסא דגרסינן בהדא: "הוא יאמר: רבתי, תביח
 25 של עד יוסף, שהיה גרול לעשות מדות, נמו היא
 26 דרסה "המציע" (שבת עז, ב) דחמש מדות בבלי
 27 ורסח, גרס דהם "רביד" דמאמר ליה (רב סה;
 28 רב) אתה אומר כן, דאילו רבא לא עלה לארץ

1 ישראל כמו רבא. ומיהו, אין זו ראיא כל כך, כי גם רבא מעינו שיהיה עושה מדות, דאמר
 2 רבא בגיטין פרק "חוריק" (עט, א); שלש מדות בגיטין, ודאמר רבא נמי פרק קמא דחולין (יז,
 3 ב) עשרה מדות בסבין, אך קאמרו דאמר רבא לענין מיאן, ובגן שהביא שתי עשרות, כדומכ לקמן.
 4 דפרשיה. ואי גרס דהם "רביד" – אתי שפי טפי רבתי: הא דקאמר בשלש מדות בקטן
 5 משמע דלרבי רבא, ויהוה שיהיה חכם ויודע, ולא גרול. ולא נהירא, דאם כן לא היה למימר רבננו בקטנה, אלא: ומגדור חולצת. אלא משמע:
 6 שגדור קטנה שהגיעה לעונת נדרים, שהיא בת ששתי עשרה שנה ויום אחד. ורבינו חם חת"ך: ודאי רבא סבר לה דפרסיק בפרק "מצות חליצה" (בבמות קד, ה) ולקמן בשבועות, דלחליצה
 7 בעי גדולה. ובגיטין איירי רבא אליבא דרבי יוסי, דאמר קטנה חולצת. דאמרין בפרק "מצות חליצה": לרבי רבי יוסי קטנה חולצת משדאי כפערות. רבא אמר: משתגיע לעונת נדרים.
 8 משמע דלרבי רבא יוסי קאמר, ואיכו כבידא ליה הנה בתם דאמר הוה: והלכתא משתביא שתי עשרות. ולספרי דגרסי בן ברבא: עד שיהא בן עשרים – היו אתי שפיר היא דגיטין
 9 "התקבל" (סה, א). אך אהא גרסא אינה נראית כלל, שצריך למחוק הספרי דגרסי "הא דרבא לאו פירוש איתמר אלא מכללא איתמר", שהרי הוא כתוב אודי שלח גדול רב מנשא
 10 בו, ופירש רבינו שמואל: ליהוה טעמא דאמסברו ליה וסבר – אם כן הוה גדול היה וידע בטיב משא ומתן. משום דירשיל לעובדא וידול רב מנשא אייתי ליה בדר הכי. אין ראיא גדול כלל,
 11 וכי בשלבי שטותא היה וידע חזוב חבם יודע כיון ותר נירסת ספרי ישנים **מורב** נכסי אבוי – מפי רבתי שמואל: דרודק נכסי אבוי, אבל
 12 בנכסי שקנה ושנתו לו במתנה – ויכל למכור. וכן פירש רב אלפס, דבנכסי שקנה אין אנו חוששין אם מוכרין. והא דאמרין לקמן: למקריעי אין עדותן עדות – פירוש: לשום קרקעות,
 13 כמו שאמא שכתור. דהיינו דרעתיה מיקרבא לגבי זוי, ואינו בקי בשומא. ורבינו חם פירש: דהוא הדין בנכסי שקנה אינו יכול למכור, מטעם ומיקרבא דרעתיה לגבי זוי. והה שחשק רבינו
 14 יצחק שפיש שטותא שותה זבין וכשהוא שותה זבן – לאו קושיא היא, דטעמא לא משום שטות הוא, אלא משום דמיקרבא דרעתיה לגבי זוי. **מתביב** רבי אורי מעשה בו בהא שזכר
 15 בנכסי אבוי – פירוש: לומר שיהי למכור, כדאמרינן ליה ולמר כראית ליה. ומשמטא קורם לכן לא מוכר. והא מוגיא נאמאן דאמר ליעיל נכסי ביד לקוחות וזוי קיימי, והכי קאמר: בן ברק
 16 ליה מאי הויא בו. אבל למאן דאמר בחוקת יורשים הו – לא היה ליה למימר כי האי לישנא, אלא היה ליה למימר: אמאי צריך בדיקה? פשיטא גדול היה. ולפי זה אין הוכחה מגורה
 17 דבזמן כבודיה מוכר. רבא אמר יצחק בן מרדכי פירש: בשלמא למאן דאמר בן שמה עשרה, ובכסי ביד לקוחות וזוי קיימי, ואינו יורשים ואק מערעיר לומר קטן היה. והיו עירבים לביאי ראיא
 18 שהיה קטן, ולא רבוצו עדיה שיהיה פחות משמנה עשרה. שאם נמצא – לא היו עירבים יתרא. אפילו הביא שתי עשרות לא עשה ולא כלום. אמר רבא, מנא בעי שיהיה פחות מנן עשרים, הדין
 19 ררעם לומר שאל לא הביא שתי עשרות ערין ועדתי קטן. אבל אם לא מצאו ערים שהעידו שיהיה פחות מנן עשרים שנה – היינו חוללין אותו בנדר, דהוקח אין היתרם עיל
 20 השטר אלא אם כן עשה גדול, בן עשרים, דליבא למימר ולא הוה חמוקים ליה בן עשרים לפי שהיה סריס – האי ליבא למימר, דאם כן מאי פריך: אלא למאן דאמר בן עשרים בן ברק
 21 מאי הויא? מאי וטובא הוי, שאם אינו יודע בן כמה שנים הוא, דעיל ידיו חוקה דאין עדים חותמים אלא אם כן נעשה גדול בן עשרים לא היה חמושין ליה סריס אלא שמע מנה דעיל ידי
 22 אתה חוקה משתיין ליה סריס. והשתא פריך: בשלמא למאן דאמר בן שמה עשרה – היינו דקאמרין מהו לברוק, אלא למאן דאמר בן עשרים בן ברק ליה בו, והאי קושיא אתא
 23 להאי דאסיקא לעיל: נכסי ביד לקוחות הו קיימי, כדפרשיה לעיל. מיהו, למאן דאמר בחוקת הירשים הו קיימי – מצי למפריך שפיר: בשלמא למאן דאמר בן שמה עשרה – היינו
 24 דקאמר מה לי לברוק, שלאחר שהביא עדים שהוא בן שמה עשרה וזו הירשים טוענים שלא הביא שתי עשרות ערין וקטן היה. אפילו בן שמה עשרה, והאי ומכר כלום. אלא למאן
 25 דאמר בן עשרים, אפילו לא הביא שתי עשרות היה גדול, ואין הירשים יכולים לטעון כלום. אבל הנגרא נקט לישנא: למאי דאסיקא דבכסי בחוקת לקוחות קיימי.

1 לאו מי אימנר עלה בו - והא נמי הוה מצוי לשנויי בפחות ממנן מבר, והיה יודע בטיב
2 משא ומתן, והיו דרבינן לברוקו אמר הביא שתי שערות אמ לוא. שאם הוא קטן - הרי
3 כפעותות, שאין ממכרן ממכר במוקרע, בדאמרין בסמוך. אלא שפיר קא משני: ה"ב גריס
4 רבינו רב - וידיענן דתאי מחמת בריאותא ויזנינן דתנו מומתא בדישנתא. והכי גרסינן

6 ביהאשה רבה - כימות צ"א, אבל הספרים. וכן
7 נראה יותר, וכי את לקמיה דרבי חיאי ממנע
8 שערין לא הביאו שתי שערות. ולכך אמר
9 להביאנא או להרחיבנא כדי להביא שערות. ולא
10 כספרי גרסי: וזנא ותרתי מומתא ברייתו,
11 מוקחא מקח וממכרה ממכר - לאו דוקא נקט
12 מוקחא מקח, דהא פשיטא, אלא אידי דנקט
13 ממכרה ממכר, נקט נמי מוקחא מקח.
14 לא אלא במטלטלי אמר למקמיה רבי חיאי -
15 אין לפרש לערות קרקע, דמאי שנא
16 למטלטלי ועתה. דהבא אי שכיבא שום שנות
17 אלא נראה לפרש דהיינו ערות - שאימנר: ב
18 וכי הייה ש"ה דהוה וקרקע. ודבין מיקרבא דעתיה
19 לבג וזא ישום אתה יתר משויה. אבל
20 מטלטלים - לא ישום אתם יתר משוים,
21 דמיקרבא דעתך נמי לבגי כוונת מטלטלי. וגם אין
הפסד במוקרעי כמו במטלטלי.
ועלעמוד

15 רב נחמן: תוך זמן פלאחר זמן. והא דרבא לאו פירושא אימנר אלא מבללא אימנר,
16 דתהוא תוך זמן דאילו זבין נכסי ואתא לקמיה דרבא. אמר להו: לא עשה ולא כליב; מאן
17 דתוא קבר; משום דתוך זמן כלפני זמן, ולא היא, התם שמועתא ויתרתא הוא ביה, דתיה
18 קא משחרר להו לעבדיה. שלח ליה גידול בר מנישאי לרבא, ולפניו רבינו: תינוקת פת
19 אינש עשרה שנה ויום אחד יודעת בטיב משא ומתן, מהו? שלח ליה: אם יודעת בטיב
20 משא ומתן - מוקחא מקח וממכרה ממכר. ולישלח ליה: תינוק - מעשה שהיה בר זה.
21 - ולישלח ליה: תינוקת פת שתיש עשרה שנה ויום אחד - מעשה שהיה בר היה. והא
22 דרבא לאו בפירושא אימנר אלא מבללא אימנר, והוא פחות מגון עשרים דאל זבין נכסי
23 באהו, כגידול בר מנישאי, אתא לקמיה דרבא. אמרו ליה קרוביה: זיל אכול תמר ושרי
24 ביה קשייתא בי רבא, עבד הכי אמר להו: וביניה לאו זבני. בי קא פתבו ליה שמרא,
25 אמרו ליה לקוחות, זיל אימא ליה לרבא: מגלת אסתר בזוא, שמרא דמר בזוא? אול
26 אמר ליה: אמר להו: וביניה וביני. אמרו ליה קרוביה: לקוחות אנמרהו אמר להו: מספרי
27 ליה סבר, פין דמספרי ליה וסבר - מידע ידע, והאי דעבד הכי - חוצפא ויתרא הוא
28 דתיה ביה. אמר רב הונא בריה דרב יהושע: ולעדות - עדותו פתו ערות. אמר מר וזמרא:
29 לא אמרו אלא למטלטלי, אבל למקרקעי לא. אמר ליה רב אשי למר וזמרא: מאי שניא
30 מופלטלי? דביניה וביני אלא מעתה, הא דתני: הפעותות - מוקחן מקח וממכרן ממכר
31 כפופלטלי, הכי נמי דעדותן עדות אמר ליה: התם פעינא "יעמדו שני האנשים", ולפיא.
32 אמר אמרי: ופתנתו מתנה. אמר ליה רב אשי לאמרי: השתא, ומה זבני דמקבל ליה
33 אמרת דלא, דלמא מוזיל ומזבין - פל שפן מתנה דלא קמי ליה ולא אמר ליה:

1 היינו דאמרו ליה מהו לברוקו - שאם לא ימצאו בו שערות ויעשוהו כקטן עד שערות,
2 בדמפרש ואולי. ודוקא לענין למכור בבכסי אביו רתיב בענין. שנתנה עשה שנים מעשרים
3 אבל לענין עונשים ומצות - מגן שלש עשרה חשיב גדול אמר שערות. בינא ראה
4 - קרובי אלמנה, כדי לפטרה מזה הבית. וזהו להחריף לשון בלא הליצה ריבם. והוא הפירוש

5 ה"ב - והרי הוא אריס, ולא חולץ לא מיבס.
6 בדאמר ביהוביה דלא קרינא ביה חילוקים אעו
7 שם, וכל שאינו עולה ליבס אינו עולה
8 להליצה. אלמא, מגן שערים אפיק, אף על עב
9 דלא תיעבד שערות - כגדול מחויקי ליה, ומפני
10 שהוא סריס לא אייתי שערות. והוא שנולד בו
11 סימני סריס - סימנן המפרשין ביבמות (ב, א).
12 דכיון דאיבא תרתי - חשבנין ליה כגדול. אבל
13 בן עבדו שלל איבא שערות, ואין בו סימני
14 סריס - חשבנין ליה כקטן עד רוב שנותיו,
15 בדמפרש ואולי. ואי נולד בו סימני סריס סמקי
16 להדיח בן ערשין. ושערות לא אייתי -
17 אכתי לא סמקינן למיעשהבא סריס עד לדליחי בן
18 ערשין והוא בו סימני סריס, דאיבא תרתי. וכי
19 לא נולד בו סימני סריס - ושערות נמי לא -
20 הביא ער כמה נחזיקוהו כקטן עד שנותיו -
21 שלשים ושש שנים, שהן רוב שבעים, כדכתיב
22 "שני שנותיו בהם שבעים שנה" (תהלים צ). ותי
23 סימני זמנין בו" - פירוש דרבי. ואדלקמיה קא,
24 כי אתו לקמיה דרבי חיאי רב. בחותאה -
25 כשהגער כחוש בבשרו. כי אתו לקמיה -
26 ומתעבדין יותר מדאי להביא שערות. אבשהו
27 - דלכא מחמת בריאותא נתרלו להו. וזן זמן -
28 שנת שמנה עשרה נפיה למר, ושנת עשרים
29 נפיה למר, והביא שערות. כלפני זמן - שאן
30 מכירתו מכירה בבכסי אביו. והואו זמן זמני -
31 כשנר בבכסי אביו. ולא אתא - מהבא בו
32 פשטנן ליה. דקא משחרר להו לקביה - הוה
33 איבד מבין תרם, ושאר לו בה הנאה. אית
34 דעסי - מוקח מקח וממכרה ממכר כפופלטלין
35 ואלא מביעאי בת ארבע עשרה, אלא אפילו
36 כתב שב ובכת שיה, כדתי: הפעותות בו" -
37 מוקים להו גטיסן גור ושר וכתב שיה, אלא
38 מעשה שהיה בר היה. ולא נהרא, דמאי איתא
39 לאשמעותיה? מתניחיה: הפעותות מקח מקח
40 ביה, ואפילו אין יודעין פיה בטיב משא ומתן,
41 דהא כבד שיה כבד שיה מוקמית לה לא גריסא
42 בעיני במוקרעי מיייה, ולא תיעבד
43 "במטלטלין". ודבי מפרש: ליה שלח ליה רב גידול
44 בר מנישאי לרב. ולמדנו רבינו: תינוקת פת ארבע
45 עשרה שידעת בטיב משא ומתן מהו למכור
46 בבכסי אביה. אף על גב דלא הויה בת ערשין?
47 מהבא שמענין דער השתא איירנין בשאן יודע
48 כל כך בטיב משא ומתן, ואפילו אבן מבי ערשין
49 ואלך מוכר בבכסי אביו, והואיל אינו שותף משא ומשך. אבל בפחות משב עשרים - בעינן חכמה ויחידה למכור בבכסי אביו. הכי גריסין: שלח ליה אם יודעת בטיב משא ומתן מוקח מקח
50 וממכרה ממכר. ולישלח ליה בתועב בו, והא דרבא לאו בפירוש בו" - לא גריסין דהא כלל. והכי גריסין: הואו פחות מגון שערין שמנר בבכסי אביו, כגדול בר מנישאי. בחוקת
51 יודע בטיב משא ומתן. אתא לקמיה דרבא - כי לחזור בו, ולומר שאינו יודע בטיב משא ומתן. אמרו ליה קרוביה - לאתו יזום. זיל אכול תמר - וחשלקן גריעתיס לבני רבא,
52 והיה כבד שאתה שוחרו לך בספקי. כי כתבי לך שמרא - פסק דין שחוריו לו בכסיו. אמרו ליה לקוחות בו" - הורודו דבר חשבתו שימנר סריסא לפני רבא. וזמנא חכם בעיני
53 יודע בטיב משא ומתן, ולא יפסידו לקוחות מקחם. מגילת אסתר - שהוא דבר גדול, רגיל סופר לכתוב בזוא, ובשביל שטר קטן שכתוב לי שואל לי זוז? בתמידה. אמרו ליה -
54 - חוצפא בעלמא הוא דעבד, ולא מתוך שטות. אמר רב (ירמיה) [הוא] ולעדות מעיד - אף על פי שאמרו בפחות מעשרים שאינו יודע בטיב משא ומתן אינו מוכר בבכסי אביו,
55 אבל לערות - דהא הוא לוחיזו מן סראה עשרה מגן שלש עשרה ואילך שחביא שתי שערות. והואיל אינו שותף. אלא כפופלטלי - בערות מטלטלי. פני שנא - עדות מטלטלי
56 דנאמן. משום דוביעת וביני - במטלטלי, אף על פי שאינו יודע בטיב משא ומתן, דהיינו פעותות - הכי נמי דעדותו במטלטלי היא עדות. אלא מעתה אתא דקנין הפעותות בו" -
57 ומוקמינן לה גטיסין: ברב שיה כבד שיה. ועימי שני האנשים - בערות מוקמינן לה במסכת כהונות (א). ובעיקר אנשים ולא קטנים. אמר אמרי: ומתינו - של פן שלש עשרה
58 ויום אחד הוא מתנה. אף על פי שאינו יודע בטיב משא ומתן, אין מוכרת קרקעותיו מכירה. השתא ממי לזני? דרוך חכמה היא זנא. אפילו הכי תקטן רבן דלא
59 ליהי זבני עד שיה בין ערשין. הואיל ואינו בקי בטיב משא ומתן. מתנה שהוא דרך שטות ומקבלי. והתקן רבן דלא ליהי מתנה?

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53

אמר ליה ולפעמינן – דתלית עטמא במיד דאית ליה רווחא והפסא. ויבן שוה איבע
במשפ – דאית ליה רווחא טובא. הכי נמי דובינה וביני – בתמינה. והא לא פלוג רבנן
במכירת פחות מבן עשרים שאינו יודע בטיב משא ומתן מיד, אלא כולוה תקון דלא
ליהו וביני מאלו – היינו טעמא במכירה – קים להו לרבנן בר דמינן דמקראי כו.
הלכך. כגדולוה במכירת תקון דלא ליהו וביני. אי
לא אית ליה אגא – גדולה מיניה. לא הוה
יודע ליה בר. ליעיבין מילי – לגמול לו חסד
והליטיב לו בכל עניני. בורקין לקדושין – אי
על פי שהוה בו שלוש עשרה שנים ויום אחד, אה
האשה בת שתיים עשרה שנים ויום אחד – לא
סמיכין אשניו לאחוקהו. כגדולים וביני שיער
להחשב קדושיה ודאי, אף להקל, כגון לבטל
קדושיה שני שקדש אחריה בלא גז. אלא ליה
אחריה. אם הביא שערות – או נחשבו קדושי
והאי. לגירושין – למעשה מפרש. ומהלצה –
כדמפש לקמי, קמימה אשה נקט לה. שלא
תחלוץ עד שתגדיל ותיבי סימני שיער.
ולמיאוינן – אם הביאה שערות לא תמאן. עד
שיהא בן עשרים – אף על גב דאיתיה שערות
משלש עשרה. ובי מאחר דברקא ליה – להאי
גברא בשעת קדושיה, ומנצא גדול, למה צריך
בדיקה בשעת גירושין? אלא ליהוב – דמגן
תשע קדושיה אחריו ואין יכול לגרש עד שביא
שתי שערות. לאפוקי מרדכי יוסי – דמשום
הליצה "איש" לא אינערך. דמגורשין משינעין
לה. ותי רסנין: עד שירבה השחור עד שמסע
לן ולא כבי ויהוה – ובמסכת נדה מפרש. עד
שיברו השערות ויהוה שוכבות, ונראה כמו
שהרבה השחור. ולא גרס "על הלכין". ולרבי
יהודה אין צריך, ויהא לא אחר הבאת שערות
ממאנת עד שירבה ויהא שוכבות. והלכתא
כגידול בר מנשה – דבן שלש עשרה יודיע
במשא ומתן מוכר בכרכי אביו אפילו במקרה.
דאילו מנטלילי – אפילו בעפנות ברי שיה
מוכרין. כבר זושרא – לדעתו מנטלילי מעיד
בן שלש עשרה שאינו יודע בטיב משא ומתן,
אלב בעדות קרקע. והלכתא באמימר –

ולפעמינן, ויבן שני המשא בשיתא, הכי נמי דובינה
וביני? אלא, קום להו לרבנן דינוקא מפרבא דעתיה
גבי זוזי, ואי אפרת ובינה וביני, ומגן דמפרקשי ליה
זוזי, איל מוזין לביהו נכסי דאבוה; אבל גבי מתנה,
אי לא דתנה ליה הנאה מיניה לא הוה תיוב ליה
מתנה, אמרו רבנן: תיהו מתנתו מתנה, דלעברו
להו מילי אמר רב נתנן אמר שמואל: בודקין
לקדושין, לגרושין, ולחליצה ולמיאויני. ולמבור בנכסי
אביו – עד שיהא בן עשרים. וכיון דברקא לקדושיה
לגרושין למה לי? לא נצרכא אלא ליהוב, דתני: בן
תשע שנים ויום אחד ששבא על ובתמו – קנאה, ואין
נתן גז עד שגדל. לחליצה – לאפוקי מרדכי יוסי,
דאמר: "איש" כתוב בפרשה, אבל אשה – בין גדולה
ובין קטנה, קא משמע לן דמקשינן אשה לאיש, דלא
כרבי יוסי. ולמיאויני – לאפוקי מרדכי יהודה, דאמר:
עד שירבה שחור, קא משמע לן דלא כרבי יהודה.
ולמבור בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים – לאפוקי
מפאן דאמר בן שמנה עשרה. והלכתא: תוף זמן
פלגי זמן. והלכתא כגידול בר מנשה. והלכתא כמר
זושרא. והלכתא באמימר. והלכתא כרב נתנן אמר
שמואל. כבדלוה. משנת המחלק נכסיו על פני –
רבי אלעזר אמר: אחד גריא ואחד מסוק, נכסים
שש לזן אחריית – נקנין בכסף ובשטר ובתורה,
זשאין לזן אחריית – אין נקנין אלא במשיכה.

אמר ליה ולפעמינן
במשפ –
במכירת פחות מבן עשרים שאינו יודע בטיב משא ומתן מיד,
ליהו וביני מאלו –
הלכך.
לא אית ליה אגא –
יודע ליה בר.
והליטיב לו בכל עניני.
על פי שהוה בו שלוש עשרה שנים ויום אחד,
האשה בת שתיים עשרה שנים ויום אחד –
סמיכין אשניו לאחוקהו.
להחשב קדושיה ודאי,
קדושיה שני שקדש אחריה בלא גז.
אחריה.
והאי.
כדמפש לקמי,
תחלוץ עד שתגדיל ותיבי סימני שיער.
ולמיאויני –
שיהא בן עשרים –
משלש עשרה.
גברא בשעת קדושיה,
בדיקה בשעת גירושין?
תשע קדושיה אחריו ואין יכול לגרש עד שביא
שתי שערות.
הליצה "איש" לא אינערך.
לה. ותי רסנין:
לן ולא כבי ויהוה –
שיברו השערות ויהוה שוכבות,
שהרבה השחור.
יהודה אין צריך,
ממאנת עד שירבה ויהא שוכבות.
כגידול בר מנשה –
במשא ומתן מוכר בכרכי אביו אפילו במקרה.
דאילו מנטלילי –
מוכרין.
בן שלש עשרה שאינו יודע בטיב משא ומתן,
דמתנן בן שלש עשרה שאינו יודע בטיב משא ומתן הוא
דמכירת נכסין לא הוא מכירה.
וגירושין חליצה ומיאויני,
עד שיהא בן עשרים ויביא סימנים מי שאינו יודע בטיב משא ומתן.
אמרו רבנן לדמתין לחכמתו.
אם לא נמצאו בו סימנים כריס.
במתנה, או שקנה.
כדין מנטלילי.
סמיהא ליה לענין שכיב מרע אינם כתבוהו וכמסורין ללל.
קניא כשיב מתנה גריא.
מתנח מתנה גמי לרבי אלעזר בעי קנין.
קנה (בא) במצוה מחמת מיתה,
תקשרם אמום.
שייר מיד –
מרע לבריא לענין דהוא ומית –
אלעזר.
בחוץ, אבל בשבת –
קנין משכיב מרע ואפילו בשבת.

אמר ליה ולפעמינן – דתלית עטמא במיד דאית ליה רווחא והפסא. ויבן שוה איבע
במשפ – דאית ליה רווחא טובא. הכי נמי דובינה וביני – בתמינה. והא לא פלוג רבנן
במכירת פחות מבן עשרים שאינו יודע בטיב משא ומתן מיד, אלא כולוה תקון דלא
ליהו וביני מאלו – היינו טעמא במכירה – קים להו לרבנן בר דמינן דמקראי כו.
הלכך. כגדולוה במכירת תקון דלא ליהו וביני. אי
לא אית ליה אגא – גדולה מיניה. לא הוה
יודע ליה בר. ליעיבין מילי – לגמול לו חסד
והליטיב לו בכל עניני. בורקין לקדושין – אי
על פי שהוה בו שלוש עשרה שנים ויום אחד, אה
האשה בת שתיים עשרה שנים ויום אחד – לא
סמיכין אשניו לאחוקהו. כגדולים וביני שיער
להחשב קדושיה ודאי, אף להקל, כגון לבטל
קדושיה שני שקדש אחריה בלא גז. אלא ליה
אחריה. אם הביא שערות – או נחשבו קדושי
והאי. לגירושין – למעשה מפרש. ומהלצה –
כדמפש לקמי, קמימה אשה נקט לה. שלא
תחלוץ עד שתגדיל ותיבי סימני שיער.
ולמיאויני – אם הביאה שערות לא תמאן. עד
שיהא בן עשרים – אף על גב דאיתיה שערות
משלש עשרה. ובי מאחר דברקא ליה – להאי
גברא בשעת קדושיה, ומנצא גדול, למה צריך
בדיקה בשעת גירושין? אלא ליהוב – דמגן
תשע קדושיה אחריו ואין יכול לגרש עד שביא
שתי שערות. לאפוקי מרדכי יוסי – דמשום
הליצה "איש" לא אינערך. דמגורשין משינעין
לה. ותי רסנין: עד שירבה השחור עד שמסע
לן ולא כבי ויהוה – ובמסכת נדה מפרש. עד
שיברו השערות ויהוה שוכבות, ונראה כמו
שהרבה השחור. ולא גרס "על הלכין". ולרבי
יהודה אין צריך, ויהא לא אחר הבאת שערות
ממאנת עד שירבה ויהא שוכבות. והלכתא
כגידול בר מנשה – דבן שלש עשרה יודיע
במשא ומתן מוכר בכרכי אביו אפילו במקרה.
דאילו מנטלילי – אפילו בעפנות ברי שיה
מוכרין. כבר זושרא – לדעתו מנטלילי מעיד
בן שלש עשרה שאינו יודע בטיב משא ומתן,
אלב בעדות קרקע. והלכתא באמימר –
דמתנן בן שלש עשרה שאינו יודע בטיב משא ומתן הוא
דמכירת נכסין לא הוא מכירה. והלכתא כרב נתנן אמר שמואל כבדלוה –
וגירושין חליצה ומיאויני, דלא סמיכין אשניו עד שגדולוה סימניו. ולמבור בנכסי אביו –
עד שיהא בן עשרים ויביא סימנים מי שאינו יודע בטיב משא ומתן. דטיפ מעשיים לא
אמרו רבנן לדמתין לחכמתו. ואם לא הביא שיער בעשרים נחוקינן קסטן עד רוב שנותיו
אם לא נמצאו בו סימנים כריס. ואיכא למימר דוקא בנכסי אביו, אבל בנכסים שנתנן לו
במתנה, או שקנה. (מנטלילי) שאינם יודעת אבותיו – והנה מוכר פחות מבן עשרים,
כדין מנטלילי. משנת המחלק נכסיו על פני רבי אלעזר אמר אחר בריא ואחר מסוקין בי – רבי אלעזר
סמיהא ליה לענין שכיב מרע אינם כתבוהו וכמסורין ללל. אלא כבריא בעלמא. ועריך
קניא כשיב מתנה גריא. ואף על גב דמית – לא קנה מקבל מתנה בלא קנין. ואפילו מצוה
מתנח מתנה גמי לרבי אלעזר בעי קנין. שרירי מעשה של אמן על בני גדול אוקיננן לעיל
(בא) במצוה מחמת מיתה, ואפילו הכי פליגי רבי אלעזר ואמר להו לחכמייהו בני רוכל
תקשרם אמום. ושלא כדין קיימו דבריה, כי אם לקונסן. ואחר מסוקין – אף על גב דלא
שייר מיד – לא מקני באמימר כלל. ונראה בעיני דבין דלא מפליגי רבי אלעזר בין שכיב
מרע לבריא לענין דהוא ומית – הוא דין האהר. מעשה של אמן על בני גדול אוקיננן לעיל
אלעזר.

1 אמרו לו מעשה דבני רחל כו' לימא ארד דשבת הוה. עד כאן דברי רבנא. ועוד הקשה
2 רבינו יצחק. ומדארמינן בטישין בטישין פרוק אמי (דו, א) גבי דהיך' מנה לפלוני? כי ומתוך לה
3 דתם שבכיב מרע. וקאמר רבי יוחהד הנשיא משום רבי יעקב שאמר משום רבי מאיר כרבי
4 אליעזר. דבחול שרץ קנין. ואי נרטיס' הבא? "רבי אליעזר" - הא אתי ליה לרבי מאיר בגמרא

5 דרבי אליעזר. והתם בחול דבריו קיימין. והלך
6 השרץ קנין. אמר בחול מיהו. ומקאמר "חולך"
7 מנה לפלוני? - דמשמע בחול. אלא שמע מינה
8 דגריס רבי אליעזר. ואתי הלין בין בשבת בין בחול
9 שרץ קנין. ופלוני ארדיב' אליעזר ורבי יהושע
10 דבסמוך. ורטיסין. ולא לחוש לדברי רבי אלוהי.
11 וכן בפרק קמא דקדושין (כו, ב) גבי בעיא
12 דערצורין. ולקמן נבגריא אמר המיקים קוצים בברס
13 גיס' ר' יוחנן. וכן בשבת פיר' (רבי' קמה)
14 (ב) דמייטי לה הווא דהמיקים קוצים בברס. והרב
15 רבינו ירמיהו בן אמיר הקשה מן התוספתא (פ"ה,
16 עשירי). דקטני התם. המסוכן שחלק נכסיו על פרו.
17 בין חרבי בשבת - ורבי דמות ינישו. אבל
18 בריא - עד שיקפו בכספן ובכשרו ובחוקה. רבי
19 אליעזר אומר: נבסיס שיש להם אחריות נקיים
20 בכספן ובכשרו ובחוקה. ושקאן להם אחריות אף
21 נקיים אלא במשיבה. אמר רבי אליעזר: מעשה
22 במזוני אחד שהיה בירושלים ודחו לו מוטלילין
23 הרבה כו'. במה דברים אמורים - בחול, אבל
24 בשבת לא עשה. לא עשה - עשוי. רבי יוחנן
25 אומר: בחול אמרו. קל וחומר בשבת. דברי רבי
26 מאיר. רבי יוחהד הנשיא רבי אליעזר אומר: מעשה
27 דברים אמורים - בשבת. אבל בחול לא עשה
28 ואם עשה - עשוי. רבי יהושע אומר: בשבת
29 אמרו. קל וחומר בחול. אלאמא משמע ודכולה רבי
30 אליעזר קתני לה ואומר רבינו יצחק: קל שאי
31 מירי. ר' יבמה דברים אמורים' - תוספתא
32 אמתניתין דהבא קאי. ולא אמילתא דרישא דרבי
33 אלעזר תוספתא. אלא אמילתא דרבנא קאמר
34 דאמר ידע לא עבי קנין. הבא פורשא: אבל עשה
35 עשוי. ולא אמרינן דאין קנין לאחר מיתה. דכיון
36 שאין יכול לעשות אלא בקנין - מורו מילי עלמא
37 שזיעל עו' לה הקנין לאחר מיתה. ודוי כאילו פירש:
38 מהזים אם לא יחיו? אבל לאחר מיתה. ודאי
39 לא עשה בלא קנין. ואם עשה בקנין - מה
40 שעשה עשוי. ולתחילה יוכל לעשותה בקנין.
41 **בבבית** לבתי - פירש רבינו שמואל: נטקיא
42 בלעו. שהוריתן בה צוואה. ואין גרחה לרבי
43 יצחק. דמאיר בשבת פירש ר' יבמה שהיא צוואה (סב, א) ולא חצא כדלואר. וקאמינן
44 בגמרא: אלא בבבית - לא אמר רבינו. ומכבנתא. ופירש רבינו התם נטקיא.
45 ולמה אסור לציאת בו חטאת ולא את עשירי אלה לך דמכבתי. ושלפני מוחיו נמי לא שרץ
46 כיה כיה שתגלה בשרה ועוד אמרינן ביומא פרק "אמר להם המנונה" (בה, א) גבי כהנים,
47 תנא: וזו המנונה בבליא. פירוש עומין בעינול. על כן גראה לרבינו יצחק פירוש השרץ.
48 פירוש: בשבת קנין הוא עשוי. ומכל מקום יש בה שום דבר דו. כדאמרין בשלהי
49 דשבת (ק"ג, א) ודלוקא למכבנתא ורובא מיהו. וכוונתי דהבא אין לפרש נטקיא.
50 אפילו חלקה בין מכבנתא דשבת לבבית דהבא. דהא תוכי בישעיה (א) 'ובתי הנפש
51 הולחשים'. ופירש שר' מי: "בתי הנפש" - נטקיא. שהיא נגוד שנתקש עם נשם. וכתוב
52 נמי "והרדסים" ומהרמב"ם: בבית. ועוד נתן במסכת כלים (פ"ט משנה א) והסגס

1 רחל - שם אביהן. שהיתה חולה ואמרה תיתן כבתי לבתי - אם מתה שכיב
2 מרע בלא שזיר ויתיה. איכא למימר דמדורה רבי אליעזר במעשה מתנת מיתה ואם כן
3 קנין. והוא דמית. דהא לא מיבעי לאוקומי מעשה דבני רחל במעשה מתנת מיתה. ואם
4 מתנת שכיב מרע במקצת היתה. ומיבעי לן לאוקומי במעשה מתנת מיתה. כדאוקומן

5 לעיל. דהא מתנת שכיב מרע במקצת כולי
6 עלמא מוריס דלא מקומי באמריה. ואם כן על
7 כרחק פלוני רבי אלעזר אפילו במעשה מתנת
8 מיתה. אמר לתן אין שבין? איה מניי וכל -
9 דרשינא דהו. והואאי שתקברם אמם. כדפרש
10 טעמא בגמרא. וקסא הוא דקסוס רבנן לקיים
11 מתנת אמם לבתה בלא קנין. **גמרא** בבבית -
12 על שם קטומה. וביקש ליתנם - שהיה שכיב
13 מרע לדברי רבי אלעזר. ומקבלי מתנה לא הו
14 גביה. כדפרש' בקדושין. והתם פריך עלה
15 טובא. אמרו ליה אין להם הקנה - לזכות ברוך
16 המקבל מתנה. לפרס מפני דלא סמכא דעתו על
17 שיקבא כו'. הכי פפרש פריך קמא דקדושין.
18 והתם מפרש שפיר. לזכות ברוך סלע - שאינו
19 ראוי לרעה. וקאנו בלול להם - כי על מת
20 להקנות לו. **גמרא** רבי יוחנן - בשעת מתנת
21 ואחר כך מת. מקיימי קוצים = "קדושים". בברס
22 (דבאאי גונא אשכחן מנמכת כלאים ומנמכל
23 ברמה הוי כלאים בברס. משום "לא תורע כרחק"
24 כלאים). ואפילו מקיים לברס. ואישע' מובטח
25 קטן (ב, א) "כלאים שרף לא". שכן בערביא כו'
26 הרבנן בתי רובא דעלמא אוי. שאינו מקיימין
27 שדות ולמוליקין. קוין משכבי כו' **משנה** בשבת
28 לא שנת היבא שערץ קנין. כגון ששייה. לא
29 שנת ממולק כל נכסיה. דכיון דתלי טעמא משום
30 שנת חטרוף דעתו עליו. דלא סמכא דרתייה
31 שותקיים גונאין באמידיה. הלכך כדי דתפסי
32 דעתו קוין אפילו בשבת בכל מתנתו. בין
33 ששייר שרץ קנין. בין בלא שיר. ובאמידיה סגי.
34 ואף על גב דקנין נמי מקנה עשירי. שדרי קוין
35 בכללו על קונו. שמקנה סודרו כדי לקנות בו
36 המתנה. ולא לחוש לדברי רבי אליעזר - מה
37 שנתין - ולא צריך קנין כרבי אליעזר. דהא
38 קיימין לו כרבנן דרבינו שכיב מרע בחבובין
39 וכמסורין. אלא להפסי דעתו. כדי שלא חטרוף
40 דעתו - קונו. והדחאטא סמכא דעתיה. **משנה**
41 רבי אליעזר אומר - אם בשבת חילק נכסיו -
42 או תקנו בהמים שיהו דבריו קיימין בלא קנין
43 וכתוביה. שלא חטרוף דעתו. שכן הדין אין יכול לקנות ולכתוב בשבת. אבל לא בחול -
44 שיש תקנה בקנין ובכתיבה. ולמה חטרוף דעתו בשבת אמרו - שדבריו קיימין. אף על גב
45 דליכא למימר מוני דכיון לקנות ולכתוב בו יוכל לקנות - ולא חומר בחול. וכל
46 הראוי לביאה אין בילה מעכבת בו. וזין לקנין - הואיל ואין לו יד לזכות לעצמו ממון
47 שנותנין לו - תקנו בהמים שיהא אחר זוכה ומקבל לצרכו. ואין זכין לזול - שדרי יוכל
48 לזכות בשבת. רבי יהושע אומר לקנין אמרו - משום דוכין לו שלא בענין. ולא שכן
49 לגדול שיש לו יד לקבל לזכותו. ושליח ימי מצי ששוי. והלכך בין שכן רותביא. וכל
50 בפניו. **גמרא** [שרף ליה קנין, א] קל וחומר לשבת - דכיון דאין יכול לכתוב עשו לו
51 תקנה לקנות דבריו באמידיה בעלמא. כדי שלא חטרוף.

1 **משנה**
2 והחידיו כו'. ופירש בערוך דהיינו רדידים. וקרי בלשון ישמעאל ארצה (סב, א) ולא חצא כדלואר. וקאמינן
3 **קוין** משכבי מרע ואפילו בשבת - במצוה מתנת מיתה. או ככותב כל נכסיו אתי שפיר. דשריף התם חטרוף דעת. כי אף על פי שחטרוף אין מעלה מורויר - מכל מקום מצדעיה
4 דרבי. והוא הדין נמי בכותב מקנה. או על פי שסבור הוא ערין לזכות. שהרי אינו יכול לחזור בו. ומשייר לנפשו - מכל מקום שיהי שרץ ביה שדוק דעת. כדפרש רבינו שמואל. ואפילו בשבת
5 נמי מותר להקנות. כדאמר בירוקין (ט"ב ע"ג, א) הדוא שכיב מרע דכתב לה גטא לדבייתה. למחר תקוף ליה עלמא טובא. אמר רבא: מי איכא דכתבא וליכנסא גטא וחולא אזיה ותיחד
6 והפתח כו'. והכי קאי ליה: הא אקניה רשותא בשבת אסור אלא שמע מינה שבכיב מרע הקילו. ואם כן מותר להקנות. ואם כן מותר להקנות. והא גבא. ותדע בדבשכיב מרע הקילו. דהא תקשה היכי היה היה
7 מצד לרש בשבת? והתייבא בתוספתא בירביה: אין מנרשין בשבת אלא שבכיב מרע הקילו. **גמרא** לגדול ואין קנין - ואם חומר: למען אין זכין לקנות הלא זכין לרשם שלא בפניו וש
8 לומר: כיון דזכיה מטעם שליחות. מאן דמצוי משוי שליח - שו לו זכיה. ומאן דלא עבי משוי שליח - שו לו זכיה. ומאן דראת ליה זכין לקנות ואין זכין לגדול. מכריח ליה כיון דגדול יכול
9 לקנות - לא תקון ליה רבנן זכיה נמי בטיין.

1 **משנה** נפל הבית עליו ועל אביו — על ראובן ועל יעקב אביו, ואין ידוע מי מת קודם.
2 עליו ועל מורישיו — על ראובן ועל מורישיו, כגון אדור ראובן או אחי יעקב אביו שאין
3 להם קרוב יותר מראובן, וראובן ראוי לירשתו, ויהיה עליו — על ראובן, כחובת אשה
4 על בעל הוב, ואין לו מנהג לפורעו, ויורשי האב אומרים הבן מת ראשון — בגנבל הבית
5 עליו ועל אביו קאי, שורשי יעקב, כגון בני
6 יעקב שבעו ולו את חור אבובן, או אפילו חנוך
7 ופלוזא בני ראובן שגם הם יורשי יעקב, אומרים: 1
8 הבן מת בראשון, היינו ראובן מת ראשון, ומכא
9 אבהו את האב, קאמרינן, כדאמרין בגמרא, ולא כל
10 ראובן בחגי נכסיו בלתי, ונחש אנו כל נכסי יעקב.
11 ולענין נפל הבית עליו ועל מורישיו שייך
12 למצינן: יורשי מורישיו אומרים: הבן מת ראשון.
13 בית שמאי אומרים: תולוקו — כדמרפש טעמא
14 בכיבנות ביהחולץ, דאף על גב דורשי האב
15 והאי ורשיא בתיא אומן, ובעל חוב ספק, וקאני
16 ספק מורישיו אומרים, וקסברי ביה שמאי:
17 שטר העומד לגבות כגבוי דמי, ותרומתו ודאי
18 חשיבי, ובית הלל סבירי נכסים בחוקתן —
19 בחוקת יורשי האב, שהרי הם יורשים ודאי, וא
20 מיעוב אוראומן, ובחוקתן מני יעקב
21 מוחזק בכנסיו היה ואלו באים מכחו, ובעל חוב
22 ספק, ואין ספק מריג מניד ודאי.
23 **גמרא** אית תנא — לקמן בג' פסוטי', המולה
24 את הכירי בשם — אפילו לא נכתב בו תרומות
25 — גובה מנכסים משועבדים, אם אין לזה
26 נכסים בני חורין — גובה מלוח מן הלקוחות;
27 דאמר בישיבין אוחוזין לבבא מבינא ד, א'
28 לרבנן, אחריות שלא נכתב בשטר טעות סופר
29 הוא, ומבי שנכתב בו דמי, ולא שדי אינש ווד
30 כביר, ולכן תבזין המולה שכיבוב בשטר
31 אחריות, אלא ששכח הסופר ויעה, ותתם שטר
32 קלא אית ליה, ולקוחות הוא דאפסידו
33 אנפשיהו, שלחוק קרקע מן הלוח לא יתנו לו
34 בני חורין כדי לגבות חוב מלוח את חובו, בעי
35 שמואל — והכותב לחבירו משעבד אני לך
36 בחובך כל נכסים שאקנה, מהו? היינו שכתובין
37 בשטרות 'לקוחה ודעיתא אנס למיקרי' — מהו —
38 מי שרץ ודקאיתא נכסים שקנה הלוח אחר
39 כתיבת השטר ומכרן לאלוהי איליאי דבני מאיר
40 — בני האומר לאשה, הרי את מקדשת
41 למשנות אבירי, כלמשנות אוחוזי, לאור
42 שתגתירי חב — לא תביעני לך, ורדאי קת
43 דיכין פירות דקל דרעיון לא באו לעולם קנה
44 — כל שכן משעבדתי ליה קרקעות, דאית
45 לעלמא אלא שרעיון לא אית ליה בשעת
46 שעבד, אלא כי תביעני לך איליאי דרבנן —
47 מאי? מי שאני שעבד מקנין? וטעמא כפרשית
48 אי נמי, אלמחוד רבן לא שעבד יתר מקנין, ולא
49 תנעוד לית לפני רבן, או לא? אמר רב יוסף את

בבא בתרא. מי שמת – פרק תשיעי דף קנז עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)"
הוספות

1 **נפל** הבית עליו ועל אביו כי בית שמאי אומרים תולוקו ובית הלל אומרים תבסח בחוקתן
2 — דסבירא להו לבית הלל כיון דמורסו נובינא, אפילו מת אביתם הלל — הו
3 בחוקת הירושין, ובית שמאי לעמיהו, רדית להו: כל העומד לגבות כגבוי דמי, ולכן הוי
4 כאילו הוא מוחזק בכך. **אמר** רב יוסף את שמעון בן היה פיקח בו, לא היה מצוי לביאית
5 ראה הנה דאמר דאמר (כבא בתרא קב), או
6 יתומים שבנו קרקע בחובת אבהם — הו
7 גובה אותה מהם, היינו טעמא — מדריבי נתן.
8 ועוד, אפילו היה יכול לביאית איה — ומתניין
9 ערפיא ליה.
10 **דאינין** קנה ומכר מהו — אליבא דרבי מאיר,
11 דקאמר: אדם מקנה דבר שלא בא
12 לעולם — לא קמביעא ליה, כדמרפש בסמוך.
13 ואם תאמר: אישור ראובן רבי מאיר כגון פירות
14 דקל דעבידי דאית, הו לא עבידי דאית שקנה
15 נכסים ומכר שטר לומר: מידוי רבי מאיר הוא
16 והשעבד לו כממלא, אף על פי שלבני קנין
17 דאינין הו לא להחיל כאן, הוא גבי 'דאינין' כיון
18 אמרנון לעיל דמדיא אפילו לרבנן דרבי מאיר, אף
19 על פי שטרבירם דאין אדם מקנה דבר שלא בא
20 לעולם, משום דאלימ בח השעבד, וכי נמי אלימ
21 לרבי מאיר, לענין דמתניא על גב דלא עבידי
22 דאתן. **דאינין** קנה ומכר בו — הקשה ריבוע
23 שמואל: תפישו ליה מרידיה, דאמר שמואל
24 בפרק קמא דבבא מביעא (ד, ג), בעל חוב נובה
25 את השבט, פירושו: שהשבח הלוהק, ואין לומר
26 נכמו שפירש אליבא דרבי מאיר איירי, הוא
27 שמואל לית ליה דרבי מאיר, דאם פסיק בפרק
28 'אף על פי' (כתובות ג, א) כרבי יוחנן הסנדלר,
29 דאמר: אין אדם מקדש דבר שלא בא לעולם וש
30 לומר: דשמואל דסבירא ליה כרבי מאיר הבא,
31 דאלימ בח השעבד שיעול אף על פי שלא בא
32 לעולם, אף על גב דבקיין לא סבר ליה בוחהה
33 משע דפרשיה לעיל? מביעא ליה לרבנן,
34 **מצובה** על היתומים לפדות חובת אביהן, —
35 ובופין כאן, ומיהו, אין כופין במסוק
36 שלא התיב להם אחריות נכסים, אבל התיב להם
37 כופין, דאז נוקטין ליתומים, ובמלה בשטר.
38 והכי נמי משמע בסמוך כפרשית, דקאמר:
39 מלוח על פה אינו גובה מן הירושים — משמע
40 דאי למאן דאמר גובה מן הירושין חייב לפורע,
41 ומצבה על היתומים לפדות חובת אביהן, חד
42 דאיתו כי ודאית (כתובות חב, ב) דבי סטיא
43 דארעא, דהתם מצבה לעלמא בלא כפייה, דמייח
44 ברלא שבק להו את אחריות נכסים, האב ברוך
45 בעי למימר, דאף על פי שלא משתיעי גובה
46 כיון דמנכסי ידידיה מיפרע — כופין היתומים
47 למאן דאמר מלוח על פה גובה מן הירושים.
48 מידו

בפני לוח.

1 מידו למאן דאמר אין גובה, אף על גב דמצעה לפרוע מדיידו - אין כופין, כדמוכח
 2 ב'דבותב' (כתובות פ"א, א) אבל כי שבק לרוח ארדיות נכסים, אף על פי דרפיעת בעל חוב
 3 מצעה - כופין, כדמוכח בכל מקום דנוקין לחיובים גדולים. היבא דאמר ילא ניהא לן
 4 למעבר מצעה אומרין כתבנות (ש"ב) ומזין אותו עד שתנא נפש, כמו במצות עשה, כגון
 5 עשה סוסים ושהה לולב.

המוקדמים

1 אומר רבינו יצחק; 2 דפסולים הוו לגומרי, דאפילו 3 מבני חרי לא בני, אף על פי שלוח מודה. ור"ח - 4 מוקדמו רב ליקש ב'איהוה נשך' (בבא מציעא ע"ב, א) דרך משל מוקדמו כרבי מאיר, דאמר: 5 שש שיש בו רבית קניסה, ואין גובה בו לא את הקון ולא את הרבית. היינו אפילו לוח מודה. 6 ואפילו מבני חרי לא בני. הנה, דהא תניא בתוספתא (פרק חמישי בבבא מציעא: המוציא 7 שער חוב שיש בו רבית - וקרטע, ובא לבית דין וקרטעה. והדר תני דין משנה הרבא - משמע 8 פסולים לגומרי. אי ש לומר דראני רהם, דמשמע כתיבה הוא העבד ליה שומא, אבל אכל כלא בעד 9 ליה שומא. וכן אית גזנא דחי בפרק "המצניח את הכרז" (בבא מציעא ג', מ"ד, מ"ה, ל"טא פסולין 10 משמע פסולין לגומרי, שלא לגבות מבני חרי. **גובה** את החרק מנכסים משועבדים ושבח מבני 11 חורין - ואם התמא, כיון שיש לו נכסים ללוח שיגבה בעת החרוק - אם בן לא יחוק בעל 12 חוב ממנו, לימא ליה לוקה; מקום החרתי לך לגבות מבני חרי לומר: דארייך כגון שאר 13 למעבר מבני חריים אלא משועבדים, וליבן חרוף הימנו דמשועבדים, ולכשיחזור ויקנה נכסים בני 14 חורין - תחזור זה לוקה ויטרפון מבני חרי, ואפילו דאידיך גובה חוב משועבד, משתעבד בנך 15 לוקה לבעל חוב כל שנתעבד, אי נמי יש לומר: כגון שעשאו לוח גמלוה קרקע זה אפותיקי, הדשתא 16 לא מצו למימר ליה: החרתי לך מקום לגבות מבני **א"כ** גמלוה לומר: החרתי לוח לוחה זו - הנה 17 היה זה מצו למיבעי היבא דאמר "אידיך" ולא מכר דורשי; וזה לוח, ואפילו תמצא לומר 18 דאידיך גובה חוב ומכר משתעבד, אלא מדרסליך מיעיה נקט בעל פה, ונמצא **גובה** לוחקתני נמי שיש שבח 19 בתי חבי גרסין בכל הספרים ישנים. שלוח 20 מתוך בן שלוח בן עד סוף הוסטריא; לאו ילושי ואל אחי חבן, ר"ה, ואחר כך משנה הגהת הבית עילוי תוב 21 אמר ונבאר ארליה, ואחר כך בע מיעיה מרב ששח בן כוח שריש את אמר בקבר. בן הידיסא מפירוש רבינו תנאל, וכן גרס רבינו תם. וכן 22 הגיסא שיהר דגמרא, וירשלוו מתום' שייבא על המשנה דגפא הבית עליו עליו אבוי, דבימייה עליה הדיא מיעיה לבסוף, ונבאר דבעי יתיב כרוב ששח - אי שייבא על משנה דגפא הבית 23 עליו עליו אמר דבימייה לה עלה, אבל בספרים שלנו גרסין ההיא דרשלוו מתום על משנה נפל הבית עליו עליו אמר, כמו שפרש רבינו שמואל. והוא פירוש גרסת רבינו תנאל נראה לו 24 זיור, וכן גרס רבינו תם.

1 **אלא** הא מני רבי מאיר ב' - וכי מביעי לן - לרבנן הוא דמביעי לן, כדאמרן עילוי. 2 המוקדמים - שנכתבו כיום חמשה עשר בתיקן, ובתוך בתוך השטר באחד בניקן, פסולין 3 - דאחי למטרף לקחות של חמשה עשר ימים ראשונים נדיקן שלא כדין, שהרי 4 ההלואה הדתה בחמשה עשר בניקן, והוא יטרף לקחות דרמשה עשר קורם, ומיהו, אם 5 ההלואה הייתה באחד בניקן בפני עדים, וקנו מידו השתעבד נכסיו לוח גמלוה, ולא בתבא 6 את השטר עד חמשה עשר בניקן, וכתבו בו באחד בניקן - כי היא מוקדם כשר, כדאמר לוח 7 רבה בר שילא דלחק דכתבי אקנייתא: ואי ידעיתו 8 הווא זימא דאקניתי בו - לחי, ואי לא - כתבו זימא דקנייתו ביה, לקמן בי"ט פטוטי" 9 (קטע, א), המוקדסין פסולין - כדפרשישתי, שחקדים זמן הבתוב בשטר ליום כתבתו, 10 נמי, שנכתב השטר באחד בניקן וכן כתוב בו "באחד בניקן לוח פלניו פלנוה", והוא לא לוח 11 ממנו כלום, עד חמשה עשר בניקן - גם זה מוקדם, ופסול, שאין לו לטרופן אלא מתוך 12 ההלואה ואילך, ודלא כאבוי דאמר: עידן בתרומיו זכין לו, בישיבין אוחויך" (בבא מציעא ג', א), והמאחרים כשישין - כדאמר רבינא 13 נכתב עד תשרי, אי נמי, כתבדו ביום שלוח, אך אחר חזון בתוך השטר וכתבו בו תשרי - 14 כשרין, שמחלו לו השעבד עד תשרי, ובא יטרף לקחות אלא מתשרי ואילך, מאחרין אמאי 15 כשרין - כשלוח בניקן ונכתב בתשרי והלא שמוא קנה זה אלו נכסים כיון בניקן להשיר 16 שאנתעבד למלוה, דהא "דאידיך" אלא בשעת הלואה, הדטרופי יבא לטרופן מתשרי ואילך שלא 17 כדון מן לקחותן שקעו מן הלוח כשיסם הקניין כיון ועד תשרי אלא שמע מינה דאידיך" 18 משתעבד, והלכך מאחרים כשרים, וליבא למיזש לחכי. **הא** מני רבי מאיר - הוא - והלכך 19 מאחרים כשרין, שאם בחב בתוך השטר שום אחריות - כתב "דקנאי דריתח אנא למיעיה, 20 שאין כתובין אחריות לחצאקי, וליבא למיעיה למידי, וגם אם לא נכתבו בו אחריות - ליבא 21 למיזש ככלל, דאמר לרבי מאיר לא טרףי ממשעבד, בישיבין אוחויך", ומיהו, אם כתבו שום 22 "דקנאי" ולא כתיב בהו "דאידיך" - בהא ודאי מודה רבי מאיר דמאחרין פסולין, כקושין 23 דלעיל, דלמנא אחי למטרף קרקעט שקבן בין זמן הלואה לזמן כתיבת השטר שלא כדין, מיהו, 24 לא כשהיא מושבחת לבתוב אחר לחצאקי, והלכך לא חש לאקשויי פפוי, לשבח קרקעט כיצד - נכנסת גיט (מוח, ב); תנו; אין מוציאין קבא אבילות פירות ולשבח קרקעט ולמוון 25 גביהו והבנות מנכסים משועבדים, נפוני חוקי היתולים, והשתא מפשר לשבח קרקעט כיצד. רבשיבסי אוחויך" (ד, ב); מתיניא: הרי שגול שדה מחבירי כו. ומשנה: לא תרוצי קא 26 מחרצת ליהו תרוצי נמי בבשל וכו'. וכדמחרצת הים מתיניא וכו'. **אבל** תנו **רופיח** - כשהיא מושבחת כויבול ורירשה הולקה. כשהוא גובה - הלווקה מן המוכר. בעל חוב 27 ששבח מנא ליה - והלא זו השבת שלוקת שדה זו אחר הלואה הגמלה שחבתי, 28 לא כשהיא מושבחת לבתוב אחר לחצאקי, והלכך לא חש לאקשויי פפוי, לשבח קרקעט כיצד - נכנסת גיט (מוח, ב); תנו; אין מוציאין קבא אבילות פירות ולשבח קרקעט ולמוון 29 גביהו והבנות מנכסים משועבדים, נפוני חוקי היתולים, והשתא מפשר לשבח קרקעט כיצד. רבשיבסי אוחויך" (ד, ב); מתיניא: הרי שגול שדה מחבירי כו. ומשנה: לא תרוצי קא 30 מחרצת ליהו תרוצי נמי בבשל וכו'. וכדמחרצת הים מתיניא וכו'. **אבל** תנו **רופיח** - כשהיא מושבחת כויבול ורירשה הולקה. כשהוא גובה - הלווקה מן המוכר. בעל חוב 31 ששבח מנא ליה - והלא זו השבת שלוקת שדה זו אחר הלואה הגמלה שחבתי, 32 לא כשהיא מושבחת לבתוב אחר לחצאקי, והלכך לא חש לאקשויי פפוי, לשבח קרקעט כיצד - נכנסת גיט (מוח, ב); תנו; אין מוציאין קבא אבילות פירות ולשבח קרקעט ולמוון 33 גביהו והבנות מנכסים משועבדים, נפוני חוקי היתולים, והשתא מפשר לשבח קרקעט כיצד. רבשיבסי אוחויך" (ד, ב); מתיניא: הרי שגול שדה מחבירי כו. ומשנה: לא תרוצי קא 34 מחרצת ליהו תרוצי נמי בבשל וכו'. וכדמחרצת הים מתיניא וכו'. **אבל** תנו **רופיח** - כשהיא מושבחת כויבול ורירשה הולקה. כשהוא גובה - הלווקה מן המוכר. בעל חוב 35 ששבח מנא ליה - והלא זו השבת שלוקת שדה זו אחר הלואה הגמלה שחבתי, 36 לא כשהיא מושבחת לבתוב אחר לחצאקי, והלכך לא חש לאקשויי פפוי, לשבח קרקעט כיצד - נכנסת גיט (מוח, ב); תנו; אין מוציאין קבא אבילות פירות ולשבח קרקעט ולמוון 37 גביהו והבנות מנכסים משועבדים, נפוני חוקי היתולים, והשתא מפשר לשבח קרקעט כיצד. רבשיבסי אוחויך" (ד, ב); מתיניא: הרי שגול שדה מחבירי כו. ומשנה: לא תרוצי קא 38 מחרצת ליהו תרוצי נמי בבשל וכו'. וכדמחרצת הים מתיניא וכו'. **אבל** תנו **רופיח** - כשהיא מושבחת כויבול ורירשה הולקה. כשהוא גובה - הלווקה מן המוכר. בעל חוב 39 ששבח מנא ליה - והלא זו השבת שלוקת שדה זו אחר הלואה הגמלה שחבתי, 40 לא כשהיא מושבחת לבתוב אחר לחצאקי, והלכך לא חש לאקשויי פפוי, לשבח קרקעט כיצד - נכנסת גיט (מוח, ב); תנו; אין מוציאין קבא אבילות פירות ולשבח קרקעט ולמוון 41 גביהו והבנות מנכסים משועבדים, נפוני חוקי היתולים, והשתא מפשר לשבח קרקעט כיצד. רבשיבסי אוחויך" (ד, ב); מתיניא: הרי שגול שדה מחבירי כו. ומשנה: לא תרוצי קא 42 מחרצת ליהו תרוצי נמי בבשל וכו'. וכדמחרצת הים מתיניא וכו'. **אבל** תנו **רופיח** - כשהיא מושבחת כויבול ורירשה הולקה. כשהוא גובה - הלווקה מן המוכר. בעל חוב 43 ששבח מנא ליה - והלא זו השבת שלוקת שדה זו אחר הלואה הגמלה שחבתי, 44 לא כשהיא מושבחת לבתוב אחר לחצאקי, והלכך לא חש לאקשויי פפוי, לשבח קרקעט כיצד - נכנסת גיט (מוח, ב); תנו; אין מוציאין קבא אבילות פירות ולשבח קרקעט ולמוון 45 גביהו והבנות מנכסים משועבדים, נפוני חוקי היתולים, והשתא מפשר לשבח קרקעט כיצד. רבשיבסי אוחויך" (ד, ב); מתיניא: הרי שגול שדה מחבירי כו. ומשנה: לא תרוצי קא 46 מחרצת ליהו תרוצי נמי בבשל וכו'. וכדמחרצת הים מתיניא וכו'. **אבל** תנו **רופיח** - כשהיא מושבחת כויבול ורירשה הולקה. כשהוא גובה - הלווקה מן המוכר. בעל חוב 47 ששבח מנא ליה - והלא זו השבת שלוקת שדה זו אחר הלואה הגמלה שחבתי, 48 לא כשהיא מושבחת לבתוב אחר לחצאקי, והלכך לא חש לאקשויי פפוי, לשבח קרקעט כיצד - נכנסת גיט (מוח, ב); תנו; אין מוציאין קבא אבילות פירות ולשבח קרקעט ולמוון 49 גביהו והבנות מנכסים משועבדים, נפוני חוקי היתולים, והשתא מפשר לשבח קרקעט כיצד. רבשיבסי אוחויך" (ד, ב); מתיניא: הרי שגול שדה מחבירי כו. ומשנה: לא תרוצי קא 50 מחרצת ליהו תרוצי נמי בבשל וכו'. וכדמחרצת הים מתיניא וכו'. **אבל** תנו **רופיח** - כשהיא מושבחת כויבול ורירשה הולקה. כשהוא גובה - הלווקה מן המוכר. בעל חוב 51 ששבח מנא ליה - והלא זו השבת שלוקת שדה זו אחר הלואה הגמלה שחבתי, 52 לא כשהיא מושבחת לבתוב אחר לחצאקי, והלכך לא חש לאקשויי פפוי, לשבח קרקעט כיצד - נכנסת גיט (מוח, ב); תנו; אין מוציאין קבא אבילות פירות ולשבח קרקעט ולמוון 53 גביהו והבנות מנכסים משועבדים, נפוני חוקי היתולים, והשתא מפשר לשבח קרקעט כיצד. רבשיבסי אוחויך" (ד, ב); מתיניא: הרי שגול שדה מחבירי כו. ומשנה: לא תרוצי קא 54 מחרצת ליהו תרוצי נמי בבשל וכו'. וכדמחרצת הים מתיניא וכו'. **אבל** תנו **רופיח** - כשהיא מושבחת כויבול ורירשה הולקה. כשהוא גובה - הלווקה מן המוכר. בעל חוב 55 ששבח מנא ליה - והלא זו השבת שלוקת שדה זו אחר הלואה הגמלה שחבתי, 56 לא כשהיא מושבחת לבתוב אחר לחצאקי, והלכך לא חש לאקשויי פפוי, לשבח קרקעט כיצד - נכנסת גיט (מוח, ב); תנו; אין מוציאין קבא אבילות פירות ולשבח קרקעט ולמוון 57 גביהו והבנות מנכסים משועבדים, נפוני חוקי היתולים, והשתא מפשר לשבח קרקעט כיצד. רבשיבסי אוחויך" (ד, ב); מתיניא: הרי שגול שדה מחבירי כו. ומשנה: לא תרוצי קא 58 מחרצת ליהו תרוצי נמי בבשל וכו'. וכדמחרצת הים מתיניא וכו'. **אבל** תנו **רופיח** - כשהיא מושבחת כויבול ורירשה הולקה. כשהוא גובה - הלווקה מן המוכר. בעל חוב 59 ששבח מנא ליה - והלא זו השבת שלוקת שדה זו אחר הלואה הגמלה שחבתי, 60 לא כשהיא מושבחת לבתוב אחר לחצאקי, והלכך לא חש לאקשויי פפוי, לשבח קרקעט כיצד - נכנסת גיט (מוח, ב); תנו; אין מוציאין קבא אבילות פירות ולשבח קרקעט ולמוון

קצו

בבא בתרא. מי שמת - פרק תשיעי דף קנח עמוד א - מותר מהדרות "אבן ישראל - (שנינוזליץ)" תוספות

1 **משנה** נפל הבית עליו ועל אשתו - ואין לה בניס ממנו. וירשיה בעל - אביו ואחיו,
2 או בניו מנאשה אחרת. אשה מתה באשונה - ואין לירשיה אשה כלום בכל כנסיה. שהרי
3 הבעל מת אחרון וירש את אשתו קודם מותו. וירשיה האשה - קרובה ממשפחת אביה
4 (ואחריו בן מיתה היא). וירשנו בכל כנסיה. נכסי צאן ברזל - והיא נדוניה ודעתה ליה
5 ובתובה כבתובה. ומנה ומתאים ותוספת. ובכסי
6 מלוג שלה. בית ששאי אחריו - חילוק - שהרי
7 ממוק מוטל בספק הוא. ויש מפרשים כיבוד
8 בהדילולץ' (לת ב). אבל בתובה לא פליגי
9 שמואי, אלא אשאר. ובית הלל אומרים נכסי
10 בחוקין - בגמרא מפרש בחוקת מי. הלך. לאו
11 לקמיה קאי, אלא הכי גרסינו: ובתובה בחוקת
12 יורשיה הבעל. והני כנסים דקאמרי בית הלל -
13 דן כנסי צאן ברזל שהכניסה מנתי אביה ושמואי
14 כבתובה. ואירוחים עליו, אם פירתו - פירתו
15 לו, ואם תוירי - תוירי לו. ובתובה בחוקת יורשיה הבעל - מנה ומתאים ותוספת.
16 שעמוק הבעל ראוי ליתני לה, ולחך בספק לא תניאנו מחוקת הבעל ומחוקת יורשיה.
17 נכסים הנכסים ויצאים עמה - דן כנסי מלוג שנפלו מבית האב, ואין אחריותו עליו.
18 בחוקת יורשיה האב - שנאבה באו לה.

גמרא

מכל מקום לא קתני לה בריש. ועוד קשה לה לטעם דמחוקת קורבה לה, למה היא יותר בחוקת הבן בחוקת שר' יורשיה האב ויהא הם באים מחמת קורבה אלא כמו אלו וריבני יצחק תריץ: דבי הבעל יש לחשוב יותר בחוקת האשה לפי שעמו שדרך האשה מתה קודם בעלה - כך דרך הבעל למות קודם האשה ולא יירשה. ואין זה פורענה, ולכן לא סמכה דעתה כולי אב. אבל בגו הו אב. ואם דנת לפני האם היו פורענות. לחכי תקינו באה גבי נפל הבית עליו ועל אשתו בחוקתה. לפי שהוא יורש ועומד לירש את אמו ויהא שואל הבעל לירש את אשתו. ורבנן הלל אומרים בחוקתן - קאי שרבי יצחק לאו למאן דאמינ בגמרא בחוקת יורשיה הבעל. ולא עלת מחוקתן? תיפסק ליה שאמרי ליה ליתו תובת יורשיה האשה. לפי שהיא עריכה שבעה על כתובה. ואם מוריש שבעה לבניו, בדאמרי רב ושמואל בסוף פרק 'כל הנשבעין' (שבועות מט א), וקיימא לן כתיבוי ובעלמא לבית שסאי דאמרי יחוקו, שהני מחוקת יורשיה האשה - אין להקשות כלום דאין אדם מוריש שבעה לבניו. דהא אית להו לבית שסאי כל העומד לבנות כגבוי דמי. והוי כמו שנתחוקך במגן, ואו אדם מוריש שבעה לבניו, בדאמרינן בפרק 'כל הנשבעין' (שם ב). וגם לרבי אליעזר ודאמרו בחוקת יורשיה האשה - ליבא לאקשויי מיהו, דהא אית ליה בפרק 'כל הנשבעין' (שם עמוד א) ודאדם מוריש שבעה לבניו, ופליגי ארב וסמיה - לא רבי יוחנן דהבא - סמחנא מתי א רבי יצחק ארב שמואל דהתם ומניתי למימר - כגון שפירשה משבעה. אבל לא משמע הכי. אבל יש לומר דהיא הנותנת, משום שהכנסים בחוקת הבעל ואינם בחוקת יורשיה האשה - לא יוכל להיריש שבעה לבניו, ולא יטלו יורשיה האשה כלום. אבל אם היו בחוקת יורשיה האשה - אז היה אמרינן שיש לה הביל. דהא בית שדויה מחוקתן בגמון - שבעה כוון כיוולא להיריש לבניה במגון, ולא אמרינן אין אדם מוריש שבעה לבניו. דהא תיבט שנאי אמי, והואל היא מחוקת במגון מטעם דכל העומד לבנות וכו' - לא אמרינן אין אדם מוריש שבעה לבניו. אבל ליבא לשנויי: כגון שיחיה לה קרקע בארבעה מטרטא, ופדורה משבעה, ובדאמרינן בריש יאק על רבי פירי (בתבואה ט א), דאם בן שי מקשה מבנה (משעית) בפרק 'כל הנשבעין' (שבועות מט א) לשיני ליה: כגון שיחיה לה יראת אביו כגמיריתא, ובייב רבי. ובסג דרבי רבניו שפוקן מנדותו כבוד שנעתי, ליה שאב טעמא דאין אדם מוריש שבעה לבניו, דהא אין טעמה שבעה אלא משום דהירשינו ולמאן תמסי לן צררי, היינו כגון שהלך למדינת הים או דתא מותו כצרי, אבל נפל עליו כן שהוא ארבעה לפתע מתאם - ליבא למיחש להדפסת צררי. אין נראה לרבינו יצחק, כן למה אין לחוש שתפסה מחיים, בדאמרינן בפ' 'הבית' (שם פה א), תפיסה לארץ מיתה ולא כלום היא. ולמה אין לנו לחוש לתפיסה מחיים? ואמרין נמי בהדילולץ' (גישן לו א): רב לא מגביה בתובה לארמלתא, דיידיש לצררי.

1 **נפל** הבית עליו ועל אשתו כ"ו בית הלל אומרם כנסים בחוקין - תימה: למאן
2 דאמינ בגמרא בחוקת יורשיה האשה. אמאי לא תישיב להו בחדיי כנסים הנכסים
3 והדואנין עמה? ולמאן דאמינ בחוקת יורשיה הבעל אמאי לא תני לה בחדיי כתובה? ואיבא
4 למימר דלא שוו בטעמיהו, כדפרשיטיא בסמוך. **ובית** הלל אומרם בחוקתן -
5 קשיא לרבינו יצחק: מנאי שיהא דהבא אמר כנסים
6 בחוקתן, ומפרש בגמרא: בחוקת יורשיה האשה,
7 ואילו כנסיה סתפא: נפל הבית עליו ועל אמו אלו
8 ואלו מדרים שיחוקו. ואמאי: היה הלא לה למימר
9 כמז הזהם: נכסים בחוקתן - לדחינו בחוקת יורשיה
10 האם, כדפריש בגמרא ותריץ: דהאי תנא סבירא
11 ליה יורשת הבעל דרבנן, ולכן לא הוי ילא
12 בחוקת יורשיה האשה. אפילו סבירא ליה נמי
13 דאורייתא, יש לחלק ולומר: כנסים דירשת הבעל
14 אינה משום קורבה - בהן חוקת יורשיה. אבל
15 גבי נפל הבית עליו ועל אמו - והוי כמו בחוקת הבן, משום קורבה. מידו חוקת לרבי אלחנן:
16 דהא רבי עקיבא אפירי בסמוך בהדיא דנפל הבית עליו ועל אמו. ואילו רבי עקיבא אית ליה
17 יורשת הבעל דאורייתא, לעיל בפרק 'יש נחלךין' (קרא ב), וגם בפרק 'שור שנגח ארבעה
18 וחמישה' (בבא קמא מז ב), מיהו, מצי למימר ברישא דנפל הבית עליו ועל אמו - לאו רבי
19 עקיבא קאמר לה. והא דקאמר 'מודה אני' - היינו אפילו סבירא להו כבית שסאי, אבל
20 מכל מקום לא קתני לה בריש. ועוד קשה לה לטעם דמחוקת קורבה לה, למה היא יותר בחוקת הבן בחוקת שר' יורשיה האב ויהא הם באים מחמת קורבה אלא כמו אלו וריבני יצחק תריץ: דבי הבעל יש לחשוב יותר בחוקת האשה לפי שעמו שדרך האשה מתה קודם בעלה - כך דרך הבעל למות קודם האשה ולא יירשה. ואין זה פורענה, ולכן לא סמכה דעתה כולי אב. אבל בגו הו אב. ואם דנת לפני האם היו פורענות. לחכי תקינו באה גבי נפל הבית עליו ועל אשתו בחוקתה. לפי שהוא יורש ועומד לירש את אמו ויהא שואל הבעל לירש את אשתו. ורבנן הלל אומרים בחוקתן - קאי שרבי יצחק לאו למאן דאמינ בגמרא בחוקת יורשיה הבעל. ולא עלת מחוקתן? תיפסק ליה שאמרי ליה ליתו תובת יורשיה האשה. לפי שהיא עריכה שבעה על כתובה. ואם מוריש שבעה לבניו, בדאמרי רב ושמואל בסוף פרק 'כל הנשבעין' (שבועות מט א), וקיימא לן כתיבוי ובעלמא לבית שסאי דאמרי יחוקו, שהני מחוקת יורשיה האשה - אין להקשות כלום דאין אדם מוריש שבעה לבניו. דהא אית להו לבית שסאי כל העומד לבנות כגבוי דמי. והוי כמו שנתחוקך במגון, ואו אדם מוריש שבעה לבניו, בדאמרינן בפרק 'כל הנשבעין' (שם ב). וגם לרבי אליעזר ודאמרו בחוקת יורשיה האשה - ליבא לאקשויי מיהו, דהא אית ליה בפרק 'כל הנשבעין' (שם עמוד א) ודאדם מוריש שבעה לבניו, ופליגי ארב וסמיה - לא רבי יוחנן דהבא - סמחנא מתי א רבי יצחק ארב שמואל דהתם ומניתי למימר - כגון שפירשה משבעה. אבל לא משמע הכי. אבל יש לומר דהיא הנותנת, משום שהכנסים בחוקת הבעל ואינם בחוקת יורשיה האשה - לא יוכל להיריש שבעה לבניו, ולא יטלו יורשיה האשה כלום. אבל אם היו בחוקת יורשיה האשה - אז היה אמרינן שיש לה הביל. דהא בית שדויה מחוקתן בגמון - שבעה כוון כיוולא להיריש לבניה במגון, ולא אמרינן אין אדם מוריש שבעה לבניו. דהא תיבט שנאי אמי, והואל היא מחוקת במגון מטעם דכל העומד לבנות וכו' - לא אמרינן אין אדם מוריש שבעה לבניו. אבל ליבא לשנויי: כגון שיחיה לה קרקע בארבעה מטרטא, ופדורה משבעה, ובדאמרינן בריש יאק על רבי פירי (בתבואה ט א), דאם בן שי מקשה מבנה (משעית) בפרק 'כל הנשבעין' (שבועות מט א) לשיני ליה: כגון שיחיה לה יראת אביו כגמיריתא, ובייב רבי. ובסג דרבי רבניו שפוקן מנדותו כבוד שנעתי, ליה שאב טעמא דאין אדם מוריש שבעה לבניו, דהא אין טעמה שבעה אלא משום דהירשינו ולמאן תמסי לן צררי, היינו כגון שהלך למדינת הים או דתא מותו כצרי, אבל נפל עליו כן שהוא ארבעה לפתע מתאם - ליבא למיחש להדפסת צררי. אין נראה לרבינו יצחק, כן למה אין לחוש שתפסה מחיים, בדאמרינן בפ' 'הבית' (שם פה א), תפיסה לארץ מיתה ולא כלום היא. ולמה אין לנו לחוש לתפיסה מחיים? ואמרין נמי בהדילולץ' (גישן לו א): רב לא מגביה בתובה לארמלתא, דיידיש לצררי.

1 **משנה** נפל הבית עליו ועל אשתו, וירשיה בעל
2 **אומרים:** אשה מתה ראשון ואחר כך מת הבעל, וירשיה
3 **אשה אומרים:** בעל מת ראשון ואחר כך מתה אשה
4 **אבית ושמיא אומרים:** יחלוקו; **ובית הלל אומרים:**
5 **נכסים בחוקתן, כתובה - בחוקת יורשיה הבעל,**
6 **נכסים הנכנסין והיוצאין עמה - בחוקת יורשיה האב.**
7 גמרא

8 שני אחוז
9 שחלוק

10 שני אחוז

11 שחלוק

12 שני אחוז

אמר רבי לוי, הפנים העליונים זכרים והתחתונים נקבות. מה טעמא (ישעיה מוה) 'תפתח ארץ ויפרו ישע'. 'תפתח ארץ', בנמיכה הוואת שהיא פותחת לפני הזכר. 'ויפרו ישע', זו פרייה ורבייה. 'וצדקה תצמיח', זו ירידת גשמים. 'אני ה' בראתי', לקח בראתי, לתיקונו וליישובו של עולם.

רבי אחא ותני לה בשם רבן שמעון בן גמליאל, ולמה נקרא שמה רביעה? שהיא רוכעת את הארץ.

רבי חנינה פריקה בשם רב יהודה, שרשי היפה בוקעין בארץ חמישים אמה, שרשי תאינה רבין בוקעין בצור. אם בן מה יעשו שרשי הרוב ושרשי שקמה? אמר רבי חנינה, אחת לשלשים יום התהום עולה ומשקה אותה. מאי טעמא (שם כז) 'אני ה' נוצרה, לרגעים אשקנה'. תני, רבי שמעון בן אלעזר אומר מלמד שאין הארץ שותה אלא לפי היסומה.

תני, אם היתה השנה חסירה נותנין לה חסרונה, ואם לאו הולכין אחר סידרה, דברי רבן שמעון בן גמליאל. רבי אומר לעולם הולכין אחר סידרה.

[דף ה' ע"א]

אם היתה השנה מעוברת הולכין אחר עיבורה.

מחלפה שיטתיה דרבי! תמן הוא אמר אחר סידרה, וכא הוא אמר אחר עיבורה? ר' זעורה ר' יסא רבי שמואל בר רב יצחק מטי בה בשם ר' יוחנן, לבסוף נצרכה:

הלכה ד מתני' הגיע שבעה עשר במרחשון ולא ירדו גשמים, התחילו היהודים מתעניין. אוכלין ושותין משחשיכה, ומותרין במלאכה ובחייצה ובסיכה ובנגעילת הסנדל ובתשמיש המיטה:

גמרא אילו הם היהודים? אילו שהן מתמנין פרנסין על הציבור. מכיין שהוא מתמנה פרנס על הציבור הוא מתפלל ונענה? אלא מכיין שהוא מתמנה פרנס על הציבור ונמצא נאמן, כדאי הוא מצלייא ומתענייא.

חד בר נש הוה מפיך מעשרוי כתיקנו, אמר ליה ר' מנא קום אמור בערתי הקדש מן הבית.

חד בר נש אתא גבי חד מן קריבוי דר' ינאי, אמר ליה, רבי, זכה עימי. אמר ליה ולא הוה לאבוק פריטיון? אמר ליה לא. אמר ליה גביי אינון מפקדיו, אמר ליה שמעית עליהון דאינון סרקון. אמר ליה כדאי את מצלייא ומתענייא.

איתחמי לרבנן, פלן חפרא יצלי ומיטרא נחת, שלחון רבנן ואיתוניה. אמרון ליה מה אומנך? אמר לון חפר אנא. אמרון ליה ומה טיבו עבדת? אמר לון, חד זמן אונרית חמרי לחדא איתה, ותנות בכייה גו איכרטה, ואמרית לה מה ליה, אמרה לי בעלה דהיא איתתא חביש, ואנא בעינא מיחמי מה מעבד ומפניניה. וזבנית חמרי ויהבית לה טימיתיה, ואמרית לה הא ליה, פניי בעליה וקא תחמי. אמרון ליה כדדי את מצלייא ומתענייא.

איתחמי לר' אבהו, פנטקקה יצלי (ואתי מיטרא) ומיטרא נחית. שלח ר' אבהו ואיתוניה. אמר ליה מה אומנך? אמר ליה חמש עבירן ההוא גוכרא עביד ככל יום. מונר זניתא, משפר

[דף ה' ע"ב]

תניטרון, מעיל מניהון לבני, מטפח ומרקד קדמיהון, ומקיש בכבוליא קדמיהון. אמר ליה ומה טיבו עבדת? אמר ליה, חד זמן הנה ההוא גברא משפר תיטרון. אתת חדא איתא וקמת לה חורי עמודא, בכייה. ואמרת לה מה ליה, ואמרה לי בעלה דהיא איתתא חביש, ואנא בעינא מיחמי מה מעבד ומפניניה. וזבנית ערסי ופרום ערסי ויהבית לה טימיתיה, ואמרית לה הא ליה, פניי בעליה וקא תיחמי. אמר ליה כדדי את מצלייא ומתענייא.

איתחמי לרבנן, חסידא דכפר אימי יצלי ומיטרא נחת. סלקון רבנן לגביה. אמרה לון בני בייתיה, כמורא הוא יתיב. נפקון לגביה, אמרון ליה אישר ולא אנכונ. יתב מיכול ולא אמר לון אתון פריכין. מי עלל, עבד חד מובל דקיסין ויהב גולתא מרום מובלה. עאל ואמר לבני בייתיה, אילין רבנן חקא בעי ניצלי וייהות מיטרא, ואין אנא מצלי ומטרא נחת גנאי הוא לון, ואין לא, הילול שם שמים הוא. אלא איתיה אנא ואת, ניפוק ונצלי. אין נחת מיטרא, אנן אמרון לו כבר דעבדון שמיא ניפין. ואין לא, אנן אמרון לון לית אנן כדדי מצלייא ומתענייא. וסלקון וצלון ונחת מיטרא. נחת לגבון, אמר לון למה איטרפון רבנן לחקא יומא דין? אמרון ליה בעיי תצלי וייהות מיטרא. אמר לון ולצלתי אתון צריכין? כבר דעבדון שמיא ניפין.

אמרין ליה למה פד הויתה כמורא אמרין לה אישר ולא אנכייתון? אמר לון דהויה עסיק בפעולותי, מה הויה מסעה דעתי מן פעלותי? אמרון ליה ולמה פד יתבת למיכול לא אמרת לן איתון פריכין? אמר לון דלא הנה גביי אלא פלחי, מה הויה מימור לכון בתנפין? אמרון ליה למה פד דאתית למיעול ויהבת גולתה מרום מובלה? אמר לון דלא הוות דידי, שאולה תנות דניצלי בה, מה הויה מבזעא יתה? אמרון ליה ולמה פד הווי את כמורא איתתה לבשה מאנין צאין, וכד דאת עליל מן מורא היא לבשה מאנין נמיין? אמר לון פד דאנא הוי כמורא היא לבשה מאנין צאין, דלא יתן פר נש עיני

עלה. וכד דאנא עליל מן טורא היא לבשה מאנין נקיין, דלא ניתן עיניי באיתא אודרי. אמרון ליה יאות את מצלייא ומתענייא.

תני, מותר לוכל עד שיאור המזרח, דברי רבי. רבן שמעון בן גמליאל אומר עד קריאת הקבר. מה תלמוד לומר עד קריאת הקבר? ישן ועמד אסור – בשלא התנה, אבל אם התנה מותר:

[דף ו' ע"א]

הלכה ה מתני' הגיע ראש החדש כסליו ולא ירדו גשמים, בית דין גוזרין שלש תעניות על הציבור. אוכלין ושותין משחשיכה, ומותרין במלאכה וברחיצה בסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה:

גמרא אמר ר' יוחנן, כל תענית שבית דין גוזרין להפסיק, אין עוברות ומיניקות מתענות בהם. אמר ר' שמואל בר רב יצחק, נראין דברים בשגזרו כבר שלא להפסיק. אבל אם גזרו מיד להפסיק, עוברות ומיניקות מתענות בהם.

ותני כו, עוברות ומיניקות מתענות בדרפן בתשעה באב וביום הכיפורים ובשלש תעניות הראשונות ובשלש השניות, אבל בשבע האחרונות אינן מתעניין בהן. אף על פי כן אינן מנהגות עצמן בתפנוקים, אלא אוכלות ושותות כדי קיום הילד. לא בשגזרו כבר שלא להפסיק! אלא ר' בא בר יצחק בר טבליי בשם ר' יוחנן, ואפילו גזרו מיד להפסיק, אין עוברות ומיניקות מתענות בהם:

הלכה ו מתני' עברו אלו ולא נענו, בית דין גוזרין עוד שלש תעניות על הציבור. אוכלין ושותין מבעוד יום, ואסורין במלאכה וברחיצה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה ונועלין את המרחצאות:

גמרא ר' זעורה בשם רב ירמיה, העושה מלאכה בתענית ציבור פעושה מלאכה ביום הכיפורים. מאי טעמא (יואל א) 'קדשו צום קראו עצרה'. והא תני הלילה מותר והיום אסור! אמר ר' זעורה קיימה אבא בר ירמיה אספו עם. משעת אסיפת עם.

נשייא דנהגן דלא למיעבד עובדא בפוקי שובתא, אינו מנהג. עד דיתפני סידרא, מנהג. בתרייא ובחמשתא אינו מנהג. עד דיתפני תעניתא, מנהג. ביומא דערוכתא אינו מנהג. מן מנחה ולעיל, מנהג. ביומא דירחא, מנהג.

אמר ר' זעורה, נשייא דנהגן דלא למישתייא מן דאב עליל, מנהג. שבו פסקה אבן שתייה. מה טעמא (תהלים יא) 'פי השתות יתרום'.

אמר ר' היננא, פל הדברים מנהג.

אעין דשימין הוון במגדל צבעיאי, אתון ושאלון לר' חנניה חברהון דרבנן מהו מייעבד בהון עבידא?
אמר להון מרין שנהגו אבותיכם בהם באיסור, אל תשנו מנהג אבותיכם נוחי נפש.

רבי לעזר בשם רבי אבון,

[דף ו' ע"ב]

פל דבר שהוא מותר והוא מועה בו באסור, נשאל ומתירין לו. וכל דבר שהוא יודע בו שהוא מותר והוא נהג בו באיסור, נשאל ואין מתירין לו:

ברחיצה: זעורה בר חמא, יוסה בריה דר' יהושע בן לוי בשם רבי יהושע בן לוי, בתענית ציבור מרחין ידיו ופניו ורגליו בדרפו, בתשעה באב מרחיין ידיו ומעבירין על פניו, ביום הכיפורים מרחיין ידיו ומקנחין במפה ומעביר את המפה על פניו. ר' יונה תרי מרמוטה ויהב לה תרות פדה.

והא תני, אין בין תשעה באב לתענית ציבור אלא איסור מלאכה במקום שנהגו, היה הולך אצל רבו או אצל בתו ועבר בים או בנהר אינו חושש. נישנפו רגליו מטבילין בפנים ואינו חושש! הורי רבי בא כהין תנניא. הורי ר' אחא כבא מן הדרה ויהי רגליו קיהות עליו, שמויתר להרחיצם בפנים.

תני, אבל ומנודה שהיו מהלכין בדרה, מותרין בנעילת סנדל, לכשיבואו לעיר ויחלוצו. וכן בתשעה באב, וכן בתענית ציבור:

בסיכה: פתדא דתני, בשפת בין סיכה שהיא של תענוג בין סיכה שאינה של תענוג מותר. ביום הכיפורים – בין סיכה שהיא של תענוג בין סיכה שאינה של תענוג אסור. בתשעה באב ובתענית ציבור – סיכה שהיא של תענוג אסור, שאינה של תענוג מותר.

(והא) תני, שוות סיכה לשתייה לאיסור ולתשלומין אבל לא לעונש, ביום הכיפורים לאיסור אבל לא לעונש.

והא תני (ויקרא כה) 'לא יחללו' לרבות את הסף ואת השותה! אמר רבי יוחנן לית פאן סה. אמר רבי אבמרי אין לית פאן סה, לית פאן שותה, דלכן דבר שהוא בא מחמת שני לאוין מצטרף:

מזיין שהוא מהוור בעשה? רבי לעזר בשם רבי סימיי (דברים כו) 'לא נתתי מפניו למת/ מה נן קימיין? אם להביא לו ארון ותכריכו, דבר שהוא מותר לחי, לחי הוא אסור, לא כל שבן למת! אי זהו דבר שהוא מותר לחי ואסור למת? הני אומר זו סיכה:

בנעילת סנדל: תני, כל אילו שאמרו אסורין בנעילת סנדל, יצא לדרך נועל, הגיע לדרך חולץ. וכן באבל וכן במנוחה. אית תני תני יוצאין באנפיליא ביום הכיפורים, אית תני תני אין יוצאין. אמר רב הסדא מאן דאמר יוצאין, באנפיליא של בגד. מאן דאמר אין יוצאין, באנפיליא של עור.

רבי יצחק בר נחמן סלק גבי רבי יהושע בן לוי בלילי צומא רבא, נפק לגביה לביש סוליסיה. אמר ליה מהו הכין? אמר ליה איסתנים אני.

ר' יהושע בר נחמן סלק גבי רבי יהושע בן לוי בלילי תעניתה, נפק לגביה לביש סוליסיה. אמר ליה מהו הכין? אמר ליה איסתנים אני.

רבי שמי, המוניה נפק לביש סוליותיה בלילי תעניתה.

חד תלמיד מן דר' מנא הורי לחד מן קריבוי דנשייא למילבש סוליסיה. אמר ליה [אן] מן הדה? אמר ליה מן דרבי יהושע בן לוי הוא. אמר ליה, (דר') יהושע בן לוי (אמר) איסתנים תוה (אני):

בתשמיש המיטה: איתא חמי, ברהיצה אסור בתשמיש המיטה לא כל שבין? תיפתר במקום שאין מוכלין, או קודם עד שלא התקין עזרא מבילה לבעלי קריין.

ר' יעקב בר אחא רבי אימי בשם רבי יהושע בן לוי, אין קרי אלא מתשמיש המיטה. רב חונה אמר, אפילו ראה עצמו נאות בחלום. הוון בעי מימר ובלבד מאשה, ר' יונה ור' יוסה תריהון אמרין אפילו מדבר אהר.

תמן תנן, יום הכיפורים אסור באכילה ובשתיה, ברהיצה, בסיכה, בנעילת הסנדל ובתשמיש המיטה. ותני עלה בעלי קריין מוכלין בדרך בצינעה ביום הכיפורים.

[דף ז' ע"א]

לית תדא פליגא על ר' יהושע בן לוי? פתר לה כמי ששימש מיטתו מבעוד יום ושכח ולא טבל. והא תני מעשה בר' יוסי בן הלפתא שראו טובל אותו בצינעה ביום הכיפורים, אית לך מימר על אותו הנוף הקדוש בשוכה?

ר' יודה בר פאי, ר' חנין בשם ר' שמואל בר רב יצחק, נח בכניסתו לתיבה נאסרה לו תשמיש המיטה. מה טעמא (בראשית ו) 'ובאת אל התיבה אתה ובניד ואשתך ונשי בניד אתך'. וביציאתו הותרה לו תשמיש המיטה. מה טעמא (שם ח) 'צא מן התיבה אתה ובניד ונשי בניד אתך'.

אמר ר' הויה בר בא (שם) 'למשפחותיהם יצאו מן התיבה, על ידי ששימרו יחסיהן וכו' להינצל מן התיבה. תדע לך שהוא כן, דתנינן חס גלב ועורב קילקלו מעשיהן. חס יצא מפוחם, גלב יצא מפורסם בתשמישו, עורב יצא משונה מן הבריות.

אמר ר' אבון, בתיב (איוב ל) 'בחקר ובכפז גלמוד', בשעה שאת רואה הפרוז בא לעולם, עשה אשתך גלמודה.

אמר ר' לוי, בתיב (בראשית מא) 'ולוסף יולד שני בנים'. אימתי? בפרס תבוא שנת הרעב.

תני בשם ר' יהודה, תאיבי בנים משמשין מימותיהן. אמר ר' יוסי, ובלבד יום שטבלה:

הלכה ז מתני' עברו אילו ולא נענו, בית דין גוזרין עוד שבע, שהן שלש עשרה תעניות, על הציבור. ומה אילו יתירות על הראשונות? שבאילו מתריעין ונועלין את התנויות, ובשני מטוין עם השיכה, ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת:

גמרא ר' יודן בריה דרבי חמא דכפר תחמין, פבתוך ארבעים שעשה משה פהר. אמר ר' יוסה על שם שאין מטריחין על הציבור יותר מדאי.

אמר ר' הויה בר בא, שאם היו שני דברים, בגון עצירת גשמים וגובי, מתריעין עליהן. ולמה באילין תרתין מיליאי? אמר ר' יוסי בי רבי בון באילין תרתין מיליאי שיערייה רביי:

ובשני מטוין עם השיכה: פותח אחד ונועל אחד:

ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת: מה? פותח אחד ונועל אחד, או פותח את שניהם:

הלכה ח מתני' עברו אילו ולא נענו, ממעטין במשא ומתן, בבניין ובנטיעה, באירוסין ובנישואין, ובשאיילת שלום בין אדם לחבירו בבני אדם הנזופין למקום. היתידים חוזרין ומתעניין עד שיצא ניסן. יצא ניסן וירדו גשמים, סימן קללה. שנאמר (שמואל א יב) 'הלא קציר חטים היום':

גמרא אמר ר' יהושע בן לוי, תדא דת אמר

[דף ז' ע"ב]

בכניין של שמחה. אבל אם היה פתלו גוהה, סותרו ובניהו. שמואל אמר, פותלא דגנאי ביה.

רבי בא בר כהן אמר קומי רבי יסא, ר' אחא בשם ר' יעקב בר אידי, אמר לארס אשה בערב שבת. הדיא דאת אמר שלא לעשות סעודת אירוסין, הא לארס יארם. שמואל אמר אפילו בתשעה באב יארם, שלא יקדמונו אהר. מחלפה שימתייה דשמואל! תמן הוא אמר (תהלים סח) 'אלהים מושיב יחידים ביתה', (שם סב) 'במאזנים לעלות המה מהקבל יחד', וכא הוא אמר הכין! אלא שלא יקדמונו אהר בתפילה, אפילו בן לא קנימה:

לא בן תני, אין שואלין בשלום חברים בתשעה באב אבל משיבין את ההדיומות בשפה רפה? לימים שבנתיים נצרכה:

יצא ניסן, הגשמים סימן קללה: אמר ר' יוסי בי רבי בון, ובלבד ניסן של תקופה. אמר ר' שמואל בר רב יצחק, הדיא דת אמר בשלא ירדו לקה גשמים מכבר, אבל אם ירדו להם גשמים מכבר סימן ברכה הן:

הדרן עלה פרק מאימתי מזבירין

הלכה א מתני' סדר תעניות ביצד? מוציאין את התיבה לרחוקה של עיר, ונותנין אפר מקלה על גבי התיבה, ובראש הנשיא ובראש אב בית דין, וכל אחד ואחד נוטל ונותן בראשו. תזון שבתן אומר לפניהם דברי כיבושין, אחינה, לא נאמר באנשי נינהו (יונה ג) 'יירא אלהים את שקם ואת תעניתם'. אלא 'יירא אלהים את מעשיהם כי שבו מדרךם הרעה'. ובקבלה מהו אומר? (יואל ב) 'זקרו עו לבעבכם ואל בגדיכם, ושובו אל ה' אלהיכם':

גמרא אמר ר' תייה בר בא, ולמה יוצאין לרחוקה של עיר? לומר השבינו באילו גולים לפניך. אמר ר' יהושע בן לוי, לפי שנתפלו בצניעה ולא נענו, לפיכך יצאו לחיין ויתפרסמו.

אמר ר' תייה בר בא, ולמה מוציאין את התיבה לרחוקה של עיר? לומר, בלי אחד של המדה שהיה לנו, גרמו עונותינו שיתבה. ר' חונת רבה דציפורין אמר, אבותינו חיפו אותו וזה, ואנו חיפנו אותו אפר.

אמר ר' יעקב דרומיא,

[דף ח' ע"א]

ולמה תוקעין בקרנות? לומר חשבינו כאילו גועים כבהמה לפניך.

אמר ר' לוי, ולמה יוצאין בין הקרנות? לומר חשבינו כאילו מתים לפניך. אמר ר' תנחומה וכוילקון בה. אם מיתה אנו חייבין, הרי מתים. אם גלות, הרי גולים. אם רעבון, הרי רעבים:

ונתנין אפר מקלה על גבי התיבה: על שם (תהלים צא) 'עמו אנכי בצרה'. אמר ר' זעורה, כל זמן דהוינא חמי לון עבדין גו, הנה גופי רעד.

ביומוי דר' אילא הוון שבקין ארונא ועללין לון. אמר ליה ר' זעורה, לא כן תני, לא היו מתחלפין עליה כל היום, אלא אחד הנה יושב ומשמרה כל היום!

רבי יודן בי רבי מנשה ור' שמואל בר נחמן, חד אמר כדי להזכיר זכותו של אברהם, וחורנה אמר כדי להזכיר זכותו של יצחק. מאן דאמר כדי להזכיר זכותו של אברהם, בין עפר, בין אפר, על שם (בראשית יח) 'אנכי עפר ואפר'. מאן דאמר כדי להזכיר זכותו של יצחק, ובלבד אפר, רואין אפרו של יצחק כאילו צבור על גבי המזבח.

ר' יודה בר פיזי, בד הנה נפק לתעניתא, הנה אמר קומיהון, אחינן, כל מאן דלא מטא שמשא לגביה, יפב עפר ויתן גו רישיה:

וכראש הנשיא: אמר ר' תחליפא קיקריא, כדי לפרסמו. לא דומה המתבזה מעצמו למתבזה מאחר.

פתיב (יואל ב) 'יצא חתן מחדרו וכלה מחופתה'. 'יצא חתן מחדרו', זה ארון. וכלה מחופתה, זה התורה. דבר אחר, 'יצא חתן מחדרו', זה הנשיא. וכלה מחופתה, אב בית דין.

ר' חלבו אמר לר' יודן נשייא, הוי עיפון וצערך עבר. אמר ר' יוסת, הדיא אמרה אילין תענייתא דאנן עבדין לית אינון תעניין. למה? דלית נשייא עמן.

פתיב אחד אמר (ויקרא ד) (אל פני הכפורת) 'את פני הפרוכת', וכתוב אחד אומר (שם) 'אל פני פרוכת הקודש'. ר' אחא אמר איתפלגון ר' אבהו ורבנן. חד אמר הטא הנשיא, הגדולה במקומה. הטא הציבור, אין הגדולה במקומה. וחורנה אמר לפי שחטאו הלמד ותלמוד.

לפיכה יצאו לחוץ ופרסמו, על שם (שם) 'והוציא את הפר אל מחוץ לפתחה'. תני חוקיה רמו, כל מקום שיש משיח יש ארון וכל מקום שאין משיח אין ארון. ואתניא כיי דמר ר' שמואל בר ינא בשם ר' אחא,

המשה דברים הנה המקדש האחרון חסר מן הראשון, ואילו הן. אש, וארון, ואורים ותומים, ושמן המשתה, ורוח הקודש. על שם (הני א) 'וארצה בו ואבדה'. ואפבד פתיב, חסר ה"א. אילו המשה דברים שהיה המקדש האחרון חסר מן הראשון.

דלמא, ר' בא בר זבדא ורבי תנחום בר עילאי ור' יאשיה נפקון לתעניתא. דרש ר' בא בר זבדא (איכה ג) 'נשא לבבינו אל פנים'. ואיפשר בן? אית בר נש דנסב ליביה ויהיב גו ויהי? אלא מהו 'נישא'? [דף ה' ע"ב]

נשוו ליבינו לכף ודינו, ואחר כך 'אל אל בשמים'. כה, אם יהיה השרץ בידו של אדם, אפילו מובל במי שילוח או במי בראשית אין לו טהרה עולמית, השליכו מידו. מיד טהר.

דרש ר' תנחום בר עילאי (דברי הימים ב יב) 'ויפגעו שרי ישראל והמלך ויאמרו צדיק ה' ובראות ה' פי נבגעו היה דבר ה' אל שמעיה לאמר'. נתענו אין פתיב כאן, אלא 'נבגעו לא אשהיתם'.

דרש ר' יאשיה (צפניה ב) 'התקושו וקושו, נתקושו גרמן עד דלא נקושו חורניו. בגין דאית חכא בני נש דאמרין עלי לישן ביש גבי ר' יוחנן, אלא כל עמו לדינה. אמרין, הנה תפון ר' חייא ור' איסי ורבי אימי וקמוין ואזלון לון'.

אמר ר' לעזר, שלשה דברים מבטלין את הגזירה קשה. ואילו הן, תפילה וצדקה ותשובה. ושלשתן בפסוק אחד (דברי הימים ב ז) 'ויבנעו עמי אשר נקרא שמיו עליהם ויתפללו, זו תפילה. ויבקשו פני, זו צדקה, כמה דאת אמר (תהלים יז) 'אני בצדק אחזה פני'. (דברי הימים שם) 'וישובו מדרכיהם הרעים, זו תשובה. אם עשו בן, מה פתיב תפון? (שם) 'אני אשמע השמים ואסלה לחטאתם וארפא את ארצם'. ר' חגי דרש הדי דר' לעזר כל שעה בתעניתא.

אמר ר' לעזר, סוף שתא בשתא. מן עפר קוטא לסיתוא. נפח צפונה, יצף לבניד.

כל שנה שאין מתריעין עליה בראשונה, סוף שמתריעין עליה בסופה. כל שאינה חסה על פירות חבירתה, סוף שהיא מאבדת פירותיה. אמר ר' אחא, ורוב היין מהמין.

אית הוה סבין בצ'פורין, כד הוות רביעתא קדמייתא, הוה מריחין בעפרא, וידעין מימור מימי שתא.

אמר ר' לעזר (ישעיה נח) 'הכה יהיה צום אבחרהו?! אלא יום ענות אדם נפשו, אין זה צום שאני חפץ בו. ואי זהו צום שאני חפץ בו? (שם) 'הלא זה צום אבחרהו, פתח תרציבות רשע, הפתח חגודות

מוטה' וגו'. 'הלא פרוש לרעב להקמך ועניים מרודים תביא בית'. מה כתיב בתריה? 'אז תקרא וי' יענה' וגו'.

אמר ר' שמעון בן לקיש, פתיב (בראשית ב) 'איד יעלה מן הארץ'. עלה שפר מלמטון, מיד הגשמים יורדין. אמר ר' פרקיה, פתיב (דברים ל) 'ערף פמטר לקחי', פפו עורפן לתשובה, מיד הגשמים יורדין.

רבי פרקיה עבד תלת עשרה תעניין ולא נחת מיטרא, ובסופה אתא גוביי. עאל ואמר קומיהון, אחינו, המון מה דאנן עבדין. לא דא היא דנבייא מקנתר לן (מיכה ז) 'על הרע פנים להיטיב', מריעין זה לזה בכפינו ומבקשין טובה? 'השר שואל', איכן הוא השוחד ליקח. 'השופט בשילום', שלם לי ואשלם לך. 'הגדול דובר הוות נפשו הוא ויעבתיה', עבדיה עביא, עבדיה קליעה דהובין, ומן פסק לה? 'טובם פחדק', טובא דבהון פאילין חקיא. 'ישר ממסוכה', ישראל דבהון פאילין סוכיאי. 'יום מצפיד פקודתך באה', יום שציפינו לרווחה פא עלינו גוביי. 'עתה תהיה מבוכותם', מן גוא דאינון בייכן. ובכון ובכון ונחת מיטרא:

אמר ר' שמעון בן לקיש, תשובה של רמיות עשו אנשי ניגדה. מה עשו? רבי חנה בשם ר' שמעון בן חלפותא, העמידו עגלים מבפנים ואימותיהם מבהוין, כיהים מבפנים ואימותיהם מבהוין, והוון אילין געיי מן הכא ואילין געיי מן הכא. אמרין איז לית מתרחם עלינן, לינן מרחמין עליהון. הדא הוא דכתיב (יואל א) 'מה נאנחה בהמה, נבוכו עררי בקר' וגו'. אמר ר' אחא

[דף ט' ע"א]

בערביא עבדין בן.

(יונה ג) 'ויתכפו שקים האדם ותבהמה, ויקראו אל אלהים בהזקה'. מהו 'בהזקה', אמר ר' שמעון בן חלפותא, הציפא נצה לכשירא, פל שפן למותו של עולם. (שם) 'וישובו איש מדרך הרעה ומן החכם אשר בכפייהם'. אמר ר' יוחנן, מה שהיה בכף ידיהם החזירו, מה שהיה בשידה תיבה ומגדל לא החזירו.

פתיב (יואל ב) 'יקרעו לבבכם ואל בגדיכם ושובו אל ה' אלהיכם כי חנון ורחום הוא'. אמר ר' יהושע בן לוי, אם קרעתם לבכם בתשובה, אין אתם קורעין בגדיכם לא על בניכם ולא על בנותיכם, אלא על ה' אלהיכם. למה? (שם) 'כי חנון ורחום הוא ארץ אפים ורחם וניחם על הרעה'.

ר' שמואל בר נחמן בשם ר' יונתן, ארף אף אין פתיב פאן, אלא ארף אפום. מארף רוחו עם הצדיקים ומארף רוחו עם הרשעים.

ר' אחא ר' תנחום בי ר' חיייה בשם ר' יוחנן, ארף אף אין פתיב פאן אלא ארף אפום. מארף רוחו עד שלא יגפה. התחיל לגבות, מארף רוחו ונגבה.

אמר רבי תניינא, מאן דאמר דרמנא ונתרן, יתוותרון בני מעוה, אלא מארף רוחיה ונגבי דידיה.

אמר רבי לוי, מהו ארף אפום? רחיק רגיו. למלך שהיו לו שני לינינות קשים. אמר המלך, אם דרים הן עימי במדינה, עכשיו בני המדינה מכעיסין אותי והן עומדין ומכלין אותן. אלא הרני משלחן לדרך רחוקה, שאם הכעיסו אותי בני המדינה, עד שאני משלח אתריהם, בני המדינה מפייסים אותי ואני מקבל פייסן. כך אמר הקדוש ברוך הוא, אף והמה מלאכי חבלה הן, הרי אני משלחן לדרך רחוקה. שאם מכעיסין אותי ישראל, עד שאני משלח אצלן ומכיאן, ישראל עושין תשובה ואני מקבל תשובתן. הדין הוא דכתיב (ישעיה יג) 'באים מארץ מרחק מקצה השמים' וגו'.

אמר ר' יצחק, ולא עוד אלא שנעל בפניהן, הדין הוא דכתיב (ירמיה ב) 'פתח ה' את אוצרו ויצא את פלי ועמו'. עד דו פתה, עד דו (טרד) (טרק), רחמוי קריבין.

תני בשם רבי מאיר, (ישעיה כו) 'כי הנה ה' יוצא ממקומו', יוצא לו ממידה למידה. יוצא לו ממידת הדין ובה למידת רחמים על ישראל.

פתיב (במדבר כג) 'לא איש אל ויכזב', ר' שמואל בר נחמן ורבנן. רבי שמואל בר נחמן אמר, הקדוש ברוך הוא אומר לעשות טובה, לא איש אל ויכזב. אומר לעשות רעה, 'ההוא אמר ולא יעשה, ודבר ולא יקמנה'. ורבנן אמרי, לא איש הוא שעשה דבריו של אל באילו אינו, (שמות לב) 'למה יתרה אפך בעמך'. (במדבר כג) 'וכן אדם ויתנחם', לא בן עמרם הוא שעשה לאל שיתנחם. (שמות לב) 'וינחם ה' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו'!

אמר רבי אבהו, אם יאמר לך אדם אל אני, מכזב הוא. בן אדם אני, סופו לתהות בו. שאני עולה לשמים, ההוא אמר ולא יקמנה:

רבי אחא בשם רב, אין תענית עכשיו. אמר רבי יוסה, הדין אמרה אילין תעניתא דאנן עבדין לית אילין? אמר ליה, בן אמר רב, כל תענית שאינה נעשית פתיקנה עליה הפתיב אמר (ירמיה יב) 'נתנה עלי בקולה על בן שנאתיה':

הלכה ב מתני' עמדו בתפילה, מורידין לפני התיבה זמן ורגיל ויש לו בנים וביתו ריקן כדי שיהא לבו שלם בתפילה. ואומר לפניו עשרים וארבע ברכות. שמונה עשרה שבכל יום, ומוסיף עליהן עוד שש. ואילו הן, זכרונות ושופרות, (תהלים קכ) 'אל ה' בצרתה לי' (שם קכא) 'אשא עיני אל הקרים' (שם קל) 'ממעמקים קראתיה ה' ' (שם קכ) 'תפלה לעני כי יעטף':

גמרא תני, ושפל ברה, ונות תשחורת, ורגיל בהכמה ורגיל באגדה, ויש לו בית ושנה. תנינן וביתו ריקן ואת אמר הכין?! [מעבירה]. יש לו בנים ובנות. אם אין להן, מעבירין כל מה שירצו:

ולמה שמונה עשרה? אמר ר' יהושע בן לוי, כנגד שמונה עשרה מזמורות שכתוב מראשו של תילים עד (תהלים כ) 'יענה ה' ביום צרה'. אם יאמר לה אדם תשעה עשר הן, אמור לו (שם כ) 'למה רגשו' לית היא מינון. מיכן אמרו המתפלל ואינו נענה צריך תענית. אמר ר' מנא

[דף ט' ע"ב]

רמז לתלמיד חכם הוא שאדם צריך לומר לרבו תישמע תפילתך.

ר' סימון בשם רבי יהושע בן לוי, כנגד שמונה עשרה הליות שבשורה, שבשעה שאדם עומד ומתפלל צריך לשוח בכולן. מה טעמא (תהלים לח) 'כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך'.

ר' לוי אמר, כנגד שמונה עשר אופרות שכתוב (תהלים כט) 'בהבו לה' בני אלים'.

אמר ר' חונה, אם יאמר לה אדם שבעה עשר הן, אמור לו של מינים כבר קבעוה חכמים ביבנה. התיב ר' לעזר בי ר' יוסי קומי ר' יוסי, והא קתיב (שם) 'אל הכבוד הרעים?! אמר ליה והתני כולל של מינים ושל הושעים במכניע וידים, של זקנים ושל גרים במבטח לצדיקים, של דוד ב'בונה ירושלים'. אית לה מספקה לכל חדא וחדא מינהן?!

ר' חנניה בשם ר' פינחס, כנגד שמונה עשר פעמים שאבות כתובין בתורה, אברהם יצחק ויעקב. אם יאמר לה אדם תשעה עשר הן, אמור לו (בראשית כח) 'והנה ה' נצב עליו ויאמר' לית הוא מינון. ואם יאמר לה אדם שבעה עשר הן, אמור (שם מח) 'ויקרא בהם שמותי ושם אבותי אברהם ויצחק' מינון הוא.

ר' שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן, כנגד שמונה עשר ציווין שכתוב בפרשת משכן שני. אמר ר' חייא בר אבא ובלחוד מן (שמות לח) 'אתא אהליאב בן אחיסמך למטה דן' עד סופיה דסיפרא.

שבע של שבת מניין? אמר ר' יצחק, בנגד שבועה קולות שפתיב (תהלים כט) ב'הבו לה' בני אלים'.
אמר ר' יודן ענתונדריא, בנגד שבע אנפרות שפתיב (שם צב) במזמור שיר ליום השבת.

תשע של ראש השנה מניין? אמר ר' בא קרתינגא, בנגד תשע אנפרות שפתיב בפרשת הנה. וכתוב
בסופה (שמואל א ב) 'וי ידין אפסי ארין'.

עשרים וארבע של תעניות מניין? ר' חלבו ורבי שמואל בר נחמן תריהון אמרו, בנגד עשרים
וארבעה פעמים שפתיב בפרשת שלמה, רינה, תפילה, תהינה.

ר' זעורה בשם ר' ירמיה, יהיד בתענית ציבור צריה להזכיר מעין המארע. והיכן הוא אמרה? בין
גואל ישראל לרופא חולים. ומה הוא אמר? ענינו ה' ענינו בעת וכעונה הוואת פי בצרה גדולה אנחנו,
ואל תסתר פניך ממנו ואל תתעלם מפתוינתינו, כי אתה ה' אל חנון ורחום, עונה בעת צרה, פודה
ומציל בכל עת צוקה – (תהלים קז) 'ויצעקו אל ה' בצר להם ממצוקותיהם ויציאם' ברוך אתה ה'
העונה בעת צרה.

ר' ינאי בי ר' ישמעאל בשם (רבי שמעון בן לקיש) בית רבי ינאי, אמרה בשומע תפילה.

ר' יונה בשם רב, אפילו יהיד שגזר על עצמו תענית, צריה להזכיר מעין המארע.

ואיכן הוא אמרה? ר' זעורה בשם רב הונה, אמרה

[דף י"ע"א]

כלילי שבת וכיומו.

אמר ר' מנא, ואנא דלא בדקיתה אין בהדא דרב ירמיה ואין בהדא דר' ינאי בי ר' ישמעאל. סלקית
לסדרא, ושמיית רב הונה בשם רב, אפילו יהיד שגזר על עצמו תענית צריה להזכיר מעין המארע.
התיב ר' יוסה והא מתניתא פליגא, בכל יום מתפלל אדם שמנה עשרה ובמוצאי שבת ובמוצאי יום
הכיפורים ובמוצאי תענית ציבור! מן מה דאמר ר' יוסה מתניתא פליגא, הווי איתתבת בין גואל
ישראל לרופא חולים.

ר' אחא בר יצחק בשם ר' הונה ורבה דציפורין, יהיד בתשעה באב צריה להזכיר מעין המארע. ומהו
אומר? רחם ה' אלהינו ברחמיך הרבים ובחסדיך הנאמנים עלינו ועל ישראל עמו ועל ירושלם עירך,
ועל ציון משפן כבודך, ועל העיר האבילה ההרוסה השוממת, הנתונה ביד זרים, הרמוסה בכף

עריצים, ויבִלְעוּהָ לְגִזְזוֹת, וַיְחַלְלוּהָ עוֹבְדֵי פְסִילִים. כִּי לְיִשְׂרָאֵל עִמָּךְ נִתְּתָה בְּאַהֲבָה לְנַחֲלָה, וְלִזְרַע יִשְׂרָאֵל וְרוּשָׁה הוֹרְשָׁתָה, כִּי בְּאֵשׁ הַחֲרָבָה וּבְאֵשׁ אֲתָה עֵתִיד לְבַנּוֹתָהּ, בְּאִמּוֹר (זכריה ב) וְאֲנִי אֶהְיֶה לָּהּ נָאִם ה' הוֹמֵת אֵשׁ סָבִיב, וְלִכְבוֹד אֶהְיֶה בְּתוֹכָהּ.

ר' אַבְדֻמָּא דְצִיפּוֹרִין בְּעָא קוּפִי רַבִּי מְנָא, אִיכֵן הוּא אֹמְרָה? אָמַר לִיה וְאֲדִין אַתְּ לִנּוּ? בְּן אָמַר רַב יְרֵמְיָה בְּשֵׁם רַב כֵּל דְּבַר שְׁהוּא לְבָא אֹמְרוּ בְּעִבּוּדָהּ, כֵּל דְּבַר שְׁהוּא לְשַׁעֲבַר אֹמְרוּ בְּהוֹדְיָהּ. מִתְּנִיתָא אֲמָרָה בְּן, נֹתֵן הוֹדְיָהּ לְשַׁעֲבַר וְצוּעֵק לְעֵתִיד לְבֹא.

אי זו היא שִׁבְעָה מַעֲיִן שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה? רַב אָמַר, סוּף כֵּל וּבְרַכָּה וּבְרַכָּה. וְשִׁמּוּאֵל אָמַר, רֹאשׁ כֵּל בְּרַכָּה וּבְרַכָּה. אֵית תַּנְי תַּנְי שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה. אֵית תַּנְי תַּנְי שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה מַעֲיִן שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה. מֵאן דְּאָמַר שִׁבְעָה מַעֲיִן שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה מְסִיעַ לְשִׁמּוּאֵל, מֵאן דְּאָמַר שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה מַעֲיִן שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה מְסִיעַ לְרַב.

רַבִּי זְעוּרָה שָׁלַח לְרַבִּי נְחוּם גַּבִּי ר' יַנְאִי כִּי רַבִּי יִשְׁמַעְיָאֵל, אָמַר לִיה אִי זֹו הִיא שִׁבְעָה מַעֲיִן שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה דְשִׁמּוּאֵל? אָמַר לִיה הַכִּינְנָה, רַצָּה תְּשׁוּבָתִינוּ, סַלַּח לָנוּ גּוֹאֲלִינוּ, רַפָּא חוֹלֵינוּ, בְּרַךְ שְׁנוֹתֵינוּ – אָמַר רַבִּי חֲנַיִי אִם הָיוּ יְמוֹת גְּשָׁמִים אֹמַר גְּשָׁמֵי בְּרַכָּה, אִם הָיוּ טַלְלִים אֹמַר טַלְלֵי בְּרַכָּה, כִּי כְּפוֹזְרִים אֲתָה מְקַבֵּל וְתוֹעִים עֲלֶיךָ לְשִׁפּוּמֵי, וְעַל הַרְשָׁעִים תְּשִׁית יָדֶךָ, וְיִשְׁמַחוּ כֵּל חוֹסֵי כֶּךָ בְּבִגְדֵי עֵירֶךָ וּבְחִידוּשׁ בֵּית מִקְדָּשְׁךָ, כִּי טָרַם נִקְרָא אֲתָה תַעֲנֶה בְּאִמּוֹר (ישעיה סה) וְהָיָה טָרַם יִקְרָאוּ וְאֲנִי אֶעֱנֶה, עוֹד הֵם מְדַבְּרִים וְאֲנִי אֶשְׁמַע', בְּרוּךְ ה' כִּי שָׁמַע קוֹל תְּחִנּוֹתַי. בְּרוּךְ אֲתָה ה' שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה. וְאֹמַר שְׁלֹשׁ בְּרַכּוֹת רֵאשִׁוֹנוֹת וְשְׁלֹשׁ בְּרַכּוֹת אַחֲרוֹנוֹת:

הַלְכָה ג מִתְּנִי ר' יְהוּדָה אָמַר, לֹא הָיָה צְרִיךְ לֹמַר זְכָרוֹנוֹת וְשׁוֹפְרוֹת, אֲלָא אֹמַר תְּהִתִּיחֵם (מלכים א ח) וְרַעַב כִּי יִהְיֶה בְּאַרְצֵךָ, דְּבַר כִּי יִהְיֶה וְגו', (ירמיה יד) אֲשֶׁר הָיָה דְבַר ה' אֵל יְרֵמְיָהוּ עַל דְּבָרֵי הַבְּצֻרוֹת וְאֹמַר הוֹתְמִיחֵם:

גמרא כֵּל הַבְּרַכּוֹת אַחַר הוֹתְמִיחֵן וְאִין אֹמַר בְּרַכָּה פְּסוּקֵי. הַתִּיב רַבִּי יִצְחָק בַּר אֲלֶעָזָר קוּפִי ר' יוֹסֵה, מְבִינֵן דִּי אָמַר אַחַר הוֹתְמִיחֵן, וְיֹאמַר בְּרַכָּה פְּסוּקֵי! אֲמַרִין חֲפִים הוּא הִדִּין מִלְּיָא?

[דף י' ע"ב]

דְּהוּא סְבוּר מַהוּ אַחַר הוֹתְמִיחֵן, שְׂאֵם הָיָה עוֹמֵד בְּשִׁחְרִית וְהַזְכִּיר שֶׁל עַרְבִית וְחֹזֵר וְהִתֵּם בְּשֶׁל שְׁחֲרִית, וְצָא.

אָמַר רַבִּי אֲחָא, כָּל הַפְּרָכּוֹת מַעֲיִן חוֹתְמוֹתֵיהֶן. וְאֵילִין דְּאִמְרִין (ישעיה יב) 'צִהְלִי וְרוֹזְנֵי יוֹשְׁבַת צִיּוֹן כִּי גָדוֹל בְּקָרְבָּךְ קְדוּשׁ יִשְׂרָאֵל', אֵינן בּוֹ מִשּׁוּם בְּרַכָּה פְּסוּקִי:

הַלְכָה דַּ מַּתְנִי' עַל הַרְאִשׁוֹנָה הוּא אֹמֵר מִי שֶׁעָנָה אֶת אַבְרָהָם אֲכִינוּ בְּהַר הַמּוֹרִיָּה הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע בְּקוֹל צַעֲקוֹתְכֶם בַּיּוֹם הַזֶּה. בְּרוּךְ אַתָּה ה' גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל:

גְּמָרָא וְלֹא יִצְחָק נִגְאָל? מַכִּיּוֹן שֶׁנִּגְאָל יִצְחָק, כְּמִי שֶׁנִּגְאָלוּ כָּל יִשְׂרָאֵל.

רַבִּי כִּיבִי אָבָא בְּשֵׁם ר' יוֹהָנָן, אָמַר אַבְרָהָם לְפָנָי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, רַבּוֹן הָעוֹלָמִים, גְּלוּי וְיָדוּעַ לְפָנָי שֶׁבִשְׁעָה שֶׁאִמְרַתְּ לִי לְהַעֲלוֹת אֶת יִצְחָק בְּנֵי הָיָה לִי מִה לְהַשִּׁיב וְלֹאמַר לְפָנָי, אֲתָמוּל אִמְרַתְּ לִי (בראשית כ"א) 'כִּי בִי צִחָק וְקָרָא לָהּ זָרַע' וְעַכְשָׁיו אֶתְּ אֹמֵר (שם כ"ב) 'וְהַעֲלֶהוּ שָׁם לְעוֹלָה?'! חַס וְשָׁלוֹם לֹא עָשִׂיתִי כֵן אֲלֵא כְּבִשְׁתִּי אֶת יִצְרִי וְעִשִׂיתִי רִצּוֹנָה. כֵּן יְהִי רִצּוֹן מִלְּפָנָי ה' אֱלֹהֵי, שֶׁבִשְׁעָה שֶׁיְהִיוּ בְּנֵי שֶׁל יִצְחָק בְּנֵי נִבְנָסִים לִידֵי צָרָה, וְאֵינן לָהֶם מִי יִלְמַד עֲלֵיהֶם סְנִיגוּרֵיָא, אַתָּה תְּהֵא מִלְּמַד עֲלֵיהֶם סְנִיגוּרֵיָא. (שם) 'וַיִּ יְרָאֵהוּ, אֶת נֹזֵקֵר לָהֶם עַקִּידָתוֹ שֶׁל יִצְחָק אֲבִיהֶם וּמִתְמַלֵּא עֲלֵיהֶם רַחֲמִים.

מִה כְּתִיב בְּתַרְיָה, (שם) 'וַיִּשָּׂא אַבְרָהָם אֶת עֵינָיו וַיִּרָא וְהִנֵּה אֵיל אַחֵר' וְגו'. מִהוּ 'אַחֵר'? אָמַר ר' יוֹדָה בִּי ר' סִימוֹן אַחֵר כָּל הַדּוֹרוֹת עַתִּידִין בְּנֵיָה לֵיאָהוּ בְּעוֹנוֹת וְלַהֲסַתְּבָךְ בְּצָרוֹת, וְסוֹפֵן לְהִיגָאֵל בְּקַרְנָיו שֶׁל אֵיל הַזֶּה. שֶׁנֶּאֱמַר (זכריה ט) 'וַיִּי אֱלֹהִים בְּשׁוֹפֵר יִתְקַע וְהִלְךְ בְּסַעֲרוֹת תִּימֹן'.

רַבִּי הוֹנֵה בְּשֵׁם ר' חִינְנָה בְּרִי יִצְחָק, כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם הָיָה אַבְרָהָם רוֹאֵה אֶת הָאֵיל נֶאֱחָז בְּאֵילָן זֶה וְנִיתָוֵר וַיּוֹצֵא, נֶאֱחָז בְּחוֹרֶשׁ זֶה וְנִיתָוֵר וַיּוֹצֵא, נֶאֱחָז בְּסִבְכָּה זֶה וְנִיתָוֵר וַיּוֹצֵא. אָמַר לוֹ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, אַבְרָהָם, כִּי עַתִּידִין בְּנֵיָה נֶאֱחָזִים בְּעוֹנוֹת וּמִסְתַּבְּכִין בְּמַלְכוּיּוֹת, מִבְּכָל לְמַדֵּי, מִמְּדֵי לְיוֹן, וּמִיּוֹן לְאָדוֹם. אָמַר לְפָנָי, רַבּוֹן הָעוֹלָמִים, יְהִיָה כֵן לְעוֹלָם? אָמַר לִיה וְסוֹפֵן לְהִיגָאֵל בְּקַרְנָיו שֶׁל אֵיל הַזֶּה ' וַיִּי אֱלֹהִים בְּשׁוֹפֵר יִתְקַע וְהִלְךְ בְּסַעֲרוֹת תִּימֹן':

הַלְכָה הַ מַּתְנִי' עַל הַשְּׁנֵיָה הוּא אֹמֵר, מִי שֶׁעָנָה אֶת אֲבוֹתֵינוּ עַל יַם סוּף, הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וְיִשְׁמַע בְּקוֹל צַעֲקוֹתְכֶם הַיּוֹם הַזֶּה. בְּרוּךְ אַתָּה ה' זֹכֵר הַנְּשִׁכָּחוֹת:

גְּמָרָא אַרְבַּע פִּתְיִם נַעֲשׂוּ אֲבוֹתֵינוּ עַל הַיָּם. אַחַת אוֹמְרַת נְפּוֹל לַיָּם, וְאַחַת אוֹמְרַת נְחוּזֵר לְמַצְרַיִם, וְאַחַת אוֹמְרַת נַעֲשֶׂה עִמָּהֶן מַלְחָמָה, וְאַחַת אוֹמְרַת נַצּוּחַ כְּנַגְדָן. זֶה שֶׁאִמְרָה נְפּוֹל לַיָּם, אָמַר לָהֶן מוֹשֶׁה (שְׁמוֹת י"ד) 'הֲתִיַצְבוּ וְרָאוּ אֶת יְשׁוּעַת יְי' וְגו'. וְזֶה שֶׁאִמְרָה נְחוּזֵר לְמַצְרַיִם, אָמַר לָהֶן מוֹשֶׁה (שם) 'כִּי

את אשר ראיתם את מצרים היום תודה וגו'. וזו שאמרה נעשה עמהן מלחמה, אמר להן משה (שם) 'וי יחם לכם, וזו שאמרה נצווה כנגדן, אמר להן משה 'אתם תתירישו':

הלכה ו מתני' על השלישית הוא אומר, מי שענה את יהושע בגלגל, הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה. ברוך אתה ה' שומע תרועה:

גמרא רבן שמעון בן לקיש בשם רבי יצאי, שיתם הקדוש ברוך הוא שמו הגדול בישראל. למלך שהיה לו מפתח של

[דף י"א ע"א]

פלמנטריא קמנה. אמר המלך אם אני מניחה כמות שהיא, אבידה היא. אלא הריני עושה לה שלשלת, שאם אבדה, השלשלת תהא מוכחת עליה. כך אמר הקדוש ברוך הוא, אם מניח אני את ישראל כמות שהם, נבלעין הן בין האומות. אלא הרי אני משתף שמי הגדול בהם והן חיים. מה מעמא (יהושע ז) 'וישמעו הפנעני וכל יושבי הארץ ונסבו עלינו והקריתו את שמינו מן הארץ, ומה תעשה לשמו הגדול' שהוא משותף בנו. מיד (שם) 'ויאמר ה' אל יהושע קום לך. קם לך והוא דאדפרת.

ר' יצאי זעירא בשם אבהתיה, כל מי שאינו בשר ביהושע, שאם יפול על פניו, ויאמר לו הקדוש ברוך הוא קום לך, אל יפול. ובלבד יחיד על הציפור:

הלכה ז מתני' על הרביעית הוא אומר, מי שענה את שמואל במצפה, הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה. ברוך אתה ה' שומע צעקה:

גמרא פתיב (שמואל א ז) 'ויקבצו המצפתה וישאבו מים וישפכו לפני יי'. וכי מים שפכו? אלא מלמד ששפכו את לבם פתוחים.

'ויאמר שמואל קמנו ליי', אמר ר' שמואל בר רב יצחק, לבש שמואל חלוקן של כל ישראל. אמר לפניו, רבון העולמים, כלום את דן את האדם אלא על שהוא אומר לפניך לא הטאתי (ירמיה ב) 'הנני נשפט אותך על אמרך לא הטאתי'. ואלו אמרים לפניך הטאנו:

הלכה ח מתני' על החמישית הוא אומר, מי שענה את אליהו בחר הפרמל, הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה. ברוך אתה ה' שומע תפילה:

גמרא כְּתִיב (מלכים א יא) 'וַיְהִי בַעֲלוֹת הַמִּנְחָה וַיִּגַּשׁ אֱלֹהָיו הַנְּכֹיֵא וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֶם יִצְחָק וַיִּשְׂרָאֵל, הַיּוֹם יוֹדֵעַ וְגו'.

וְאֵלֶיהוּ מִקְרִיב בְּשַׁעַת אִיפּוֹר הַבְּמוֹתָ? אָמַר ר' שְׁמַלְיִי, דִּיבּוֹרָא אָמַר לֵיהּ. (שם) 'וּבְדַבְרֵךְ גְּשִׁיתִי, וּבְדִיבּוֹרֵךְ גְּשִׁיתִי. (שם) 'עֲנֵנִי ה' עֲנֵנִי, עֲנֵנִי בְּזִכּוֹתַי, עֲנֵנִי בְּזִכּוֹת תְּלִמּוּדֵי:

הלכה ט מתני' עַל הַשִּׁישִׁית הוּא אוֹמֵר, מִי שֶׁעָנָה אֶת יוֹנָה בְּמַעֲי הַדְּגָה, הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וַיִּשְׁמַע בְּקוֹל צַעֲקַתְכֶם הַיּוֹם הַזֶּה. בְּרוּךְ אַתָּה ה' הַעֲוֹנָה בְּעַת צָרָה. עַל הַשְּׂבִיעִית הוּא אוֹמֵר, מִי שֶׁעָנָה אֶת דָּוִד וְאֶת שְׁלֹמֹה בְּנֵי בִירוּשָׁלַם, הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וַיִּשְׁמַע בְּקוֹל צַעֲקַתְכֶם הַיּוֹם הַזֶּה. בְּרוּךְ אַתָּה ה' הַמְרַחֵם עַל הָאָרֶץ:

גמרא כְּתִיב (יונה ב) וַיֹּאמֶר קְרָאתִי מִצָּרָה לִי אֵל ה' וַיַּעֲנֵנִי.

לֹא צוֹרְכָה דְלָא דָּוִד וְשְׁלֹמֹה וְאַחַר כֵּךְ אֱלֹהָיו וְיוֹנָה, אֲלֵא בְּשִׁבִיל לְהַתּוֹם בְּמַרְחָם עַל הָאָרֶץ:

עַל הַשְּׂבִיעִית: מִשׁוּם סוּמְכּוּס אֲמָרוּ, בְּרוּךְ מִשְׁפִּיל רְמִים. נִיחָא שְׁלֹמֹה, דְּכְתִיב בִּיהַ (מלכים א ח) 'בְּנֶה בְּנֵיתִי בֵּית זְבוּל לְךָ'. דָּוִד לָמַד, עַל יְדֵי שְׂבִיבָה לְעִמּוּד עַל מַנְיָיִן שֶׁל יִשְׂרָאֵל.

אָמַר ר' אֲבָהוּ, כְּתִיב (תהלים ד) 'בְּקִרְאֵי עֲנֵנִי אֱלֹהֵי צְדָקִי בְּצַר הִרְחַבְתָּ לִי', אָמַר דָּוִד לְפָנַי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, רַבּוֹן הַעוֹלָמִים, כֹּל צָרָה שֶׁהֵייתִי נֹכְחַם לָהּ – אַתָּה הֵייתָ מַרְחִיבָהּ לִי. נִכְנַסְתִּי לְצָרָתָה שֶׁל בֵּית שֶׁבַע – וְנִתְתָּ לִי אֶת שְׁלֹמֹה. נִכְנַסְתִּי לְצָרָתִן שֶׁל יִשְׂרָאֵל – וְנִתְתָּ לִי אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. הַדָּא הִיא דְּכְתִיב (דברי הימים א כב) וַיֹּאמֶר דָּוִד זֶה הוּא בֵּית ה' הָאֱלֹהִים זֶה מוֹזֵבַח לְעֹלֶה לְיִשְׂרָאֵל:

[דף י"א ע"ב]

הלכה י מתני' מַעֲשֶׂה בִּימֵי ר' הִלְפֵתָא וּבִימֵי ר' חֲנַנְיָה בֶן תֵּרְדִיּוֹן, שֶׁעָבַר אֶחָד לְפָנָי הַתִּיבָה וְגָמַר אֶת כָּל הַבְּרָכָה וְעָנִי אַחֲרָיו אָמַר, תִּקְעוּ הַכְּתָנִים תִּקְעוּ. מִי שֶׁעָנָה אֶת אֲבֹרָהֶם בְּהַר הַמּוֹרִיָה הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וַיִּשְׁמַע בְּקוֹל צַעֲקַתְכֶם הַיּוֹם הַזֶּה, הֲרִיעוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הֲרִיעוּ. מִי שֶׁעָנָה אֶת אֲבֹתֵיכֶם עַל יַם סוּף הוּא יַעֲנֶה אֶתְכֶם וַיִּשְׁמַע בְּקוֹל צַעֲקַתְכֶם הַיּוֹם הַזֶּה. וּכְשֶׁבֵּא דְבַר אֲצִל חֲכָמִים אֲמָרוּ לֹא הָיוּ נוֹהֲגִין בֶּן אֲלֵא בְּשַׁעַר הַמּוֹרָה:

גמרא תני, לא היו עונין אמן בבית המקדש. ומה היו אומרים? ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. ומניין שלא היו עונין אמן במקדש? תלמוד לומר (נחמיה ט) 'קומו ברכו את ה' אלהיכם מן העולם ועד העולם'. ומניין על כל ברכה ובכרה? תלמוד לומר (שם) 'ומרום על כל ברכה ותהילה':

הלכה יא מתני' שלש תעניות הראשונות, אנשי משמר מתעניין ולא משלימין, ואנשי בית אב לא היו מתעניין. שלש שניות, אנשי משמר מתעניין ומשלימין ואנשי בית אב מתעניין ולא משלימין. שבע אחרונות, אלו ואלו מתעניין ומשלימין, דברי ר' יהושע. והכמים אומרים שלש תעניות הראשונות אלו ואלו לא היו מתעניין. שלש שניות, אנשי משמר מתעניין ולא משלימין ואנשי בית אב לא היו מתעניין. ושבע אחרונות, אנשי משמר מתעניין ומשלימין, ואנשי בית אב מתעניין ולא משלימין.

אנשי משמר מותרין לשתות וין בלילות אבל לא בימים, ואנשי בית אב לא ביום ולא בלילה. אנשי משמר ואנשי מעמד אסורין מלספר ומלכבב, ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת:

גמרא מפני מה אנשי מעמד מותרין לשתות וין בלילות אבל לא בימים? שאם תכבד העבודה על אנשי (משמר) [בית אב] יצטרפו אנשי (מעמד) [משמר] עמהן. אנשי בית אב לא ביום ולא בלילה, שהם תדירין בעבודה.

אנשי משמר ואנשי מעמד אסורין מלספר ומלכבב, בחמישי מותרין מפני כבוד השבת, הא שאר כל הימים אסורין. ר' יוסה ר' אבהו בשם ר' יוחנן, ר' אבון ר' יסא בשם חזקיה, גזרו עליהן שלא ייבנסו לשבתן מנוולין.

תמן תנינן, אילו מנגלהין פמועד. הבא ממדינת הים, ומבית השביה, והיוצא מבית האסורין, והמנוודה שהתירו לו חכמים. הא שאר כל בני אדם אסורין. אמר ר' סימח, גזרו עליהם שלא ייבנסו לרגל מנוולין.

תני, כל מי שהוא מכיר אנשי משמר שלו ואנשי בית אב שלו, ואינו מבתי אבות קבועין, אסור כל אותו היום. וכל מי שהוא מכיר אנשי משמר שלו ואינו מכיר אנשי בית אב שלו, (ואינו) [והוא] מבתי אבות קבועים, אסור כל אותה השבת. וכל מי שאינו מכיר לא אנשי משמר שלו ולא אנשי בית אב שלו, ואינו מבתי אבות קבועים, רבי אומר, אומר אני שהוא אסור לעולם, אלא שתפנתו קלקלתו שהוא מותר בהספד.

מסכת עקצין פרק שני

א. רטב שנאכל חציו וחציו קיים, גרעין שהוא כנגד האכל - מצטרף. שלא כנגד האכל - אין מצטרף. ביבשה כנגד האכל - טמא. שלא כנגד האכל - טהור; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: ביבשה - הכל טהור. הרטב שנמוח חציו וחציו קיים, שכנגד האכל - מצטרף, שלא כנגד האכל - אין מצטרף. איזהו כנגד האכל? רבי אומר: עד חלל. חבילי אזור, והסיאה, והקורנית, כנגד האכל - מצטרף, שלא כנגד האכל - אין מצטרף. איזהו כנגד האכל? רבי אליעזר אומר: עד חלל. עצם שיש עליו בשר. וכן מח שבראש, ושקולית, כנגד האכל - מצטרף. שלא כנגד האכל - אין מצטרף, ואיזהו כנגד האכל? אם יש שם חלל - עד החלל. ואם אין שם חלל - אינו טמא אלא חסום העליון בלבד. רבי יהודה אומר: קולית שיש עליה פזית בשר - גורר את כלה לטמאה. וחכמים אומרים: אף על פי שאין עליה אלא כפול, גורר את כלה לטמאה. רבי ישמעאל אומר: רואין את הבשר שעליה, שאם ימתח ויש בו כדי להקיפו בחוט הערב - כנגדו מצטרף.

ב. העצמות, והגידין, והקרנים, והטלפים - מצטרפין לטמא טמאת אוכלין, אבל לא טמאת נבלות. אבל נעשין הן ידות לטמא טמאת נבלות. הרטב שנתנו על גבי חתיכות להקפותן, וכן גריסין שנתנו על גבי פרוסות ללותחן, הנוגע, בין ברטב, בין בחתיכות, בין במקפה, בין בגריסין - כלו חבור. התמרים והגורגרות ששלקן ונעשו אום - הרי אלו חבור. רבי אומר: אם ללותחן - חבור, אם להוציא את מימיהן - אינן חבור. הרימון תפוחה - משערה כמו שהיא, ואם הוא חלל - צריך למעך, האגוז והשקד והתמרה המקשקשים - משערין כמות שהן.

ג. המחמד לבשל, כיון שקרצו - אינו חבור. לכבוש ולשלוך ולהניח על השלחן - חבור, עד שיתחיל לפרק. קליפי פולין וקליפי תרמוסין, זרקן - אין מטמאין טמאת אוכלין. כנסן לאוכלין - מטמאין טמאת אוכלין. קליפי מלפפין, אף על פי שאין בהן אוכלין - מטמאין טמאת אוכלין. גרעיני זיתים וגרעיני תמרים, אף על פי ששלקן לאוכלין - אינן מטמאין טמאת אוכלין. גרעיני חרובין אף על פי שכנסן לאוכלין - אין מטמאין טמאת אוכלין. שלקן לאוכלין - מטמאין טמאת אוכלין. החרצני והגזין, אף על פי שכנסן למשקה - בטלה דעתו. ירקות שיבשו באיביהן, כגון כרוב ודלעת - אין מטמאין טמאת אוכלין. לקטן ויבשן - מטמאין טמאת אוכלין.

ד. אילן שנפשח ובו פרות - הרי הן כתלושין, יבש ובו פרות - הרי הן כמחברין. שנמוק חציה וחציה קיים - הרי זה אינו חבור. נמוק האמצעי והצדדין קמיין - אין הצדדין חבור זה לזה. רמון שנמוק חציו וחציו קיים - הרי זה אינו חבור. נמוק האמצעי והצדדין קמיין - אין הצדדין חבור זה לזה. התחיל לפרק באגוזין ולפקל בכפלים, אף על פי שיש לפניו מאה כור, התחיל באחד מהן - אינו חבור. היו שנים או שלשה והתחיל באחד מהן, זה שהתחיל בו אינו חבור, והשאר חבור. כן עזאי אומר: טהרו שלשתן.

ה. מלפפין שחתכו ונתנו על השלחן - חבור עד שיתחיל לפרק, התחיל לפרק - חתיכה וכל העולה עמה - חבור. והשאר - אינו חבור. פיקה התחוננה - חבור היא לעצמה, ואינה חבור לשאר החתיכות. היו שנים ושלש, והתחיל באחת מהן, זו שהתחיל בה אינו חבור, והשאר חבור. כן עזאי אומר: טהרו שלשתן. וחכמים אומרים: אפלו אמר חציו אני אוכל שחרית, וחציו אני אוכל בין הערבים - זו שהתחיל בה אינה חבור והשאר חבור.

האגוזין והשקדים, אף על פי שריסס חבור, עד שיתחיל לפרק.

ו. ביצת טורמיטה אף על פי שריסס - חבור, עד שיגיע לקלף. ביצה שנתבשלה בקלפתה - כלה חבור. צמר שבראשי כבשים ושער שבזקן תישים, אף על פי שפשפשן באור - חבור, עד שיתחיל לתלש. כנפי חגבים וקשקשי דגים, אף על פי שהעביר ספיין עליהן - חבור, עד שיתחיל לקלף.

ז. עציץ נקוב שנתנו על גבי שתי יתדות, אפלו גבוה מן הארץ אמה - אינו מכשיר את הזרעים. במה דברים אמורים? מלמטה, אבל מן הצד - הרי זה מכשיר את הזרעים. אם יש על גב הנקב עפר כל שהוא - אינו מכשיר את הזרעים.

ח. טבלא שיש לה לבזוזין והטה על צדה - מכשרת את הזרעים, היה משקה בעציץ שאינו נקוב, ונפלו משקין על גבי הקשות ונטמאת. הגדילה ויצאת חוץ לעציץ - טהורה.

מסכת עקצין פרק שלישי

א. דגים טהורין וחגבים טהורין בכל מקום, דגים טמאין וחגבים טמאין בכפרין - צריכים הכשר ואין צריכים מחשבה. חלב מתה בכל מקום - צריכה הכשר ואין צריכה מחשבה, מפני שהיא מגופה. חלב שחוטטה בכפרים - צריכה מחשבה והכשר. אמר רבי יהודה: בתחלה היה רבי עקיבא שונה חלב שחוטטה בכפרים צריכה מחשבה ואין צריכה הכשר, מפני שהכשר בשחיטה. אמרתי לפניו: רבי! למדתני עלשין שלקטן לבהמה ואחר כך חשב עליהן לאדם, שאין צריכין הכשר שני, אם יש עליהן משקה טופח - הכשרו, חזר רבי עקיבא להיות שונה כדברי רבי יהודה.

ב. חלב בהמה טמאה - הרי זה טמא. חלב חיה, בין טמאה בין טהורה הרי היא כגופה. חלב נבלה וחלב וטרפה - טהור,

שנאמר (ויקרא ז. כד): "וחלב נבלה וחלב טרפה יעשה לכל מלאכה". החותך כזית בשר מאבר מן החי ואחר כך חשב עליו - צריך הכשר. חשב עליו ואחר כך חתכו - אינו צריך הכשר.

ג. אמר רבי יוסי: מפני מה אמרו נבלת העוף טהור אינה צריכה הכשר, מפני שהיא מטמאה טמאה חמורה, וכל המטמא טמאה חמורה - אינו צריך הכשר.

ד. ואלו הן, פריצי זיתים וענבים היוצאין מתחת הגפת ומתחת הזגין, חשב עליהן לאוכלין - אין מטמאין טמאת אוכלין, כנסן לאוכלין - מטמאין טמאת אוכלין. החרצנין והזגין, אף על פי שכנסן לאוכלין - בטלה דעתו. מודה רבי יוחנן בן גורי, בפגין ובסר שלקן עד שלא באו לעונת המעשרות, שהן מטמאין טמאת אוכלין. פגי השיפות - מטמאין טמאת אוכלין. פגי האגסין, והקרוסטמלין, והפרישין, והעזרדין, בעונתן למעשר - מטמאין טמאת אוכלין. פחות מכאן או שלקן - מטמאין טמאת אוכלין. רבי נחמיה אומר: זיתים ובסר שסחטן עד שלא הגיע לעונת המעשרות - משקה היוצא מהן טהור, שאינו אלא שרף.

ה. לולבי הזרדין והחרובין עד שלא המתיקו - אין מטמאין טמאת אוכלין, משהמתיקו - מטמאין טמאת אוכלין. אבל הלוגף והחרדל והתורמוסים ושאר כל הנכבשים, בין שהמתיקן בין עד שלא המתיקן - מטמאין טמאת אוכלין.

ו. קור נקח בכסף מעשר, ואינו מטמא טמאת אוכלין. כפניות נקחות בכסף מעשר, ומטמאין טמאת אוכלין. רבי יהודה אומר: בכלן. רבי יהודה אומר: קור הרי הוא פועל לכל דבר, אלא שנקח בכסף מעשר. כפניות הרי הן כפרי לכל דבריהן, אלא שהן פטורות מן המעשר.

על גבי שתי יתדות - הכל מודין שהוא ככלי לכל דבר.

מסכת ברכות

פרק ראשון

א. מאימתי קורין את שמע בערבית? משעה שבני אדם נכנסין לאכול פיתן בערבי שבתות; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: משעה שהכהנים זכאין לאכול בתרומתן, סימן לדבר - צאת הכוכבים ואף על פי שאין ראיה לדבר, זכר לדבר (נחמיה ד, טו): "וחצים מחזיקים ברמחים מעלות השחר עד צאת הכוכבים":

ב. רבי שמעון אומר: פעמים שאדם קורא אותה שתי פעמים בלילה, אחת קדם שיצלה עמוד השחר ואחת משיצלה עמוד השחר, ונמצא יוצא בה ידי חובה של יום ושל לילה:

ג. רבי אומר: ארבע משמרות הוי הלילה. עונה - אחת מעשרים וארבע לשעה. והעת - אחת מעשרים וארבע לעונה. והרגע - אחת מעשרים וארבע בעת. רבי נתן אומר: שלש אשמורות בלילה, שנאמר (שופטים ז, ט): "ראש האשמרת התיכונה", אין תיכונה אלא שיש לפנייה ולאחרייה:

ד. מאימתי קורין את שמע בשחרית? אחרים אומרים: כדי שיהא רואה חברו ברחוק ארבע אמות ומכירו. מצותה עם הנץ החמה, כדי שיהא סומך גאולה לתפלה, ונמצא מתפלל ביום. אמר רבי יהודה: פעם אחת הייתי מהלך אחר רבי עקיבא ואחר רבי אלעזר בן עזריה, הגיע זמן קריאת שמע, כמדמה אני שנתיאשו מלקרות, אלא שעוסקין בצרכי צבור.

ז. ערלה, וכלאי הכרם, ושור הנסקל, ועגלה ערופה, וצפרי מצורע, ופטר חמור, ובשר בחלב - כלן הן מטמאין טמאת אוכלין. רבי שמעון אומר: כלן אין מטמאין טמאת אוכלין. ומודה רבי שמעון בבשר וחלב, שמשמא טמאת אוכלין. וכן היה רבי שמעון אומר: יש נותר שמשמא טמאת אוכלין. ויש נותר שאינו מטמא טמאת אוכלין, כיצד? לן לפני זריקת דמים - אין מטמא טמאת אוכלין. לן לאחר זריקת דמים - מטמא טמאת אוכלין. פגול מקדשי קדשים ומקדשים קלים - אינו מטמא טמאת אוכלין. כרשינין - מטמאין טמאת אוכלין; דברי רבי יהודה. ורבי שמעון אומר: אין מטמאין טמאת אוכלין. אמר לו רבי יהודה: יש לך דבר שהוא חיב במעשרות ואינו מטמא טמאת אוכלין? אמר לו רבי שמעון: יש לך דבר שאין מטמא טמאת אוכלין וחיב במעשרות? אמר לו רבי יהודה: אף אתה כפרת בהלכה.

ח. תלתן, הכל מודין שהוא מטמא טמאת אוכלין. בוקי - אינו מטמא טמאת אוכלין. קור ששלק - מטמא טמאת אוכלין. התמרים והגורגרות שנתנן בקדרה לתבלין - מטמא טמאת אוכלין, עד שיפסלו מלאכל אדם. רבי יהודה אומר: חגבים שנתנן בקדרה לתבלין - מטמאין טמאת אוכלין עד שיפסלו מלאכל לאדם.

ט. אמר רבי יהודה: לא נחלקו רבי אליעזר וחכמים על חלות דבש שאינן מקבלות טמאה באיביהן. ומימיהם של כהנים לא נמנעו מלהיות בודקין עליהן זין בטמאה ורודין אותן בטהרה, על מה נחלקו? על השבת ועל השביעית, שרבי אליעזר אומר: הרי היא פקוקע. וחכמים אומרים: הרי הוא ככלי. ואם היה מחבר בטיט - הכל מודין שהוא פקוקע לכל דבר. היה נתון

תּוֹסֵפֶתָא

הַשְּׁלֵם

קרייתי ושנתי, ואחר כך התחילו הן, וכבר נראתה חמה על ראשי ההרים:

ה. החתנים וכל העוסקין במצות - פטורין מקריאת שמע, ומן התפלה ומן התפלין, שנאמר: "בשבתך בביתך" - פרט לחתנים. "ובלכתך בדרך" - פרט לעסוקין במצות:

ו. מעשה ברבי ישמעאל וברבי אלעזר בן עזריה, שהיו שרוין במקום אחד, והיה רבי ישמעאל מטה ורבי אלעזר זקוף. והגיע זמן קריאת שמע, ונזקף רבי ישמעאל והטה רבי אלעזר. אמר לו רבי ישמעאל: "מה זה אלעזר"? אמר לו: "ישמעאל אחי! אומרים לאחד: מפני מה זקנך מגדל? אמר להם: היה כנגד המשחיתים! אני שהייתי זקוף - הטייתי אתה שהיית מטה - זקפת"? אמר לו: "אתה הטייתה - לקים כדברי בית שמאי, אני נזקפתי - לקים דברי בית הלל". דבר אחר: שלא יראו התלמידים ויקבעו כדבריך הלכה לדורות:

ז. למה אמרו אחת ארבה ואחת קצרה? מקום שאמרו להאריך - אינו רשאי לקצר, לקצר - אינו רשאי להאריך, לחתם - אינו רשאי שלא לחתם, שלא לחתם - אינו רשאי לחתם, לפתח בברוך - אינו רשאי שלא לפתח בברוך, שלא לפתח בברוך - אינו רשאי לפתח בברוך, לשוח - אינו רשאי שלא לשוח, שלא לשוח - אינו רשאי לשוח:

ח. אלו ברכות שמקצרין בהן: המברך על הפרות ועל מצות ברכת הזמן וברכה אחרונה שבקריאת שמע ושבברכת המזון. אלו ברכות שמארכין בהן: ברכת תענית וברכות של ראש השנה וברכות יום הכפורים, מברכות של אדם נפר אם בור הוא, אם תלמיד חכם הוא:

ט. אלו ברכות שאין חותמין בהן בברוך: המברך על הפרות ועל המצות ברכת הזמן וברכה אחרונה שבברכת המזון. רבי

יוסי הגלילי היה חותם בברכה אחרונה שבברכת המזון ומאריך בה:

י. אלו ברכות שפותחין בהן בברוך: כל הברכות בלן פותחין בברוך, חוץ מן הברכה הסמוכה לשמע, וברכה הסמוכה לברכה אחרת, שאין פותחין בהן בברוך:

יא. אלו ברכות ששוחין בהן: ברכה ראשונה תחלה וסוף, ובמודים תחלה וסוף. והשוחה בכל ברכה וברכה - מלמדין אותו שלא ישחה. ואין עונים עם המברך; רבי יהודה היה עונה עם המברך (ישעיה ו, א): "קדוש קדוש קדוש ה' צבאות מלא כל הארץ כבודו"; (יחזקאל ג, יב): "וברוך כבוד ה' ממקומו"; כל אלו היה רבי יהודה אומר עם המברך:

יב. מזכירין יציאת מצרים בלילות. אמר רבי אלעזר בן עזריה: הריני כבן שבעים שנה, ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות, עד שדרשה בן זומא, שנאמר (דברים טו, א): "למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך"; "ימי חייך" - הימים. "כל ימי חייך" - הלילות; אלו דברי בן זומא. וחכמים אומרים: "ימי חייך" - העולם הזה. "כל ימי חייך" - להביא לימות המשיח. אמר להם בן זומא לחכמים: וכי מזכירים יציאת מצרים לימות המשיח? הרי הוא אומר (ירמיה כג, ט): "לכן הגה ימים באים נאם ה' וגו'! אמרו לו: לא שתעקר יציאת מצרים ממקומה, אלא שתאמר יציאת מצרים מוסף על המלכיות, ומלכיות עקר, ויציאת מצרים טפלה. כפיצא בו (בראשית לה, ה): "לא יקרא שמך עוד יעקב" וגו'; לא שתעקר שם יעקב ממנו, אלא שתהא שם יעקב מוסף על ישראל, ישראל עקר ויעקב טפלה:

יג. כפיצא בו (ישעיה מג, יח): "אל תזכרו ראשנות". "אל תזכרו ראשנות" - אלו על מלכיות. "וקדמניות אל תתבנגו" - אלו על מצרים. "הנני עשה חדשה עתה תצמח

הֲלֹא תִדְעוּהָ? – אֵלּוּ מִלְחַמַת גּוֹג. מִשָּׁל לְמָה הַדְּבָר דּוּמָה? לְאֶחָד שֶׁהִיָּה מֵהַלֵּךְ בְּדַרְךְ, וּפְגַע בּוֹ זָאב וְנִצַּל מִמֶּנּוּ, וְהָיָה מְסַפֵּר מַעֲשֵׂה הַזָּאב. חֲזֹר וּפְגַע בּוֹ אַרִי וְנִצַּל מִמֶּנּוּ, וְהָיָה מְסַפֵּר מַעֲשֵׂה אַרִי. וּפְגַע בּוֹ נַחֵשׁ וְנִצַּל מִמֶּנּוּ. שָׂכַח מַעֲשֵׂה שְׁנֵיהֶם וְהָיָה מְסַפֵּר מַעֲשֵׂה נַחֵשׁ. כִּךְ יִשְׂרָאֵל – צָרוֹת אַחֲרוֹנוֹת מִשְׁפָּחוֹת אֶת הָרָאוּשׁוֹנוֹת:

יד. כִּי־צֵא בּוֹ (בראשית יז, טו): "שְׂרִי אֶשְׁתָּף לֹא תִקְרָא אֶת שְׁמֵהּ שְׂרִי כִי שָׂרָה שְׁמָהּ"; בַּתְּחִלָּה הִיא שְׂרִי לְאַמְתָּהּ, עַכְשָׁו הֵיטָה שָׂרָה לְכָל הָאָמוֹת, שְׁנֵאָמַר: "כִּי שָׂרָה שְׁמָהּ". כִּי־צֵא בּוֹ (שם שם ה'): "לֹא יִקְרָא עוֹד שְׁמֵךְ אֲבָרָם וְהָיָה שְׁמֵךְ אֲבָרָהֶם"; בַּתְּחִלָּה הָרִי אֶתָּה אֲב לְכָל אָרֶם, וּלְכַסּוֹף הָרִי אֶתָּה אֲב לְכָל הָעוֹלָם, שְׁנֵאָמַר (שם): "כִּי אֲב הַמּוֹן גּוֹיִם נִתְחַיֵּךְ":

טו. אֵף עַל פִּי שְׁחֹזֵר וְקָרָא "אֲבָרָהֶם" – 'אֲבָרָם', אֵינּוּ לְגִנְאֵי אֱלֹא לְשִׁבְחָה. לְ"יְהוֹשֻׁעַ" – 'הוֹשֻׁעַ', אֵינּוּ לְגִנְאֵי אֱלֹא לְשִׁבְחָה. הוּא אֲבָרָם עַד שְׁלֹא נִדְבַר עִמּוֹ הוּא אֲבָרָם מִשְׁנִדְבַר עִמּוֹ, הוּא הוֹשֻׁעַ עַד שְׁלֹא נִכְנַס לְגִדְלָה הוּא הוֹשֻׁעַ מִשְׁנִכְנַס לְגִדְלָה. מִשָּׁה מִשָּׁה, אֲבָרָהֶם אֲבָרָהֶם, יַעֲקֹב יַעֲקֹב, שְׁמוּאֵל שְׁמוּאֵל – כִּלְזָן לְשׁוֹן חֶבֶה לְשׁוֹן זְרוּוֹ. הֵן הֵן עַד שְׁלֹא נִדְבַר עִמָּהֶן וְהֵן הֵן מִשְׁנִדְבַר עִמָּהֶן, הֵן הֵן עַד שְׁלֹא נִכְנַסוּ לְגִדְלָה וְהֵן הֵן מִשְׁנִכְנַסוּ לְגִדְלָה:

טז. כִּי־צֵא בּוֹ (תהלים עו, א): "וְיָהִי בְשָׁלֵם סְכוּ"; וְכִי מָה רָאָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַחֲזִיר לָהּ שֵׁם הָרָאוּשׁוֹן? לְפִי שֶׁהוּא אוֹמֵר (דְּמִיָּה לֵב, לא): "עַל אִפִּי וְעַל חֲמַתִּי הֵיטָה לִי הַעִיר הַזֹּאת לְמֵן הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּנִו אוֹתָהּ עַד הַיּוֹם הַזֶּה, לְהִסְרִיהָ מֵעַל פְּנֵי"; וְכֹל אֵף עַכְשָׁו הָרִי הִיא בַחֲמָה? תִּלְמוּד לּוֹמֵר (תהלים סח, ט): "הִקְהָר חֲמַד אֱלֹהִים לְשִׁבְחוֹ", הָרִי הִיא בַחֲמָה וּבַתְּאֵנָה, מִלְּמַד שְׁכַפֵּר לָהּ חֲרַבְתָּהּ, שְׂאִין שְׁכִינָה חוֹזֶרֶת עַד שֶׁתַּעֲשֶׂה הָרִי, שְׁנֵאָמַר (דְּבָרִים ג, כה): "הִקְהָר הַטוֹב הַזֶּה וְהִלְבְּנוּן". "וְיָהִי בְשָׁלֵם סְכוּ"; מְצִינּוּ

כְּשֶׁהִיא שָׁלֵם קְרוּיָה הָרִי, שְׁנֵאָמַר (בראשית כב, ט): "וַיִּקְרָא אֲבָרָהֶם שֵׁם הַמְּקוֹם ה' יְרָאָה" וְגו'; וְאוֹמֵר (תהלים קלו, ז): "זָכַר ה' לְבָנֵי אָדָם". מֵאִימַתִּי? מִשְׁנַעֲקָרוּ יְסוּדוֹתֶיהָ מִמֶּנָּה. "הָאוֹמְרִים עָרוּ עָרוּ עַד הַיְסוּד בָּהּ".

מִסְכַּת בְּרִכּוֹת פָּרָק שְׁנִי

א. הַקּוֹרָא אֶת שְׁמֵע – צָרִיךְ לְהִזְכִּיר יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּאֵמַת וְיִצִיב. רַבִּי אוֹמֵר: צָרִיךְ לְהִזְכִּיר בָּהּ מַלְכוּת. אַחֲרִים אוֹמְרִים: צָרִיךְ לְהִזְכִּיר בָּהּ מַפֶּת בְּכוֹרוֹת וּקְרִיעַת יַם סוּף:

ב. הַקּוֹרָא אֶת שְׁמֵע – צָרִיךְ שְׂיִכּוֹן אֶת לְבוֹ. רַבִּי אַחָאֵי אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יְהוּדָה: אִם כִּי־נִזְכַּר לְבוֹ בְּפָרָק רֵאשׁוֹן, אֵף עַל פִּי שְׁלֹא כִי־נִזְכַּר אֶת לְבוֹ בְּפָרָק אַחֲרוֹן – יֵצֵא:

ג. הַקּוֹרָא אֶת שְׁמֵע לְמַפְרֵע – לֹא יֵצֵא. וְכֵן בְּהֵלֵל. וְכֵן בַּתְּפִלָּה. וְכֵן בְּמַגְלָה:

ד. הַקּוֹרָא אֶת שְׁמֵע וְטָעָה, וְהִשְׁמִיט בָּהּ פְּסוּק אֶחָד – לֹא יִחְזֹר וַיִּקְרָא אֶת הַפְּסוּק בְּפָנָי עֲצֻמוֹ, אֱלֹא מִתְחִיל בְּאוֹתוֹ פְּסוּק, וְגוֹמֵר עַד סוּף. וְכֵן בְּהֵלֵל. וְכֵן בְּמַגְלָה. וְכֵן בַּתְּפִלָּה. הַנִּכְנַס לְבֵית הַכְּנֻסָּת, וּמִצְאָן שְׁקָרָאוּ חֲצִיָּה, וְגַמֵּר עִמָּהֶן – לֹא יִחְזֹר וַיִּקְרָא מִרְאשָׁה עַד אוֹתוֹ מְקוֹם, אֱלֹא מִתְחִיל מִרְאשׁ, וְגוֹמֵר עַד סוּף. וְכֵן בְּהֵלֵל. וְכֵן בַּתְּפִלָּה. וְכֵן בְּמַגְלָה:

ה. הַקּוֹרָא אֶת שְׁמֵע וְטָעָה, וְאֵינּוּ יוֹדֵעַ הֵיכָן טָעָה – חוֹזֵר לְרֵאשָׁה. טָעָה בְּאִמְצַע הַפָּרָק – חוֹזֵר לְרֵאשׁ הַפָּרָק. טָעָה בֵּין כְּתִיבָה רֵאשׁוֹנָה לְאַחֲרוֹנָה – חוֹזֵר לְכְתִיבָה רֵאשׁוֹנָה:

ו. כּוֹתְבֵי סְפָרִים תְּפִלִּין וּמְזוּזוֹת – מְפַסְקִין לְקִרוֹת שְׁמֵע, וְאֵין מְפַסְקִין לְתְּפִלָּה. רַבִּי אוֹמֵר: כִּשֵׁם שְׂאִין מְפַסְקִין לְתְּפִלָּה – כִּךְ אֵין מְפַסְקִין לְקְרִיאַת שְׁמֵע. רַבִּי חֲנִינָא בֶן עֲקִיבָה אוֹמֵר: כִּשֵׁם שְׁמַפְסְקִין לְקְרִיאַת שְׁמֵע – כִּךְ מְפַסְקִין לְתְּפִלָּה. אֵמֵר רַבִּי אֲלַעְזָר בְּרַבִּי צְדוּק: כִּשֵׁהִיָּה רַבָּן גְּמִלְיָאֵל

ובית דינו ביבנה, היו עסוקים בצרכי צבור - לא היו מפסיקין, שלא להסיע מלבן:

ז. הפתף, אף על פי שמשאו על כתפו - הרי זה קורא. אבל בשעה שפורק וטוען - לא יקרא, לפי שאין לבו מתכוון. בין כך ובין כך לא יתפלל עד שיפרק:

ח. פועלין - קורין בראש האילן, ומתפללין בראש הזית או בראש התאנה. ושאר כל האילנות - יורדין למטה ומתפללין. בעל הבית - בין כך ובין כך יורד למטה ומתפלל. פועלין - קורין את שמע ומברכין לפניה ולאחריה. אוכלין את פתן ומברכין לפניה ולאחריה. ומתפללין שלש פעמים שמונה עשרה. אבל אין יורדין לפני התבה:

ט. השושבינין וכל בני החפה - פטורין מן התפלה ומן התפללין כל שבעת הימים. וחיבין בקריאת שמע. רבי שלא אומר: חתן - פטור, וכל בני החבורה - חיבין:

י. קברו את המת ועמדו בשורה, שורה הרואה את הפנימית - פטורה. ושאונה רואה את הפנימית - חיבת. רבי יהודה אומר: אם אין שם אלא שורה אחת, העומדים שם לשם כבוד - חיבין. לשם אכל - פטורין. ירדו להספד, הרואין את הפנימית - פטורין. ויש אומרים: ושניים להם. ושארין רואין את הפנימית - חיבין. הסופד וכל העוסקים בהספד - מפסיקין לקריאת שמע, ואין מפסיקין לתפלה. מעשה שהפסיקו רבותינו לקריאת שמע ולתפלה:

יא. בעל קרי חולה שנתן עליו תשעה קבין מים - הרי זה קורא. אבל אינו מוציא את הרבים ידי חובתן עד שיבא בארבעים סאה. רבי יהודה אומר: ארבעים סאה מכל מקום:

יב. הזבין והזבות והגדות והיולדות - מתרין לקרות בתורה, ולשנות במשנה, במדרש, בהלכות ובאגדות. ובעלי קריין -

אסורין בכלן. רבי יהודה אומר: שונה הוא בהלכות הגיילות, ובלבד שלא יציע את המשנה:

יג. בעל קרי שאין לו מים לטבל - הרי זה קורא את שמע ואינו משמיע לאזנו, ואינו מברך לפניה ולא לאחריה; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: קורא את שמע ומשמיע לאזנו, ומברך לפניה ולאחריה. אומר רבי מאיר: פעם אחת היינו יושבין לפני רבי עקיבה בבית המדרש, והיינו קורין את שמע, ולא היינו משמיעים לאזנינו מפני קסדור אחד שהיה עומד על הפתח. אמרו לו: אין שעת הסכנה ראיה:

יד. הרי שהיה עומד בשדה ערם, או שהיה עושה מלאכתו ערם - הרי זה מכסה את עצמו בתבן ובקש ובכל דבר, וקורא. אף על פי שאמרו: אין שבו של אדם להיות יושב ערם, זה - מכסה עצמו בתבן ובקש ובכל דבר, וקורא. אף על פי שאמרו: כשבא הקדוש ברוך הוא את האדם - לא בראו ערום, שנאמר (איוב לה, ט) "בשומי ענן לבשו וערפל חתלתו". ענן לבשו - זה השפיר. וערפל חתלתו - זה השליא. הרי שהיתה מטפחת של בגד ושל עור חגורה לו על מתניו - הרי זה קורא. בין כך ובין כך - לא יתפלל עד שיכסה לבו:

טו. לא יכניס אדם את ראשו לתוך קובו ויקרא את שמע. ואם היתה אפרקסותו² חגורה לו מבפנים³ - הרי זה מתר:

¹ לתוך האהל שלו.

² לפי רש"י בכרכות כד ע"ב, הפרוש סודר שבראשו. ולפי רב האי גאון הינו בגד תחתון שלובש תחת הלוקו.

³ הינו שאין לבו ועיניו רואים את הערוה - מתר.

וְאִינוּ צָרִיךְ לומר מִקְרָא וּתְפִלָּה, וְחולֵץ אֶת תְּפִלּוֹ, וְאִינוּ צָרִיךְ לומר שְׁאִינוּ נוֹתֵן:

כב. הֵלֵל הַזֶּקֶן אומר: אֵל תִּרְאֶה עָרִם. אֵל תִּרְאֶה לְבוּשׁ. אֵל תִּרְאֶה עוֹמֵד. אֵל תִּרְאֶה יוֹשֵׁב. אֵל תִּרְאֶה שׁוֹחֵק. אֵל תִּרְאֶה בּוֹכֵה. שְׁנֵאָמֵר (קהלת ג, ד): "עַתָּה לְבָכּוֹת וְעַתָּה לְשַׁחֵק":

מִסְכַּת בְּרִכּוֹת פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

א. כִּשְׁם שְׁתַּנְהָה תּוֹרָה קָבַע לְקִרְוֹת שְׁמַע - כִּף נִתְּנָה חֻכְמִים קָבַע לְתְּפִלָּה. מִפְּנֵי מַה אָמְרוּ: 'תְּפִלַּת הַשַּׁחַר עַד חֻצוֹת? שֶׁכֵּן תְּמִיד שֶׁל שַׁחַר הִיָּה קָרֵב עַד חֻצוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אומר: עַד אַרְבַּע שְׁעוֹת, שֶׁכֵּן תְּמִיד שֶׁל שַׁחַר קָרֵב וְהוֹלֵךְ עַד אַרְבַּע שְׁעוֹת. וּמִפְּנֵי מַה אָמְרוּ: 'תְּפִלַּת מִנְחָה עַד הָעֶרֶב? שֶׁכֵּן תְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֶרְבִים הִיָּה קָרֵב עַד הָעֶרֶב. רַבִּי יְהוּדָה אומר: עַד פְּלַג הַמִּנְחָה, שֶׁהָיָה תְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֶרְבִים קָרֵב וְהוֹלֵךְ עַד פְּלַג הַמִּנְחָה. וּמִפְּנֵי מַה אָמְרוּ 'תְּפִלַּת הָעֶרֶב אֵין לָהּ קָבַע? שֶׁהָיָה אֲבָרִין וּפְדִרִין קָרִיבִין וְהוֹלֵכִין כָּל הַלַּיְלָה. וּמִפְּנֵי מַה אָמְרוּ 'תְּפִלַּת מוֹסְפִין כָּל הַיּוֹם? שֶׁהָיָה קָרֵב מוֹסְפִין קָרֵב וְהוֹלֵךְ כָּל הַיּוֹם. רַבִּי יְהוּדָה אומר: עַד שִׁבְעַת שְׁעוֹת, שֶׁהָיָה קָרֵב מוֹסְפִין קָרֵב וְהוֹלֵךְ עַד שִׁבְעַת שְׁעוֹת.

ב. וְאִיזָה הִיא מִנְחָה גְדוֹלָה? מִשֵּׁשׁ שְׁעוֹת וּמִחֻצָּה וְלִמְעָלָה. וְכַמָּה הוּא פְּלַג הַמִּנְחָה? אַחַת עֶשְׂרֵה שְׁעוֹת חֹסֵר רַבִּיעַ. תְּפִלַּת הָעֶרֶב - אֵין לָהּ קָבַע. רַבִּי יוֹסִי אומר: עַתָּה נְעִילַת שְׁעָרִים. אָמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר בֶּר יוֹסִי: אֲבֵא הָיָה מִתְּפִלָּל עִם נְעִילַת שְׁעָרִים. הַמִּתְּפִלָּל תְּפִלַּת הַמוֹסְפִין, בֵּין מִשְׁקָרֵב תְּמִיד שֶׁל שַׁחַר, בֵּין עַד שֶׁלֹּא קָרֵב תְּמִיד שֶׁל שַׁחַר - יִצָּא.

ג. רַבִּי יְהוּדָה אומר: אִם שָׁגַרְהָ תְּפִלְתּוֹ בְּפִיו - סִימָן יָפֵה הוּא לוֹ. וְאִם לֹא - סִימָן רַע הוּא לוֹ.

ד. הוּא אומר: כָּל שְׂרוּחַ הַבְּרִיּוֹת נוֹחָה הֵימָנוּ - רוּחַ הַמָּקוֹם נוֹחָה הֵימָנוּ. וְכָל שְׂאִין

טז. שְׁנַיִם שֶׁהָיוּ יִשְׁנִים בְּטִלִית אַחַת - אֵינָן רְשָׁאִין לְקִרְוֹת אֶת שְׁמַע. אֵלֶּא: זֶה - מִתְּכַסֶּה בְּכַסּוֹתוֹ וְקוֹרֵא. וְזֶה - מִתְּכַסֶּה בְּכַסּוֹתוֹ וְקוֹרֵא. וְאִם הָיוּ בְּנָיו וּבְנֵי בֵיתוֹ קֹטְנִים - הָרִי זֶה מִתָּר:

יז. קָטָן שֶׁיְכוּל לְאָכּוֹל כְּזֵית - פּוֹרְשִׁים מִצּוּאוֹתוֹ וּמִמֵּי רִגְלָיו אַרְבַּע אַמּוֹת. אֵין פּוֹרְשִׁין אֵלֶּא מִשָּׁל אָדָם. וּמִשָּׁל כְּלָבִים - בְּזִמָּן שְׁנֵתֵן לְתוֹכָן עוֹרוֹת:

יח. גִּרְף שֶׁל רַעִי וְעָבִיט שֶׁל מִי רִגְלִים עִמּוֹ בְּבֵית - הָרִי זֶה מִרְחִיק אַרְבַּע אַמּוֹת וְקוֹרֵא. שְׁלִפְנֵי הַמְטָה - נוֹתֵן לְתוֹכוֹ מֵיִם כָּל שֶׁהוּא וְקוֹרֵא. וְאִם לֹא - לֹא יִקְרָא. רַבִּי זְכַאי אומר: אִם נָתַן לְתוֹכוֹ רַבִּיעֵית מֵיִם - יִקְרָא. וְאִם לֹא - לֹא יִקְרָא. רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אומר: שְׁלִפְנֵי הַמְטָה - לֹא יִקְרָא. שְׁלֵאֲחֵר הַמְטָה - יִקְרָא. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֵעָזָר אומר: אִפְלוּ כָּל הַבַּיִת כְּלוּ כַּעֲשׂוֹר אַמּוֹת וְגִרְף שֶׁל רַעִי מִנַּח לְתוֹכוֹ - לֹא יִקְרָא עַד שְׁיִכְנִיסֵנוּ, אוֹ יִנְיַחְנוּ תַּחַת הַמְטָה:

יט. לֹא יִכַּנֵּס אָדָם בְּמִבּוֹאוֹת הַמְטָנְפוֹת וְיִקְרָא אֶת שְׁמַע. וְלֹא עוֹד, אֵלֶּא כִּשְׁהוּא קוֹרֵא - הָרִי זֶה מִפְּסִיק עַד שֶׁיֵּצֵא מִרְשׁוֹת כָּל אוֹתוֹ מִקּוֹם וְיִקְרָא. לֹא יַעֲמֵד אָדָם וְיִתְּפַלֵּל וְצָרִיךְ לְגַקְבֵּיו, שְׁנֵאָמֵר (עֲמוֹס ד, יב): "הַכּוֹן לְקִרְאוֹת אֱלֹהֵיךָ יִשְׂרָאֵל":

כ. לֹא יִטוֹל אֶת הַמַּיִם בְּמִקּוֹם שֶׁמִּתְּפַלֵּל - אֵלֶּא אִם כֵּן מִרְחִיק אַרְבַּע אַמּוֹת. יִבְשׂוּ אוֹ נִבְלְעוּ - הָרִי זֶה מִתָּר:

כא. הַנִּכְנָס לְבֵית הַמִּרְחָץ, בְּמִקּוֹם שֶׁבָּנִי אָדָם עוֹמְדִין לְבוֹשִׁין - יֵשׁ שָׁם מִקְרָא וּתְפִלָּה, וְאֵין צָרִיךְ לומר שְׂאֵלַת שְׁלוֹם. נוֹתֵן אֶת תְּפִלּוֹ, וְאִינוּ צָרִיךְ לומר שְׁאִינוּ חוֹלֵץ אֶת תְּפִלּוֹ. מִקּוֹם שֶׁבָּנִי אָדָם עוֹמְדִין לְבוֹשִׁין וְעֶרְמִין - יֵשׁ שָׁם שְׂאֵלַת שְׁלוֹם, וְאֵין שָׁם מִקְרָא וּתְפִלָּה, וְאִינוּ חוֹלֵץ אֶת תְּפִלּוֹ, וְאִינוּ נוֹתֵן לְכַתְּחָלָה. מִקּוֹם שֶׁבָּנִי אָדָם עוֹמְדִין עֶרְמִין - אֵין שָׁם שְׂאֵלַת שְׁלוֹם,

רוח הבריות נוחה הימנו - אין רוח המקום נוחה הימנו. כל שרוח עצמו נוחה בשלו - סימן יפה לו. אין רוח עצמו נוחה בשלו - סימן רע לו.

ה. בן עזאי אומר: כל שלקה בגופו מפני חכמתו - סימן יפה לו. כל שלקה בחכמתו מפני גופו - סימן רע לו. הוא היה אומר: כל שנטרפה דעתו מפני חכמתו - סימן יפה לו. וכל שנטרפה חכמתו מפני דעתו - סימן רע לו:

ו. המתפלל - צריך שיכונן את לבו. אבא שאול אומר: סימן לדבר (תהלים י, יז): "תכין לכם תקשיב אונך":

ז. אמר רבי יהודה: כשהיה רבי עקיבה מתפלל עם הצבור - היה מקצר בפניו בלן. כשהיה מתפלל בינו לבין עצמו - היה אדם מניחו בצד זה ובא ומצאו בצד אחר, מפני הכריעות והשתחיות שהיה עושה:

ח. יכול תפלל כל היום כלו? כבר פרש דניאל (דניאל ו, יא): "וזמנין תלתה ביומא הוא ברך על ברכוהי". יכול תפלל לכל רוח שירצה? תלמוד לומר (שם): "וכוין פתיחן לה בעליתה נגד ירושלם". יכול משבא לגולה הוחל? תלמוד לומר (שם): "כל קבל די הוא עבד מן קדמת דנה":

ט. יכול יהא משמיע קולו בתפלתו? פרש בחנה (שמואל א, א, יא): "וחנה היא מדברת על לבה". יכול יהא כוללן בבת אחת? פרש דוד (תהלים נה, יח): "ערב ובקר וצחרים". ערב - זו תפלת ערבית. בקר - זו תפלת שחרית. וצחרים - זו תפלת מנחה. יכול שואל הוא צרכיו ואחר כך מתפלל ויסתלק? פרש שלמה (מלכים א, ת, כח): "לשמע אל הנה ואל התפלה". ונה - זו ונה, וכן הוא אומר (תהלים לג, א): "וננו צדיקים בה". תפלה - זו בקשה:

י. אין אומרין דבר אחר אמת ויציב. אבל אומרין דבר אחר תפלה אפלו כסדר ודוי יום הכפורים:

יא. היה מהלך במקום סכנה ולקטים - מתפלל תפלה קצרה. איזו היא תפלה קצרה? רבי אלעזר אומר: 'עשה רצונך בשמים, ותן נחת ליראיך בארץ, והטוב בעיניך עשה; ברוך שומע תפלה'. רבי אלעזר בר צדוק אומר: 'שמע צעקת עמך ישראל, ועשה מהרה בקשתן; ברוך שומע תפלה'. אחרים אומרים: 'צרכי עמך ישראל מרבין ודעתן קצרה, יהי רצון מלפניך ה' אלהינו, שתתן לכל אחד ואחד צרכיו, ולכל גויה וגויה כדי מחסורה; ברוך שומע תפלה'. אמר רבי אלעזר בר צדוק: אבא היה מתפלל תפלה קצרה בערבי שבתות, ומאהבתך ה' אלהינו. ועל הכוס אומר: 'אשר קדש את יום השבת', ואינו חותם:

יב. כבוד יום כבוד לילה - כבוד יום קדם לכבוד לילה. אם אין לו אלא כוס אחד - קדשת היום קודמת לכבוד יום ולכבוד לילה. לילי שבתות וילילי ימים טובים - יש להם קדשת היום על הכוס, ויש להם הזכרת היום בכרכת המזון. שבת וראשי חודשים וחלו של מועד ויום טוב - יש בהם הזכרת היום בכרכת המזון, ואין להם קדשת היום על הכוס:

יג. לא הזכיר גבורות גשמים בתחית המטים, ולא שאלה בכרכת השנים - מחזירין אותו. לא אמר הבדלה ביחונן הדעת - אומרה על הכוס. ואם לא אמר - מחזירין אותו. רבי יוסי אומר: אף מי שלא הזכיר 'ברית' בכרכת הארץ - מחזירין אותו:

יד. כל שאין בו מוסף, כגון: חנכה ופורים, ערבית, שחרית ומנחה - מתפלל שמונה עשרה ואומר מעין המארע בהודאה. ואם לא אמר מעין המארע - אין מחזירין אותו. וכל שיש בו מוסף, כגון: ראשי חודשים וחלו של מועד, שחרית ומנחה - מתפלל שמונה עשרה, ואומר קדשת היום בעבודה. רבי אליעזר אומר: בהודאה. ואם

לאו - מחזירין אותו. ובמוספין - מתפלל שבע, ואומר קדשת היום באמצע. שבת ויום הכפורים - מתפלל שבע, ואומר קדשת היום באמצע. רבן שמעון בן גמליאל ורבי יוחנן בן ברוקא אומרים: כל מקום שמתפלל שבע - אומרים קדשת היום באמצע:

טו. ויום טוב של ראש השנה שחל בשבת - בית שמאי אומרים: מתפלל עשר. ובית הלל אומרים: מתפלל תשע. יום טוב שחל להיות בשבת - בית שמאי אומרים: מתפלל שמונה. ואומר של שבת בפני עצמו, ושל יום טוב בפני עצמו, ומתחיל בשל שבת. ובית הלל אומרים: מתפלל שבע, מתחיל בשל שבת, ומסיים בשל שבת, ואומר קדשת היום באמצע. רבי נתן אומר: אף חותם - 'ברוך מקדש את השבת וישראל והזמנים':

טז. סומא, ומי שאינו יכול לכונן את הרוחות - מכוונים לבן לפני המקום ומתפללין, שנאמר (מלכים א, ח, מד): "והתפללו אל ה'". היה עומד בחוצה לארץ - יכון את לבו כנגד ארץ ישראל, שנאמר (שם פסוק מח): "והתפללו אל ה' דרך ארצם". היה עומד בארץ ישראל - יכון את לבו כנגד ירושלים, שנאמר (שם): "והתפללו אל העיר הזאת". העומדים בירושלים - מתפללין כנגד בית המקדש, שנאמר (שם): "והתפללו אל הבית הזה". העומדים במקדש - יכוננו את לבן כנגד בית קדשי הקדשים. שנאמר (שם): "והתפללו אל המקום הזה". נמצאו: העומדין לצפון - פניהם לדרום. העומדים בדרום - פניהם לצפון. העומדים במזרח - פניהם למערב. העומדים למערב - פניהם למזרח. ונמצאו כל ישראל מתפללין למקום אחד:

יז. לא יעמוד אדם לא על גבי מטה, ולא על גבי כסא, ולא על גבי ספסל, ולא על גבי מקום גבוה ויתפלל, שאין גבהות לפני המקום, שנאמר (תהלים קל, א): "ממעמקים

קראתיך ה'". אם היה זקן או חולה - הרי זה מתר:

יח. היה רוכב על גבי החמור, אם יש לו מי שיאחז את חמורו - ירד למטה ויתפלל. ואם לאו - ישב במקומו ויתפלל. רבי אומר: בין כך ובין כך - תפלל במקומו, ובלבד שיהא לבו מכון:

יט. היה משכים לצאת לדרך - נוטל שופר ותוקע. לולב ומנענע. מגלה וקורא בהן. ומתפלל, ולכשיגיע זמן קריאת שמע - קורא. וכן מי שהיה משכים לישוב בקרון או בספינה - מביאין לו לולב ומנענע. מגלה וקורא בהן. ולכשיגיע זמן קריאת שמע - קורא. רבי שמעון בן אלעזר אומר: בין כך ובין כך - קורא קריאת שמע ומתפלל:

כ. היה עומד בסרטיא ובפלטאיא⁴ - הרי זה עובר. פני חמור ופני חמר ופני קדר - אינו מפסיק. אמרו עליו על רבי חנינא בן דוסא: שהיה עומד ומתפלל, נשכו ערוד - ולא הפסיק. הלכו תלמידיו ומצאו מת על פי חורו. אמרו: אוי לו לאדם שנשכו ערוד, אוי לו לערוד שנשכו לבן דוסא:

כא. אין עומדין להתפלל לא מתוך שיחה, ולא מתוך שחוק, ולא מתוך קלות ראש, ולא מתוך דברים בטלים, אלא מתוך דבר של חכמה. וכן לא יפטר אדם מחברו, לא מתוך שיחה, ולא מתוך שחוק, ולא מתוך דברים בטלים, ולא מתוך קלות ראש, אלא מתוך דבור של חכמה. שכן מציינו בנביאים הראשונים, שסימו את דבריהם בדברי שבח ותנחומין:

כב. הכותב את השם, אפלו המלך שואל בשלמו - לא ישיכנו. היה כותב חמשה שמות או ששה, כיון שגמר אחד מהם - משיב שאלת שלום:

⁴ רחובות גדולים שהם רשות הרבים.

כג. מקום שְׁנֵהֲגוּ לומר בְּרַכַּת אַבְלִים בְּשֵׁלֶשׁ - אומרים בְּשֵׁלֶשׁ. בְּשֵׁתִים - אומרים אחת - אומרים אחד. מקום שְׁנֵהֲגוּ לומר בְּרַכַּת אַבְלִים בְּשֵׁלֶשׁ - כּוֹלֵל אֶת הָרֵאשׁוֹנָה בְּתַחֲתֵית הַמֵּתִים, וְחֹתֶם בָּהּ: מְחִיָּה הַמֵּתִים. שְׁנֵיָה - בְּתַנְחוּמֵי אַבְלִים וְחֹתֶם בָּהּ: מִנְחָם עִמוּ בְּעִירוֹ. שְׁלִישִׁית - בְּגַמְלֵלוֹת חֲסִדִים, וְאִינוּ חֹתֶם:

כד. הַמִּפְטִיר בְּבֵית עוֹלָמִים - אִינוּ חֹתֶם:

כה. שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה שְׁאֲמְרוּ חֲכָמִים - כִּנְגַד שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה אֲזָכְרוֹת שֶׁבְּהָבּוּ לַה' בְּנֵי אֱלֹהִים. וְכוֹלֵל שֶׁל מִיָּנִים בְּשֵׁל פְּרוּשִׁין. וְשֵׁל גְּרִים בְּשֵׁל זְקָנִים. וְשֵׁל דוֹד בִּירוּשָׁלַיִם. וְאִם אָמַר אֱלוֹ לְעֶצְמָן וְאֱלוֹ לְעֶצְמָן - יֵצֵא:

כו. עוֹנִין אֲמֵן אַחַר יִשְׂרָאֵל הַמְּבָרָךְ, וְאִין עוֹנִין אֲמֵן אַחַר כּוֹתֵי הַמְּבָרָךְ, עַד שִׁישְׁמַע כָּל הַבְּרַכָּה בְּלָה:

מִסְכַּת בְּרַכּוֹת פָּרָק רִבְעִי

א. לֹא יֵטַעַם אָדָם כְּלוֹם עַד שִׁיבְרָךְ, שְׁנֵאָמַר (תְּהִלִּים כד, א): "לַה' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ". הִנְהַנְּה מִן הָעוֹלָם הַזֶּה בְּלֹא בְּרַכָּה - מְעַל, עַד שִׁיתִירוּ לוֹ כָּל הַבְּרַכּוֹת. לֹא יִרְחֹץ אָדָם פָּנָיו יָדָיו וְרַגְלָיו - אֶלָּא לְכַבּוֹד קוֹנֵהוּ, שְׁנֵאָמַר (מְשָׁלִי טו, ד): "כָּל פֶּעַל ה' לְמַעַנְהוּ":

ב. דִּבַּשׁ תְּמָרִים, וְיִין תְּפּוּחִים, וְחֻמֶּץ סְתוּנִיּוֹת⁵ - מְבָרְכִין עֲלֵיהֶם כְּדֶרֶךְ שְׁמְבָרְכִין עַל הַמּוֹרֵס⁶:

ג. יֵין חַי - מְבָרְכִין עָלָיו: 'בּוֹרָא פְּרִי הָעֵץ', וְנוֹטְלִין הֵימְנוּ לְיָדֵים. נִתֵּן לְתוֹכוֹ מִים - מְבָרְכִין עָלָיו: 'בּוֹרָא פְּרִי הַגֶּפֶן', וְנוֹטְלִין הֵימְנוּ לְיָדֵים; דְּבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וְחֲכָמִים אומרים: אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה - מְבָרְכִין עָלָיו:

⁵ שְׂאִין רִגִילוֹת לְהַזְמִיר עַד הַסְּתָיו, וְרִגִילִים לְעִשׂוֹת מִהֶם הַמֵּין.

'בּוֹרָא פְּרִי הַגֶּפֶן', וְאִין נוֹטְלִין הֵימְנוּ לְיָדֵים:

ד. הִבִּיאוּ לְפָנָיו מִיָּנֵי תְּרִגְמָא⁷ - מְבָרָךְ עֲלֵיהֶן: 'בּוֹרָא מִיָּנֵי כְּסָנִין':

ה. עַל הַזְּרָעִים הוּא אוֹמֵר: 'בּוֹרָא מִיָּנֵי זְרָעִים'. עַל הַדְּשָׁאִים הוּא אוֹמֵר: 'בּוֹרָא מִיָּנֵי דְשָׁאִים'. וְעַל הַיִּרְקוֹת הוּא אוֹמֵר: 'בּוֹרָא פְּרִי הָאֲדָמָה'. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: 'בְּרוּךְ מְצַמֵּחַ הָאֲדָמָה בְּדִבְרוֹ'. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אֶפְלוּ רָאָה אֶת הַפֶּת, וְאָמַר: 'בְּרוּךְ שֶׁבָרָא אֶת הַפֶּת זֶה, כְּמָה נֶאֱהַ פֶּת זֶה!' - הֲרִי זֶה בְּרַכְתָּהּ. אֶפְלוּ רָאָה תְּאֲנִים, וְאָמַר: 'בְּרוּךְ מִי שֶׁבָרָא תְּאֲנִים הַלָּלוּ, כְּמָה נֶאֱוֹת הֵן!' - זֶה הִיא בְּרַכְתָּן. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: כָּל הַמְּשֻׁנָּה מִמְטַבְּעַ שֶׁטַּבְּעוּ חֲכָמִים בְּבְרַכּוֹת - לֹא יֵצֵא. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כָּל שֶׁנִּשְׁתַּנֶּה מִבְּרִיתוֹ וְלֹא שֶׁנָּה בְּרַכְתּוֹ - לֹא יֵצֵא:

ו. הַכּוֹסֵס אֶת הַחֲטִים - מְבָרָךְ עֲלֵיהֶן: 'בּוֹרָא מִיָּנֵי זְרָעִים'. אֶפְאָן וּבְשָׁלָן, בְּזִמְן שֶׁהַפְּרוֹסוֹת קִימוֹת - מְבָרָךְ עֲלֵיהֶן: 'הַמוֹצִיא לַחֵם מִן הָאָרֶץ' וְשֵׁלֶשׁ בְּרַכּוֹת. אִין הַפְּרוֹסוֹת קִימוֹת - מְבָרָךְ עֲלֵיהֶן: 'בּוֹרָא מִיָּנֵי מְזוֹנוֹת', וּמְבָרָךְ בְּרַכָּה אַחַת מֵעֵין שְׁלֹשׁ, אַחֲרֵיהֶן:

ז. הַכּוֹסֵס אֶת הָאֲרוֹז - מְבָרָךְ עֲלֵיהֶן: 'בּוֹרָא פְּרִי הָאֲדָמָה'. אֶפְאָן וּבְשָׁלָן, אֶף עַל פִּי שֶׁהַפְּרוֹסוֹת קִימוֹת - מְבָרָךְ עֲלֵיהֶן: 'בּוֹרָא מִיָּנֵי מְזוֹנוֹת'. וְאִין מְבָרָךְ עֲלֵיהֶן כְּלוֹם אַחֲרָיו. זֶה הַכֶּלֶל: כָּל שֶׁתַּחֲלָתוֹ הַמוֹצִיא - מְבָרָךְ אַחֲרָיו שְׁלֹשׁ בְּרַכּוֹת:

ח. כִּיצַד סֶדֶר הַסְּעוּדָה? אֹרְחִין נִכְנְסִין וְיוֹשְׁבִין עַל גְּבֵי סִפְסָלִים וְעַל גְּבֵי קֶתְדִירָאוֹת, עַד שִׁיכְנְסוּ כָּלֵן. נִכְנְסוּ כָּלֵן, וְנִתְּנוּ לָהֶם לְיָדֵים - כָּל אֶחָד וְאֶחָד נוֹטֵל יָדוֹ אַחַת. מְזוּגוּ לָהֶם אֶת הַכּוֹס - כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרָךְ לְעֶצְמוֹ. הִבִּיאוּ לָהֶם פְּרָפְרִיּוֹת - כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרָךְ לְעֶצְמוֹ. עַל וְהַסְּבוּ, נִתְּנוּ

⁷ מֵאֲכָל הָעֵשׂוֹי מִחֻמְשַׁת הַמִּינִים.

⁶ צִיר דָּגִים.

שְׂדָבְר אַחַר בָּא לְאַחֲרִיָּהּ. כִּפּוּר שְׁלָם - יוֹדְעִין
שְׂאִין דְּבַר אַחַר בָּא לְאַחֲרִיָּהּ:

יא. דְּגֵן וְקַטְנִיּוֹת - מְבָרְכִין עַל הַדְּגָן שֶׁהוּא
מִן הַמְּבַחֵר. כִּי צֵד? שְׁלָמָה שֶׁל גְּלוֹסְקִין?⁹
וּשְׁלָמָה שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת - מְבָרְךְ עַל שְׁלָמָה
שֶׁל גְּלוֹסְקִין. פְּרוּסָה שֶׁל גְּלוֹסְקִין וּשְׁלָמָה
שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת - מְבָרְךְ עַל הַשְּׁלָמָה שֶׁל
בַּעַל הַבַּיִת. פֶּת חֲטִיץ וּפֶת שְׁעוּרִין - מְבָרְךְ
עַל שֶׁל חֲטִיץ. פְּרוּסָה שֶׁל חֲטִיץ וּשְׁלָמָה שֶׁל
שְׁעוּרִים - מְבָרְךְ עַל פְּרוּסָה שֶׁל חֲטִיץ. פֶּת
כְּסָמִין וּפֶת שְׁעוּרִין - מְבָרְךְ עַל שְׁעוּרִים.
וְהֲלֹא כְּסָמִין יָפִין מִן הַשְּׁעוּרִין? אֵלֹא
שֶׁהַשְּׁעוּרִין מִמֵּין שְׂבָעָה, וְהַכְּסָמִין אֵינִם
מִמֵּין שְׂבָעָה. זֶה הַכֶּלֶל: כָּל שֶׁהוּא מִין
שְׂבָעָה וּמִין דְּגָן - רַבֵּן גְּמַלְיָאֵל אוֹמֵר:
מְבָרְךְ אַחֲרֵינוּ שְׁלֹשׁ בְּרֻכּוֹת. וְחֻכְמִים
אוֹמְרִים: בְּרָכָה אַחַת מְעִין שְׁלָשׁ:

יב. מַעֲשֵׂה בְרַבֵּן גְּמַלְיָאֵל וְזִקְנִים שֶׁהָיוּ
מְסַבֵּין בִּירִיחוֹ, הִבִּיאוּ לַפְּנִיָּהֶם כּוֹתֻבוֹת
וְאֶכְלוּם, וְנָתַן רַבֵּן גְּמַלְיָאֵל רְשׁוּת לְבָרְךְ,
קֶפֶץ רַבִּי עֲקִיבָה, וַיְבָרְךְ בְּרָכָה אַחַת מְעִין
שְׁלֹשׁ. אָמַר לוֹ רַבֵּן גְּמַלְיָאֵל: עֲקִיבָה! מַה
לָךְ אַתָּה מְכַנֵּס רֹאשְׁךָ בֵּין הַמַּחְלָקֶת? אָמַר
לוֹ: לְמַדְתָּנוּ וּרְבִנוּ (שְׁמוֹת כג, ב): "אַחֲרֵי
רַבִּים לְהַטּוֹת", אֵף עַל פִּי שְׂאֵתָה אוֹמֵר כֶּךָ,
וְחֻבְרִיךָ אוֹמְרִים כֶּךָ - הֲלֹכָה כְּדַבְּרֵי
הַמְּרַבֵּין:

יג. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבֵּן גְּמַלְיָאֵל:
כָּל שֶׁהוּא מִין שְׂבָעָה וְאֵינוּ מִין דְּגָן, אוּ מִין
דְּגָן וְלֹא עֲשָׂאוּ פֶת - רַבֵּן גְּמַלְיָאֵל אוֹמֵר:
מְבָרְךְ אַחֲרֵינוּ שְׁלֹשׁ בְּרֻכּוֹת. וְחֻכְמִים
אוֹמְרִים: בְּרָכָה אַחַת מְעִין שְׁלֹשׁ. כָּל שְׂאֵינוּ
מִשְׂבַּעַת הַמִּינִין וְלֹא מִמֵּין דְּגָן, כְּגוֹן פֶּת
אֲרֻז וּפֶת דִּחָן - רַבֵּן גְּמַלְיָאֵל אוֹמֵר: בְּרָכָה
אַחַת מְעִין שְׁלֹשׁ. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אֵין
מְבָרְכִין כְּלוּם:

⁹ פֶּת שֶׁל נִחְתָּוּם שְׁעוּשָׁה לְמִכּוּר וְהִיא חֲשׂוּבָה
מִשָּׁל בַּעַל הַבַּיִת.

לְהֵם לִידִים, אֵף עַל פִּי שְׁנוּטֵל יָדוֹ אַחַת -
נוֹתֵן לְשֵׁתֵי יָדָיו. מְזַגּוּ לְהֵם אֶת הַכּוּס, אֵף
עַל פִּי שְׂבָרְךְ עַל הָרֵאוּשׁוֹנָה - מְבָרְךְ עַל
הַשְּׁנִיָּה, וְאַחַד מְבָרְךְ לְכָלֶם. הִבִּיאוּ לַפְּנִיָּהֶם
פְּרָפְרִיּוֹת, אֵף עַל פִּי שְׂבָרְךְ עַל הָרֵאוּשׁוֹנָה -
מְבָרְךְ עַל הַשְּׁנִיָּה, וְאַחַד מְבָרְךְ לְכָלֵן.
הִבִּיאוּ לְאַחַר שְׁלֹשׁ פְּרָפְרִיּוֹת - אֵין
לְאוֹרְחִים רְשׁוּת לְכַנֵּס. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן
גְּמַלְיָאֵל אוֹמֵר: מִנְהַג גְּדוֹל הָיָה בִירוּשָׁלַיִם,
פּוֹרְסִין מְטַפְּחוֹת עַל גְּבֵי פֶתַח, בְּזִמְן
שֶׁהַמְטַפְּחוֹת פְּרוּסִים - אוֹרְחִין נִכְנְסִין.
נִסְתַּלְקוּ - אֵין רְשׁוּת לְאוֹרְחִין לְכַנֵּס. וְעוֹד
מִנְהַג אַחַר הָיָה בִירוּשָׁלַיִם: מוֹסֵר סַעוּדָה
לְטַבַּח, נִתְקַלְקַל דְּבַר בְּסַעוּדָה - עוֹנֵשִׁין אֶת
הַטַּבַּח. הַכֵּל לְפִי כְבוֹד בַּעַל הַבַּיִת, וְהַכֵּל
לְפִי הָאוֹרְחִין:

ט. הֲלֹכָה בְּסַעוּדָה: יוֹצֵא לְהַטִּיל מַיִם -
נוֹטֵל יָדוֹ אַחַת. יָצָא לְרַצּוֹת אֶת חֲבֵרוֹ
וְהַפְּלִיג - נוֹטֵל שְׁתֵּי יָדָיו. לְהִיכֵן הוּא נוֹטֵל?
בָּא וּמִיסַב בְּמִקְוָמוֹ וְנוֹטֵל הַמְטַפֵּחַ,⁸ וּמַחֲזִיר
עַל הָאוֹרְחִין:

י. שְׂאֵלוּ אֶת בֶּן זוּמָא: מַפְנֵי מַה, בָּא לְהֵן יֵין
בְּתוֹךְ הַמְּזוּן - כָּל אֶחָד וְאַחַד מְבָרְךְ
לְעִצְמוֹ? אָמַר לְהֵם: מַפְנֵי שְׂאֵין בֵּית
הַבְּלִיעָה פְּנוּי. הִבִּיאוּ לוֹ אֲרֻז וְיֵין - מְבָרְךְ
עַל הָאֲרֻז וּפוֹטֵר אֶת הַיֵּין. צָנּוּן וְנוֹבְלוֹת -
מְבָרְךְ עַל הַצָּנּוּן וּפוֹטֵר אֶת הַנוֹבְלוֹת. מְלִיחַ
וּפְרוּסָה - מְבָרְךְ עַל הַמְּלִיחַ וּפוֹטֵר אֶת
הַפְּרוּסָה. רַבִּי חֲנִינָא בֶּן גְּמַלְיָאֵל אוֹמֵר:
מְלִיחַ הַבָּא בַתְּחִלָּה לַפְּנֵי הַמְּזוּן, וּפֶת הַבָּא
עִם הַמְּלִיחַ לְאַחַר הַמְּזוּן - טַעוּנָה בְּרָכָה
לַפְּנִיָּה וְלְאַחֲרֵיהּ. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גְּמַלְיָאֵל
אוֹמֵר: פְּרוּסוֹת - סִימָן גְּדוֹל לְאוֹרְחִין, כָּל
זִמְן שֶׁהָאוֹרְחִין רוֹאִין אֶת הַפְּרוּסוֹת - יוֹדְעִין

⁸ יֵשׁ גּוֹרְסִים יַחֲסִיפִיהּ, וְהוּא הַפֶּךְ שְׂיוּצְקִים מִמֵּנוּ
עַל הַיָּדִים, וּמַחֲזִירוֹ עַל הָאוֹרְחִים, וְאוֹמֵר: אוּלֵי
יֵשׁ בְּכֶם אֶחָד הָרְאוּי לְפוֹל הַיָּדִים, וְהַכֵּל בְּרֵי
לְהוֹדִיעַ שְׁנִטֵּל זֶה יָדָיו.

יד. מעשה ברבי טרפון שהיה יושב בצלו של שוכך בשבת במנחה, הביאו לפניו דלי של צונן, אמר להן רבי טרפון לתלמידיו: השותה מים לצמאוי פיצד מברך? אמרו לו: למדתנו רבנו. אמר להם: 'בורא נפשות וחסרונן'. אמר להן: אשאל¹⁰? אמרו לו: למדנו רבנו. אמר להן: הרי הוא אומר (בראשית לו, כה): "וישבו לאכל לחם" וגו' - והלא אין דרכן לערביים להיות נושאים אלא עורות ריח רע ועטרן? אלא שנתנו את הצדיק שהוא בין דברים החביבין. והלא דברים קל וחמר, ומה אם בשעת כעסן של צדיקים - הקדוש ברוך הוא מרחם עליהן, בשעת הרחמים - על אחת כמה וכמה:

טו. כיוצא בו (ויקרא י, ה): "ויקרב וישאם בכתנתם". והלא דברים קל וחמר, ומה בשעת כעס של צדיקים - מרחמין עליהן, בשעת הרחמים - על אחת כמה וכמה. כיוצא בו (מלכים א יג, כח): "לא אכל הארזה את הנבלה ולא שבר את החמור". ומה אם בשעת כעסן וכו':

טז. אמר להם: אשאל? אמרו לו: למדנו רבנו. אמר להם: מפני מה זכה יהודה למלכות? אמרו לו: מפני שהודה בתמר. מעשה בארבעה זקנים שהיו יושבין בבית שער של רבי יהושע; אלעזר בן מתתאי, חנינא בן חכנאי, ושמעון בן עזאי, ושמעון התימני. והיו עסוקין כמה ששנה להן רבי טרפון. אמר להן רבי עקיבא: מפני מה זכה יהודה למלכות? מפני שהודה בתמר. הוסיפו הן מעצמן (איוב טו, יח-ט): "אשר חכמים יגידו ולא כחדו מאבותם; להם לבדם נתנה הארץ": אמר להם: וכי נותנין שכר על העברה? אמרו לו: אלא מפני מה זכה יהודה למלכות? מפני שהציל את אחיו מן המיתה, שנאמר (בראשית לו, כו): "ויאמר יהודה אל אחיו מה בצע" וגו'. וכתוב (שם שם כז): "לכו ונמכרנו

לישמעאלים". אמר להן: דיה להצלה שתכפר על המכירה. אלא מפני מה זכה יהודה למלכות? מפני הענוה, שנאמר (בראשית מר, לג): "ועתה ישב נא עבדך". אף שאול לא זכה למלכות אלא מפני הענוה, שנאמר (שמואל א ט, ה): "פן יחדל אבי מן האתונות ודאג לנו" - שקל עבדו בו. אבל שמואל אינו כן, אלא (שמואל א י, ב): "נטש אביך את דברי האתונות ודאג לךם לאמר: מה אעשה לביני" - שהוא בורח מן השררה, שנאמר (שמואל א י, כב): "וישאלו עוד בה" הבא עוד הלם איש, ויאמר ה' הנה הוא נחבא אל הכלים", אמר להם: ולא ערב הוא? וסופו של ערב לצאת ידי ערבותו. אלא מפני מה זכה יהודה למלכות? אמרו לו: למדנו רבנו. אמר להם: מפני שקדש שמו של הקדוש ברוך הוא, שששעלו שבטים ועמדו על הים, זה אומר: 'אין אני יורד'. וזה אומר: 'אין אני יורד תחלה', קפץ שבטו של יהודה וירדו בתחלה, וקדשו שמו של הקדוש ברוך הוא. ועל אותה השעה הוא אומר (תהלים טט, ב): "הושיעני אלהים כי באו מים עד נפש" וגו', וכן הוא אומר (תהלים קיז, א): "בצאת ישראל ממצרים וגו' היתה יהודה לקדשו", יהודה קדש שמו של הקדוש ברוך הוא על הים - לכך זכה, ונעשו "ישראל ממלותיו":

יז. עקרו להביא את החתן ואת הכלה, הניחו שם זקן או חולה - אין צריכין לברך למפרע. וכשהן חוזרין - אין צריכין לברך לכתחלה. לא הניחו שם זקן או חולה - צריכין לברך למפרע. וכשהן חוזרין - צריכין לברך לכתחלה:

יח. בעל הבית שהיה מסב ואוכל, קראו חברו לדבר עמו - אין צריך לברך למפרע. וכשהוא חוזר אין צריך לברך לכתחלה. הפליג - צריך לברך למפרע. וכשהוא חוזר - צריך לברך לכתחלה:

¹⁰ אפתח עוד בדבר הלכה?

ו. כיצד סדר נטילה? עד חמשה - מתחילין מן הגדול. מחמשה ואילך - מתחילין מן הקטן, עד שמגיע לחמשה, וחוזר ומתחיל מן הגדול. וילקום שמים אחרונים חוזרין - שם ברכה חוזרת:

ז. סדר למזיגת הכוס: בתוך המזון - מתחיל מן הגדול. אחר המזון - מתחילין מן המברך. רצה לחלק כבוד לרבו, או למי שגדול ממנו - הרשות בידו:

ח. שנים - ממתינין זה את זה בקערה. שלשה - אין ממתינין. המברך - פושט ידו ראשון. רצה לחלק כבוד לרבו, או למי שגדול ממנו - הרשות בידו:

ט. לא ישף אדם מן הפרוסה ויחזירנה בקערה, מפני סכנת נפשות:

י. לא ישתה אדם מן הכוס ויתננו לחברו, לפי שאין דעת הבריות שוות:

יא. אחד משמש את השנים - הרי זה אוכל עמקן. שלשה - אינו אוכל עמקן עד שיתנו לו רשות:

יב. בא להם מתיקה בתוך המזון - מברך על המזון ופוטר את המתיקה:

יג. רבי מונא אומר משום רבי יהודה: פת הבאה בכסנין אחר המזון - טעונה ברכה לפניה ולאחריה:

יד. מים ראשונים - רשות. אחרונים - חובה. מים ראשונים - מפסיק. אחרונים - אינו מפסיק:

טו. הכל חיבין בברכת המזון, כהנים לויים וישראלים, וגרים ועבדים משחררין, חללין וממזרין, נתינין, סריס אדם, סריס חמה, פצוע דכא וכרות שפכה - כלן חיבין, ומוציאין את הרבים ידי חובתן. טומטום ואנדרוגיגוס - חיבין, ואין מוציאין את הרבים ידי חובתן:

טז. פועלין שהיו עוֹדְרִין בתאנים, וגוֹדְרִין בתמרים, ומוסקין בזיתים, אף על פי שפסיקין ואוכלין, מפסיקין ואוכלין - אין צריך לברך למפרע. וכשהן חוזרין - אין צריכין לברך לכתחלה. הפליגו - צריכין לברך למפרע. וכשהן חוזרין - צריכין לברך לכתחלה:

מִסְתָּת בְּרֻכּוֹת פָּרָק חֲמִישִׁי

א. לא יאכל אדם ערב שבת מן המנחה ולמעלה, כדי שיכנס לשבת בתאוה; דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר: אדם אוכל והולך עד שתחשף. מפסיקין לשבתות; דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר: אין מפסיקין:

ב. מעשה ברבן שמעון בן גמליאל, ורבי יהודה, ורבי יוסי, שהיו מסבין בעכו, וקדש עליהם היום. אמר לו רבן שמעון בן גמליאל לרבי יוסי ברבי: רצונך ונפסיק לשבת? אמר לו: 'בכל יום אתה מחבב דברי בפני יהודה, עכשו אתה מחבב דברי יהודה בפני; (אסתר ז, ח): "הגם לכבוש את המלכה עמי בבית?"! אמר לו: 'אם כן, לא נפסק, שמא תקבע הלכה לדורות'. אמרו: לא זזו משם, עד שקבעו הלכה כרבי יוסי:

ג. היו מסבין, וקדש עליהם היום - עוקרין ומביאין כוס של יין, ואומרין עליו קדשת היום; דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר: אוכל והולך עד שתחשף:

ד. גמרו מזגו לו כוס ראשון - מברך עליו ברכת המזון, ומזכיר של שבת בברכת המזון. ובשני - אומר עליו קדשת היום:

ה. כיצד סדר ההסבה? בזמן שהן שתי מטות, גדול - מיסב בראש של ראשונה. ושני לו - למטה הימנו. ובזמן שהן שלש מטות, גדול - מסב באמצעית. שני לו - למעלה הימנו. שלישי לו - למטה הימנו. קד היו מסדרין והולכין:

טז. אַנְדְּרוּגִינוּס - מוֹצִיא אֶת מִינוּ, וְאִינוּ מוֹצִיא שְׂאִינוּ מִינוּ. טוֹמָטוּס - אִינוּ מוֹצִיא, לֹא אֶת מִינוּ וְלֹא אֶת שְׂאִינוּ מִינוּ :

יז. מִי שֶׁחָצִיו עֶבֶד וְחָצִיו בֶּן חוֹרִין - אִינוּ מוֹצִיא, לֹא אֶת מִינוּ וְלֹא אֶת שְׂאִינוּ מִינוּ :

יח. נְשִׁים וְעֶבְדִים וְקַטְנִים - פְּטוּרִין, וְאִין מוֹצִיאִין אֶת הַרְבִּים יְדֵי חוֹבְתָן. בְּאֵמַת אָמְרוּ: אֵשֶׁה - מְבַרְכָת לְבַעֲלָהּ. וּבֶן - מְבַרְךְ לְאָבִיו. עֶבֶד - לְרַבּוֹ :

יט. קָטָן שֶׁהֵבִיא שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת - מְזַמְּנִים עָלָיו. וְשִׁלָּא הֵבִיא שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת, שְׂיֻכּוֹל לְאָכֹל כְּזֵית - מְזַמְּנִין עָלָיו, וְשִׁאִין יְכוֹל לְאָכֹל כְּזֵית - אִין מְזַמְּנִין עָלָיו. וְאִין מְדַקְדְּקִין בְּקִטָּן :

כ. בֵּין שְׂאֵמֶר: 'בְּכַרְךָ' בֵּין שְׂאֵמֶר: 'בְּרַכּוֹ' - אִין תּוֹפְסִין אוֹתוֹ עַל כֶּךָ. הַנְּקַדְנִין - תּוֹפְסִין אוֹתוֹ עַל כֶּךָ. בְּעֵשְׂרִים - נַחֲלָקוּ, וּבִלְבַד שְׂלֵא יְהֵא בְהֵן אַחַד שְׂמִפְטִירִין אוֹתוֹ מִן הַמּוֹן :

כא. רַבֵּן שְׂמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: עָלוּ וְהִסְבּוּ, אֲפֹלוּ לֹא טָבֵל עִמָּהֶם אֲלֵא בְצִיר - מְזַמְּנִין עָלָיו :

כב. עוֹבֵד כּוֹכָבִים הַמְּבַרְךְ בְּשֵׁם - עוֹנִין אַחֲרָיו אָמֵן. כּוֹתֵי הַמְּבַרְךְ בְּשֵׁם - אִין עוֹנִין אַחֲרָיו אָמֵן, עַד שִׁישְׁמַע אֶת הַבְּרַכָּה כְּלָה :

כג. הִיָּה מְקַרֵּיב זְבָחִים בִּירוּשָׁלַיִם, אוֹמֵר: 'בְּרוּךְ שֶׁהִגִּיעֵנוּ לְזִמְן הַזֶּה'. כִּשְׁהוּא מְקַרֵּיב, אוֹמֵר: 'בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱשֶׁר קִדְשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוְּנוּ לְהַקְרִיב זְבָחִים'. כִּשְׁהוּא אוֹכֵל, אוֹמֵר: 'בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱשֶׁר קִדְשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוְּנוּ לְאָכֹל זְבָחִים' :

כד. עֲשֶׂרָה שֶׁהִיוּ אוֹכְלִין, אָף עַל פִּי שְׂכֵלָן אוֹכְלִין מִכֶּפֶר אֶחָד - כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבַרְךְ לְעִצְמוֹ. יֹשְׁבוּ לְאָכֹל, אָף עַל פִּי שְׂכָל אֶחָד וְאֶחָד אוֹכֵל מִכֶּפֶר - אֶחָד מְבַרְךְ לְכָלָן :

כה. פּוֹעֲלִין שֶׁהִיוּ עוֹשִׂין מְלָאכָה אֲצֵל בַּעַל הַבַּיִת - הָרִי אֵלוּ מְבַרְכִין לְאַחֲרֵיהֶּ שְׁתֵּים.

כִּיצַד? מְבַרְךְ בְּרַכָּה רַאשׁוֹנָה כְּתַקְנָה, כּוֹלֵל שְׁנֵיהֶ שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם בְּשֵׁל אֶרֶץ, וְחוֹתֵם בְּשֵׁל אֶרֶץ. בְּמָה דְבָרִים אָמוּרִים? בְּעוֹשִׂין בְּשִׁכְרָן. אָכֹל אִם הָיוּ עוֹשִׂין עִמּוֹ בְּסַעֲוֹדָה, אוֹ שֶׁהָיָה בַּעַל הַבַּיִת מִסִּיב עִמָּהֶם - הָרִי אֵלוּ מְבַרְכִין כְּתַקְנָן. אַרְבָּעָה דְבָרִים שְׂבִין בֵּית שְׂמַאי וּבֵית הֶלֶל בְּסַעֲוֹדָה, בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים: מְבַרְךְ עַל הַיּוֹם וְאַחַר כֶּךָ מְבַרְךְ עַל הַיַּיִן, שֶׁהִיוּם גּוֹרֵם לַיַּיִן שְׂיֻבָא, וּכְבָר קִדְשׁ הַיּוֹם וְעַדְיָן לֹא בָא. וּבֵית הֶלֶל אוֹמְרִים: מְבַרְךְ עַל הַיַּיִן וְאַחַר כֶּךָ מְבַרְךְ עַל הַיּוֹם, שֶׁהִיִּין גּוֹרֵם לְקִדְשָׁה שְׂתַאֲמֵר. דְּבַר אַחַר: בְּרַכַּת הַיַּיִן - תְּדִיר, וּבְרַכַּת הַיּוֹם - אִינוּ תְּדִיר, תְּדִיר וְשִׁאִינוּ תְּדִיר - תְּדִיר קִדְּם. וְהִלְכָה כְּבֵית הֶלֶל :

כו. בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים: נוֹטְלִין לְיָדִים וְאַחַר כֶּךָ מוֹזְגִין אֶת הַכּוֹס. שְׂאֵם אַתָּה אוֹמֵר מוֹזְגִין תַּחֲלָה אֶת הַכּוֹס, שְׂמָא נְטַמְאוּ מִשְׁקִין שְׂבַאחֲזוּרֵי הַכּוֹס מִחֻמַּת יְדֵיו, וְיַחֲזָרוּ וַיִּטְמְאוּ אֶת הַכּוֹס. וּבֵית הֶלֶל אוֹמְרִים: אַחֲזֵרֵי הַכּוֹס לְעוֹלָם טַמְאִין. דְּבַר אַחַר: אִין נְטִילַת יָדִים אֲלֵא סְמוּךְ לְסַעֲוֹדָה :

כז. מוֹזְגִין אֶת הַכּוֹס וְאַחַר כֶּךָ נוֹטְלִין לְיָדִים. שְׂאֵם אַתָּה אוֹמֵר נוֹטְלִין תַּחֲלָה, שְׂמָא יִטְמְאוּ מִשְׁקִין שֶׁל יָדִים מִחֻמַּת הַכּוֹס, וְיַחֲזָרוּ וַיִּטְמְאוּ אֶת הַיָּדִים. אֲלֵא מוֹזְגִין אֶת הַכּוֹס וְאַחַר כֶּךָ נוֹטְלִין לְיָדִים :

כח. בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים: מְקַנַּח יָדוֹ בַּמֶּפֶה וּמְנִיחָה עַל הַשֶּׁלְחָן. שְׂאֵם אַתָּה אוֹמֵר עַל הַכֶּסֶת, שְׂמָא נְטַמְאוּ מִשְׁקִין שְׂבַמֶּפֶה מִחֻמַּת הַכֶּסֶת, וְיַחֲזָרוּ וַיִּטְמְאוּ אֶת הַיָּדִים. וּבֵית הֶלֶל אוֹמְרִים: סִפֵּק מִשְׁקִים לְיָדִים - טְהוֹר. דְּבַר אַחַר: אִין נְטִילָה לְחֵלִין מִן הַתּוֹרָה, אֲלֵא מְקַנַּח יָדוֹ בַּמֶּפֶה וּמְנִיחָה עַל הַכֶּסֶת, שְׂאֵם אַתָּה אוֹמֵר עַל הַשֶּׁלְחָן, שְׂמָא יִטְמְאוּ מִשְׁקִין שְׂבַמֶּפֶה מִחֻמַּת הַשֶּׁלְחָן, וְיַחֲזָרוּ וַיִּטְמְאוּ אֶת הָאוֹכְלִין :

כט. בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים: מְכַבְּדִין אֶת הַבַּיִת מִפְּנֵי אַבּוּד אוֹכְלִין, וְאַחַר כֶּךָ נוֹטְלִין לְיָדִים. וּבֵית הֶלֶל אוֹמְרִים: הִיָּה שְׂמֵשׁ תַּלְמִיד חֹכֵם

תּוֹסֵפֶתָא

הַשְּׁלֵם

ומלקט פרוזין שיש בהן כזית - נוטלין לידים, ואחר כך מכבדין את הבית:

ל. הביאו לפניו שמן זיין - בית שמאי אומרים: כוס זיין - בשמאלו. ושמן ערב - בימינו. מברך על השמן, ואחר כך מברך על הזיין. ובית הלל אומרים: אחזי הזיין - בימינו. והשמן - בשמאלו. מברך על הזיין ושותהו, וחוזר ומברך על השמן וטוחה בראש השמש. אם היה שמש תלמיד חכם - טחו בכחל, לפי שאין שבת לתלמיד חכם שיצא לשוק כשהוא מבשם:

לא. אמר רבי יהודה: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על ברכת המזון שבתחלה, ועל הבדלה שבסוף. ועל מה נחלקו? על המאור ועל הבשמים, שבית שמאי אומרים: על המאור ואחר כך הבשמים. ובית הלל אומרים: בשמים ואחר כך מאור:

לב. הנכנס לביתו במוצאי שבת - מברך על זיין ועל המאור ועל הבשמים, ואחר כך אומר הבדלה. ואם אין לו אלא כוס אחד - מניחו אחר המזון ומשלושן בלן לאחריו. ואומר הבדלה: במוצאי שבת, ובמוצאי יום טוב, ובמוצאי יום הכפורים, ובמוצאי שבת ליום טוב, ובמוצאי יום טוב לחלו של מועד. הרגיל - אומר הבדלות הרבה. ושאינו רגיל - אומר אחת או שתיים:

לג. בית המדרש, בית שמאי אומרים: אחד מברך לכלן. ובית הלל אומרים: כל אחד ואחד מברך לעצמו:

לד. היה לו גר טמון בחיקו או בפנס, או שראה את השלהבת ולא נשתמש לאורה, או נשתמש לאורה ולא ראה השלהבת - אינו מברך עליה עד שיראה את השלהבת ומשתמש לאורה:

לה. עששית שלא כבתה - מברך עליה. גר של נכרי - אינו מברך עליה. ישאל שהדליק מנכרי, ונכרי שהדליק מישראל - מברך עליה. מאימתי מברך? משתחשף.

לא ברוך משתחשף - יברך כל הלילה. לא ברוך כל הלילה - לא יברך מעתה:

לו. האש והכלאים - אינן מששת ימי בראשית, אבל עלו במחשבה מששת ימי בראשית. רבי יוסי אומר: אש גיהנם שנבראת ביום שני - אינה כבתה לעולם, שנאמר (ישעיהו סו, כד): "ואשם לא תכבה". האש והבשמים שבמרחץ - אינו מברך עליהן:

לז. היה עומד בתנות של בשמים כל היום - אינו מברך אלא פעם אחת. היה נכנס ויוצא נכנס ויוצא - מברך על כל פעם ופעם:

<p>24 Nov</p>	<p>ראשון Sunday</p>	<p>כג 23</p>	<p>בבלי: בבא בתרא קנב ירושלמי: תענית ה תוספתא: עקצין ב ב'ך: דניאל א-ב רמב"ם: טומאת מת ב</p>	<p>נץ החמה..... 6:54 סו"ז קר"ש - גר"א..... 9:18 סו"ז תפלה - גר"א... 10:06 צה"כ לשיטת ר"ת..... 5:44</p>	<p>עלות השחר..... 5:41 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:42 סו"ז תפלה - מג"א... 9:42 שקיעה..... 4:31</p>
<p>25 Nov</p>	<p>שני Monday</p>	<p>כד 24</p>	<p>בבלי: בבא בתרא קנג ירושלמי: תענית ו תוספתא: עקצין ג ב'ך: דניאל ג-ד רמב"ם: טומאת מת ג</p>	<p>נץ החמה..... 6:55 סו"ז קר"ש - גר"א..... 9:18 סו"ז תפלה - גר"א... 10:06 צה"כ לשיטת ר"ת..... 5:44</p>	<p>עלות השחר..... 5:42 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:42 סו"ז תפלה - מג"א... 9:42 שקיעה..... 4:31</p>
<p>התחלת מחזור כ"ד של לימוד תוספתא יומי - פרק אחד ליום</p>					
<p>26 Nov</p>	<p>שלישי Tuesday</p>	<p>כה 25</p>	<p>בבלי: בבא בתרא קנד ירושלמי: תענית ז תוספתא: ברכות א ב'ך: דניאל ה-ו רמב"ם: טומאת מת ד</p>	<p>נץ החמה..... 6:56 סו"ז קר"ש - גר"א..... 9:19 סו"ז תפלה - גר"א... 10:07 צה"כ לשיטת ר"ת..... 5:43</p>	<p>עלות השחר..... 5:43 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:43 סו"ז תפלה - מג"א... 9:43 שקיעה..... 4:30</p>
<p>27 Nov</p>	<p>רביעי Wednesday</p>	<p>כו 26</p>	<p>בבלי: בבא בתרא קנה ירושלמי: תענית ח תוספתא: ברכות ב ב'ך: דניאל ז-ח רמב"ם: טומאת מת ה</p>	<p>נץ החמה..... 6:57 סו"ז קר"ש - גר"א..... 9:20 סו"ז תפלה - גר"א... 10:07 צה"כ לשיטת ר"ת..... 5:43</p>	<p>עלות השחר..... 5:44 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:44 סו"ז תפלה - מג"א... 9:43 שקיעה..... 4:30</p>
<p>יום כיפור קטן מוקדם</p>					
<p>28 Nov</p>	<p>המישי Thursday</p>	<p>כז 27</p>	<p>בבלי: בבא בתרא קנו ירושלמי: תענית ט תוספתא: ברכות ג ב'ך: דניאל ט-י רמב"ם: טומאת מת ו</p>	<p>נץ החמה..... 6:58 סו"ז קר"ש - גר"א..... 9:20 סו"ז תפלה - גר"א... 10:08 צה"כ לשיטת ר"ת..... 5:43</p>	<p>עלות השחר..... 5:45 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:44 סו"ז תפלה - מג"א... 9:44 שקיעה..... 4:29</p>
<p>29 Nov</p>	<p>ששי Friday</p>	<p>כח 28</p>	<p>בבלי: בבא בתרא קנד ירושלמי: תענית י תוספתא: ברכות ד ב'ך: דניאל יא-יב רמב"ם: טומאת מת ז</p>	<p>נץ החמה..... 6:59 סו"ז קר"ש - גר"א..... 9:21 סו"ז תפלה - גר"א... 10:09 צה"כ לשיטת ר"ת..... 5:42</p>	<p>עלות השחר..... 5:46 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:45 סו"ז תפלה - מג"א... 9:45 שקיעה..... 4:29</p>
<p>תולדות, מבה"ח</p>					
<p>30 Nov</p>	<p>הפטרה: מחר חודש שב"ק Shabbos</p>	<p>כט 29</p>	<p>בבלי: בבא בתרא קנה ירושלמי: תענית יא תוספתא: ברכות ה ב'ך: עזרא א-ב רמב"ם: טומאת מת ח</p>	<p>נץ החמה..... 7:00 סו"ז קר"ש - גר"א..... 9:22 סו"ז תפלה - גר"א... 10:09 צה"כ לשיטת ר"ת..... 5:42</p>	<p>עלות השחר..... 5:47 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:46 סו"ז תפלה - מג"א... 9:45 שקיעה..... 4:29</p>

מברכים חודש כסלו המולד: מוצש"ק 49 מינוט און 15 חלקים נאך 4. ראש חודש: ראשון ולמחרתו ביום השני

מען קען דערקענענען וואס דער מענטש איז, ווען מען קוקט צו וועמען דער מענטש איז מקורב.

(ספר המדות אות צדיק סיקון צ"ח)